

**T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

İDARİ YARGIDA TEMYİZ

Yüksek Lisans Tezi

Ali Can TURGUT

Danışman

Prof. Dr. Sururi AKTAŞ

Erzincan 2020

TEZ BİLDİRİMİ

“İdari Yargıda Temyiz” isimli “**Yüksek Lisans**” tezim tarafımca intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Ali Can TURGUT

İDARİ YARGIDA TEMYİZ

Ali Can TURGUT

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans

Tezi, Aralık 2020

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sururi AKTAŞ

ÖZET

Adil yargılanma hakkı ve hak arama hürriyetinin bir uzantısı olarak kabul edilen kanun yolu, yargı yerleri tarafından verilen ve hukuk kurallarına aykırı olduğu düşünülen nihai kararların bir üst yargı yeri tarafından yeniden incelenmesine imkân sağlar.

18 Haziran 2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun ile beraber İYUK ‘ta “*kararlara karşı başvuru yolları*” başlığında önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu Kanunla beraber iki dereceli olan idari yargı sistemi istinaf kanun yolunun kabulü ile üç dereceli sisteme geçiş yapmıştır. Buna göre idare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı başvurulabilen genel kanun yolu istinaftır. Temyiz ise, ilk derece mahkemeleri ile istinaf mahkemesi tarafından verilen nihai kararların temyiz makamınca hukuka uygunluğunun denetlendiği kanun yoludur. “*İdari Yargıda Temyiz*” adlı çalışmamızda idari yargılama hukukunda önemli bir yer tutan temyiz kanun yolu incelenecektir. Bu çalışmada genel olarak kanun yolu kavramı, temyiz kanun yolu, temyiz sebepleri ve analizleri, temyiz incelemesi, temyiz incelemesi sonucu verilen kararlar, Danıştay kararları ile İYUK ’ta yapılan değişiklikler ile beraber kaleme alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: kanun yolu, temyiz, istinaf, idari yargı, Danıştay.

APPEAL IN ADMINISTRATIVE JURISDICTION

Ali Can TURGUT

**Erzincan Binali Yıldırım University, Institute of Social Sciences,
Department of Business**

M. A. Thesis, December 2020

Thesis Supervisor: Assist. Prof. Dr. Sururi AKTAŞ

ABSTRACT

The right to a fair trial and the legal remedy accepted as an extension of the freedom to seek rights allow the final decisions taken by jurisdictions and considered to be against the rules of law to be re-examined by a higher court.

With the Law numbered 6545 of June 18, 2014, important changes were made in Administrative Jurisdiction Procedures Law (AJPL) under the title of "remedies against decisions". With this Law, the two-level administrative justice system has switched to a three-level system with the adoption of the appeal legal remedy. Accordingly, the general legal remedy that can be applied against the decisions of administrative and tax courts is appellate. On the other hand, appeal is a legal remedy in which the lawfulness of the final decisions made by the courts of first instance and the appellate court is inspected by the appeal authority. In our study called "*Appeal in Administrative Jurisdiction*", the appeal remedy, which has an important place in administrative jurisdiction law, will be examined. In this study, the concept of legal remedy in general, appeal remedy, reasons and analysis of appeal, appeal review, decisions made as a result of appeal review, decisions of the Council of State and changes in AJPL will be examined.

Keywords: the legal remedy, appeal, appellate, administrative jurisdiction, Council of State.

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ.....	I
ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
KISALTMALAR.....	VIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK KANUN YOLU VE TEMYİZ KAVRAMI

I. GENEL OLARAK KANUN YOLU KAVRAMI	3
A. Kanun Yolunun Amacı	6
B. Kanun Yoluna Başvurunun Özellikleri.....	8
C. Kanun Yolu Çeşitleri	12
1. Olağan Kanun Yolları	14
2. Olağanüstü Kanun Yolları	15
II. İDARİ YARGIDA KANUN YOLU KAVRAMI	16
A. Genel Olarak	16
B. Kanun Yolu Çeşitleri	16
1. Olağan Kanun Yolları	16
2. Olağanüstü Kanun Yolları	19
III. GENEL OLARAK TEMYİZ KAVRAMI.....	22
IV. GENEL OLARAK İDARİ YARGIDA TEMYİZ KAVRAMI	23
A. Temyiz Kanun Yoluna Başvurulabilen Kararlar	23
1. Genel Olarak Yargı Yerlerinin Verdiği Nihai Kararlar.....	24
2. Danıştay Dava Dairelerinin Nihai Olarak Verdikleri Temyize Tabi Kararlar	26
3. Bölge İdare Mahkemelerinin İstinaf İncelemesi Sonucunda Verdikleri Temyize Tabi Kararlar	29

4. Yargı Yerleri Tarafından Verilen Israr Kararları	30
5. İlk Derece Mahkemelerinin Bazı Kararları	31
B. Temyiz Kanun Yoluna Başvurulamayan Kararlar	32
C. Temyiz Kanun Yoluna Başvurabilecek Kişiler.....	36
D. Temyiz Kanun Yolunda Başvuru Süreleri	40
E. Katılma Yolu İle Temyiz	41
F. Temyiz Kanun Yolunda Görevli Yargı Yeri.....	42
G. Temyiz Dilekçesi.....	43
H. Temyiz Dilekçesinin Verilebileceği Yerler	45

İKİNCİ BÖLÜM

TEMYİZ SEBEPLERİ VE ANALİZLERİ

I. GENEL OLARAK.....	47
II. GÖREV VE YETKİ DIŞINDA BİR İŞE BAKILMIŞ OLMASI.....	49
A. Görevsizlik	50
1. Genel Olarak Görev	50
2. Temyiz Sebebi Olarak Görevsizlik	51
B. Yetkisizlik	53
1. Genel Olarak Yetki.....	53
2. Temyiz Sebebi Olarak Yetki.....	54
C. Görevsizlik ve Yetkisizlik Kararı Üzerine Yapılacak İşlemler.....	55
III. HUKUKA AYKIRI KARAR VERİLMESİ	57
A. Genel Olarak	57
B. Maddi Uyuşmazlığın ve Bu Uyuşmazlıkla İlgili Olayların Belirlenmesinde Yanlışlık	57
C. Maddi Uyuşmazlığın ve Bu Uyuşmazlıkla İlgili Olayların Hukuki Nitelenmesinde Yanlışlık	60
D. Hukuk Kuralının Belirlenmesinde Yanlışlık.....	62
IV. USUL HÜKÜMLERİNİN UYGULANMASINDA KARARI ETKİLEYEBİLECEK NİTELİKTE HATA VE EKSİKLİKLERİN BULUNMASI	63

A. Genel Olarak	63
B. Dosyanın Tekemmülünde Usulsüzlük	65
1. Genel Olarak	65
2. Usulsüzlük Halleri.....	67
C. Duruşmanın Kurallarında Usulsüzlük	70
1. Genel Olarak	70
2. Usulsüzlük Halleri.....	72
D. Yargı Yerlerinin Toplanma ve Karar Yeter Sayısında Usulsüzlük	75
E. Yargı Kararlarında Bulunması Gereken Unsurlarda Usulsüzlük	76
F. Diğer Usulsüzlük Halleri	79
1. Duruşma Tutanaklarında Yer Alan Usulsüzlük Halleri	80
2. Yargılamanın Taraflarında Yer Alan Usulsüzlük Halleri	80
3. Tebligat İşlemlerinde Yer Alan Usulsüzlük Halleri.....	81
4. İYUK m. 29’ da Yer Alan Usulsüzlük Halleri	82
5. İYUK m. 30’da Yer Alan Usulsüzlük Halleri	83
6. İYUK m. 31’de Yer Alan Usulsüzlük Halleri	85
7. Görevsizlik ve Yetkisizlik Hallerinde ve Merci Tayininde Yapılacak İşlemlerde Yer Alan Usulsüzlük Halleri	88
8. Vergi Usul Kanunu’na Uyulmaması Sebebiyle Oluşan Usulsüzlük Halleri	89

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEMYİZ İNCELEMESİ VE TEMYİZ İNCELEMESİ ÜZERİNE VERİLEN KARARLAR

I. GENEL OLARAK.....	90
II. TEMYİZ İNCELEMESİ.....	92
A. Temyiz İncelemesine Katılamayacak Olanlar.....	92
B. Temyiz İncelemesinde Yürütmenin Durdurulması	92
1. İptal ya da Tazminat Kabul Kararının Temyiz İncelemesinde Yürütmenin Durdurulması	95
2. Davanın Reddi Kararının Temyiz İncelemesinde Yürütmenin Durdurulması	96

3. İvedi Yargılama Usulünde ve Merkezi ve Ortak Sınavlara İlişkin Davaların Temyiz İncelemesinde Yürütmenin Durdurulması.....	97
C. Temyiz Talebinin Ön İncelemeye Tabi Tutulması.....	98
D. Temyiz İncelemesinde Dosyanın Tekemmülü	101
E. Temyiz Talebinin Esas İncelemeye Tabi Tutulması	102
1. Temyiz İncelemesinin Dosya Üzerinden Yapılması.....	103
2. Temyiz İncelemesinin Duruşmalı Olarak Yapılması	104
F. İvedi Yargılama Usulüne Göre Verilen Kararların Temyiz İncelemesi.....	104
G. Milli Eğitim Bakanlığı ile ÖSYM Tarafından Yapılan Merkezi ve Ortak Sınavlara İlişkin Uyuşmazlıklarda Verilen Kararların Temyiz İncelemesi	107
H. Danıştay'ın İlk Derece Mahkemesi Sıfatıyla Baktığı Davaların Temyiz İncelemesi	108
III. TEMYİZ İNCELEMESİ SONUCUNDA VERİLEN KARARLAR.....	109
A. Onama Kararı	109
1. İptal Davası Açısından Onama Kararının Sonuçları.....	109
2. Tam Yargı Davası Açısından Onama Kararının Sonuçları	111
B. Gerekçesini Değiştirerek Onama Kararı.....	112
C. Düzelterek Onama Kararı	113
D. Bozma Kararı	113
E. Esastan Karar Verme	114
IV. BOZMA KARARI ÜZERİNE YAPILACAK İŞLEMLER	115
A. Genel Olarak	115
B. Uyma Kararı.....	116
1. Uyma Kararının Niteliği.....	116
2. Usuli Müktesep Hak.....	117
3. Uyma Kararının Temyizi.....	119
C. Israr (Direnme) Kararı	120
1. Israr Kararının Niteliği	120
2. Israr Kararının Temyizi	122
SONUÇ	126
KAYNAKÇA.....	132

KISALTMALAR

Bkz.	: Bakınız.
Bs.	: Baskı.
C.	: Cilt.
CMK	: 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu.
Edt.	: Editör.
Haz	: Hazırlayan.
HMK	: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu.
İYUK	: 2577 Sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu.
M.	: Madde.
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı.
ÖSYM	: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi.
s.	: Sayfa.
S.	: Sayı.
ss.	: Sayfalar.
vd.	: Ve devamı.
Y.	: Yıl.
YMMOD	: Yeminli Mali Müşavirler Odası Dergisi.

GİRİŞ

Temel hak ve özgürlükleri güvence altına alan ve hukuk sistemimizin en temel ilkelerinden biri olan hukuk devleti ilkesi, Anayasa Mahkemesi'nin bir kararında “yönetilenlere en güçlü, en etkin ve en kapsamlı biçimde hukuksal güvencenin sağlanması” şeklinde tanımlanmıştır¹. Başka bir ifadeyle hukuk devleti, faaliyetlerinde hukuk kurallarına bağlı olarak hareket eden ve vatandaşlarına hukuki güvenceler sağlayan devlet olarak tanımlanabilir². Yönetilenlere sağlanmaya çalışılan bu hukuksal güvence ise hukuk devletinin temel ilkeleri olan adil yargılanma hakkı ve hak arama hürriyeti ile mümkün olmaktadır³. Adil yargılanma hakkı, yargılamanın bağımsız ve tarafsız mahkemeler önünde, hukuk kurallarına bağlı olarak, makul süre içerisinde yapılması hakkıdır. Hak arama hürriyeti ise Anayasa m. 36'da belirtildiği üzere, kişilerin meşru vasıta ve yollardan faydalananarak yargı yerleri huzurunda iddia ve savunmada bulunabilme hakkı olarak tanımlanabilir.

Adil yargılanma hakkı ve hak arama hürriyetinin bir uzantısı olarak kabul edilen kanun yolu, yargı yerleri tarafından verilen ve hukuk kurallarına aykırı olduğu düşünülen nihai kararların bir üst yargı yeri tarafından yeniden incelenmesine imkân sağlar. Bu inceleme taraflara hukuki güvence sağlayarak hukuk devleti ilkesine hizmet eder.

“İdari Yargıda Temyiz” adlı çalışmamızda idari yargılama hukukunda önemli bir yer tutan temyiz kanun yolu incelenecektir. Olağan kanun yolları arasında kabul edilen temyiz, ilk derece mahkemeleri ile istinaf mahkemesi tarafından verilen nihai kararların temyiz makamınca hukuka uygunluğunun denetlendiği kanun yoludur.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın “Genel Olarak Kanun Yolu ve Temyiz Kavramı” başlıklı birinci bölümünde, kanun yolları hakkında genel

¹ Anayasa Mahkemesi'nin 12.11.1991 tarihli ve 1991/7 E. sayılı ve 1991/43 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/anayasa-mahkemesi/> (E. T. 26.05.2020) .

² Şeref Gözübüyük/ Turgut Tan, *İdare Hukuku*, C. 1, 12. bs., Ankara 2018, s. 37; Kemal Gözler/ Gürsel Kaplan, *İdare Hukuku Dersleri*, 20. bs., Bursa 2018, s. 61; Halil Kalabalık, *İdare Hukuku Dersleri*, C.1, 5. bs., Ankara 2019, s. 62.

³ İl Han Özyay, *Gün Işığında Yönetim*, 3. bs., İstanbul 2017, s. 99.

bilgiler verildikten sonra temyiz kanun yolunun genel özellikleri, temyiz kanun yoluna başvurulabilen ve başvurulamayan kararlar, başvuru süreleri, temyiz kanun yoluna başvuruda bulunabilen kişiler, temyiz kanun yolunda görevli yargı yeri, temyiz dilekçesi, temyiz dilekçesinin verileceği yerler incelenecektir.

Çalışmamızın “*Temyiz Sebepleri ve Analizleri*” başlıklı ikinci bölümünde İdari Yargılama Usul Kanunu m. 49/2’ de yer alan temyiz sebepleri üzerinde durulacaktır. Temyiz sebepleri tek tek ele alınıp konu Danıştay kararları ile pekiştirilecektir.

Çalışmamızın “*Temyiz İncelemesi ve Temyiz İncelemesi Üzerine Verilen Kararlar*” başlıklı üçüncü ve son bölümünde ise temyizde ön inceleme, yürütmenin durdurulması, dosyanın tekemmülü ve esas inceleme hususları ile yapılan inceleme sonucu temyiz makamının vereceği kararlar ve sonuçları ele alınacaktır. Ayrıca bu bölümde 6545 Sayılı Kanunla istinaf mercii olarak göreve başlayan bölge idare mahkemelerinin temyiz incelemesi sonucu verilen kararlar üzerindeki tutumu da ele alınacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK KANUN YOLU VE TEMYİZ KAVRAMI

I. GENEL OLARAK KANUN YOLU KAVRAMI

Hukuk devleti anlayışı Anayasa ve kanunların üstünlüğü ilkesine hizmet eder⁴. İdarenin bütün işlemlerinin her halükarda hukuk kurallarına uygun olması gerekir. Hukuk kurallarına uyulmadan tesis edilen idari eylem ve işlemlerin yargıya taşınması vatandaşların en temel hakları arasında yer alır. Yargı denetimi sayesinde idarenin hukuka bağlı kalması sağlanır ve vatandaşlar idarenin keyfi ve kanunsuz davranışlarına karşı korunmuş olur⁵. Yargı yerlerinin de uyuşmazlıkları çözmek için verdikleri kararlarda hata yapmaları olası bir durumdur. Bu durumun sonucu olarak yargı yerlerinin vermiş olduğu hatalı kararlar, uyuşmazlığın tarafları açısından hukuka aykırı sonuçlar doğurmaktadır. Bu hukuka aykırılıklar maddi olayın tespitinde olabileceği gibi olaya uygulanacak hukuk kurallarının tespitinde veya usul kurullarına uyulmamasında da olabilir. Bu durum taraflar arasındaki hukuki ilişkinin adaletli bir şekilde sonuçlanmasına engel olmaktadır. Yargı yerlerinin verdikleri kararların bir başka mercii tarafından yeniden gözden geçirilmesi daha adil sonuçlar doğurur⁶. Sonuç olarak kanun yolu, yargı yerlerinin verdikleri nihai kararların bir başka yargı mercii tarafından yeniden incelenmesi olarak adlandırılır⁷.

Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu bir kararında kanun yolunu şu şekilde tanımlamıştır⁸: “Bir yargı yeri tarafından verilen ve hukuka aykırı olduğu ileri sürülen

⁴ Lütfi Duran, *İdare Hukuku Ders Notları*, İstanbul 1982, s. 385.

⁵ Metin Günday, *İdare Hukuku*, 10. bs., Ankara 2015, s. 46.

⁶ Turan Yıldırım/ Melikşah Yasin/ Nur Karan/ H. Eyüp Özdemir/ Gül Üstün/ Okay Tekinsoy; *İdare Hukuku*, 4. bs., İstanbul 2012, s. 557.

⁷ Zehra Odyakmaz, *Türk İdari Yargılama Usulünde Kararlara Karşı Başvuru Yolları*, 1. bs., İstanbul 1993, s. 5; Ramazan Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, 1. bs., Ankara 2017, s. 22; Bahtiyar Akyılmaz/Murat Sezginer/Cemil Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, 2. bs., Ankara 2019, s. 679; Saim Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, C. I-II, 6. bs., İstanbul 1997, s. 816; Ahmet Gökçen/ Murat Balcı/ M. Emin Alşahin/Kerim Çakır, *Ceza Muhakemesi Hukuku II*, 2. bs., Ankara 2018, s. 379.

⁸ Anayasa Mahkemesi’nin 22.05.2015 tarihli 2014/164 E. 2015/12 K. sayılı kararı için bkz. [http://www.hukukturk.com/anayasamahkemesikararlari/\(E. T. 12.07.2019\)](http://www.hukukturk.com/anayasamahkemesikararlari/(E. T. 12.07.2019)).

bir kararın, kural olarak başka bir yargı yeri tarafından incelenmesini sağlayan hukuki yoldur.” Başka bir ifade ile kanun yolu, mahkemece verilen hükmün bir üst mahkeme tarafından hukuka ve usul hükümlerine uygunluğunun incelenmesi ve gerektiğinde düzeltilmesi ile hükmün şekli anlamda kesinleşmesini erteleyen hukuki yol olarak adlandırılabilir⁹. Kanun yolu yargılamanın taraflarına, kararın hukuka uygunluğunun yeniden incelenmesini sağlayarak varsa eksik ve hataların giderilmesine imkân sağlar¹⁰.

Kanun yolu, dar ve geniş anlamda olmak üzere iki şekilde açıklanabilir¹¹. Geniş anlamda kanun yolu, hukuka ve usul kurallarına aykırı olduğu düşünülen nihai karar¹² ya da ara kararların bir üst mahkeme tarafından yeniden incelenmesidir¹³. Bu tanıma örnek olarak, mahkemenin verdiği ihtiyati tedbir ara kararına karşı şartları elverdiği ölçüde yapılacak olan itiraz yolu gösterilebilir¹⁴. Geniş anlamda kanun yoluna verilecek bir başka örnek ise yürütmenin durdurulması kararlarına karşı bölge idare mahkemesi veya Danıştay ilgili Dava Daireleri Kurulu’na yapılan itirazdır¹⁵.

⁹ Üstündağ, s. 816; Şeref Gözübüyük, *Yönetmelik Yargı*, 35. bs., Turhan Kitabevi, Ankara 2016, s. 500; Cengiz Derdiman, *İdari Yargının Genel Esasları*, 1. bs., İstanbul 2004, s. 237; Yahya Kazım Zabunoğlu, *İdare Hukuku*, C.2, 1. bs., Ankara 2012, s. 677; Gökçen/Balcı/Alşahin/Çakır, *Ceza Muhakemesi Hukuku II*, 2. bs., Ankara 2018, s. 380.

¹⁰ Hakan Pekcanitez(edt.)/Muhammet Özekes(edt.)/Mine Akkan(edt.)/Hülya Taş Korkmaz(edt.) *Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku*, C. 3, 15. bs., İstanbul 2017, s. 2151; Baki Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, 23. bs., Ankara 2012, s. 585.

¹¹ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 22; Ender Ethem Atay, *İdari Yargılama Hukuku*, 2. bs., Ankara 2020, s. 391.

¹² Uyuşmazlıkla ilgili başlayan yargılamada yargı yerinin kararının kanun yolları dışında yeniden ele alınamayacağı ve yargı yerinin davadan elini çekmek suretiyle verdiği kararlar nihai karar olarak adlandırılır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Celal Karavelioğlu, *Açıklamalı, İçtihatlı İstinaf Kurumuyla İdari Yargılama Usul Kanunu*, 9. bs., Ankara 2016, s. 1217.

¹³ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 22; Atay, s. 391.

¹⁴ Abdürrahim Karslı, *Medeni Muhakeme Hukuku*, 3. bs., İstanbul 2012, s. 773.

¹⁵ Akyılmaz’a göre olağanüstü bir kanun yolu olan ve kesinleşmiş hükümlere karşı kararı veren mercie karşı başvurulmuş yargılamanın yenilenmesi de geniş anlamda kanun yoluna dahildir. Akyılmaz/Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 682.

Dar anlamda kanun yolu ise mahkemelerce verilen nihai kararların üst derece mahkemeleri tarafından hukuka ve usul hükümlerine uygunluğunun denetimidir¹⁶. Dar anlamda kanun yolunun biri erteleyici ve diğeri aktarıcı olmak üzere iki önemli özelliği bulunur¹⁷. Erteleyici etki, ilk derece mahkemelerinin nihai kararları aleyhine olarak yapılan ve hükmün şekli anlamda kesinleşmesinin önüne geçen durum olarak değerlendirilirken, aktarıcı etki ise kanun yolu incelemesinin üst derece yargı yeri tarafından denetlenmesi halidir¹⁸. Aktarıcı etkide önemli olan başvurunun hangi mahkemeye yapılacağı değil, başvuru sonucu incelemenin bir üst mahkemede yapılacak olmasıdır¹⁹. Böylece üst derece mahkemesi tarafından yapılan denetim ile taraflar açısından hukuki güvence sağlanır²⁰.

Türk Hukukunda dar anlamda kanun yolu tanımını kabul edilmiştir²¹. İdari Yargılama Hukuku'nda istinaf ve temyiz dar anlamda kanun yoluna örnek olarak verilebilir.

Türk Hukuku'na baktığımızda, kanun yolları, hukuk yargılanmasında 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK)'nun²² sekizinci kısmında, ceza yargılanmasında ise 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK)'nun²³ altıncı kitabında düzenlenmiştir.

¹⁶ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 22; Atay, s. 175; Recep Akcan, *Usul Kurallarına Aykırılığa Dayanan Temyiz Sebepleri*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Danışman: Ramazan Arslan), Yayınlanmış Doktora Tezi, 1998, s. 7.

¹⁷ Pekcanıtez H.(edt.), s. 2158; İbrahim Özbay, *Hakem Kararlarının Temyizi*, Ankara, 2004, s. 24.

¹⁸ Karşlı, s. 776.

¹⁹ Pekcanıtez H.(edt.), s. 2158; Karşlı, s. 776.

²⁰ Pekcanıtez H.(edt.), s. 2151; Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 686; Veli Özer Özbek/ Koray Doğan/ Pınar Bacaksız/ İlker Tepe, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 11. bs., Ankara 2018, s. 705.

²¹ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 22; Karşlı, s. 775.

²² 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu 04.02.2011 yılında Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

²³ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 17.12.2004 yılında Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

İdari yargılamada ise kanun yolları, 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu (İYUK)²⁴'nun “*Kararlara Karşı Başvuru Yolları*” başlıklı üçüncü bölümde yer alan 45 ile 55. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Kararlara karşı başvurulabilecek yollar kanunda; *İstinaf* (İYUK m. 45), *Temyiz* (İYUK m. 46), *Kanun Yararına Temyiz* (İYUK m. 51), *Yargılanmanın Yenilenmesi* (İYUK m. 53) olarak sayılmıştır. Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik yapılmasına dair 6545 sayılı Kanunla beraber 2577 sayılı İYUK’ da yer alan *İtiraz ve Kararın Düzeltilmesi* yolları başvuru yolları arasından kaldırılmıştır.

İYUK m. 45 ve devamında yer alan “*Kararlara Karşı Başvuru Yolları*” bu çalışmada kanun yolları olarak adlandırılacaktır.

A. Kanun Yolunun Amacı

Bireylerin toplum halinde yaşamalarının sonucunda kendilerine tanınan hakların ihlali ile bu ihlalin ortadan kaldırılması veya hak ihlali neticesinde ortaya çıkan zararın giderilmesi, devletin ödevleri arasındadır. Bir başka ifadeyle devletin var oluşu ve devletin bireylere tanıdığı bir takım hakların varlığı, bu hakları koruyan bir mekanizmanın var olması ile mümkündür²⁵. Bu mekanizma 1982 Anayasası’nda, hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma ilkesi ile düzenlenmiştir²⁶. Hak arama özgürlüğü, bireylere tanınan hak arama yolları ve yine bireylerin bu yollara başvuruda bulunabilme serbestisi olarak adlandırılır²⁷.

Hak arama özgürlüğünün bir görünümü de kanun yoludur. Kanun yolu, yargı yerlerinin vermiş oldukları çeşitli sebeplerden kaynaklanan hatalı kararların yeniden gözden geçirilerek ortadan kaldırılmasını ve yargı yerlerinin daha adaletli kararlar

²⁴ 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu 20.01.1982 yılında Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

²⁵ Ekin Sevinç, *Türk İdari Yargılama Hukukunda İstinaf Kanun Yolu*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Danışman: Recep Narter), yayımlanmamış yüksek lisans tezi, 2018, s. 6.

²⁶ 1982 Anayasası m. 36’da yer alan hak arama hürriyeti ile ilgili kısım şu şekildedir: “*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz.*”

²⁷ İsmail Köküsarı, *Hak Arama Özgürlüğü ve 2010 Anayasa Değişiklikleri*, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 15, S.1, 2011, s. 167.

vermesini sağlar²⁸. Aksi durumda yargı yerleri tarafından verilen hukuka aykırı kararlarla bireylerin menfaati ve hukuk devleti ilkesi zarar görür. Böylece yargı yerlerine duyulan güven azalır²⁹.

Dar anlamda kanun yolu ile ulaşılmak istenen amaç, yargı yerleri tarafından verilen kararların bir üst mahkemede incelenerek hukuka uygun olup olmadığının incelenmesini sağlamak ve henüz kesinleşmemiş nihai kararların kanun yolu incelemesinin sonuna kadar kesinleşmelerinin ertelenmesini sağlamaktır³⁰. Kanun yolunun başlıca varlık sebepleri ile tarafların menfaatlerinin korunması gibi kamu yararının sağlanması da amaçlanır³¹. Bilindiği gibi kamu yararı toplumun ortak yararı olarak karşımıza çıkar³².

Kanun yolu, hukuki ve maddi açıdan yapılacak yeniden inceleme sonucunda verilecek karar ile tarafların hukuki açıdan tatmin olmalarına imkân sağlar³³. Aynı zamanda bu durum, mahkemenin verdiği kararın hukuk kurallarına uygun olması halinde dahi bir üst mahkemede daha tecrübeli yargıçlar önünde kararın yeniden gözden geçirilmesiyle daha adil sonuçlar doğurur³⁴. Başka bir ifade ile uyuşmazlığın bir üst yargı merciinde incelenmesi ile taraflar açısından uyuşmazlıkla ilgili kuşku giderilir ve adalete duyulan güven artar³⁵.

²⁸ Gürsel Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, 4. bs., Bursa 2019, s. 485; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 22; Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 679; Pekcanitez H.(edt.), s. 2151; Karşlı, s. 775.

²⁹ Gökçen/Balcı/Alşahin/Çakır, *Ceza Muhakemesi Hukuku II*, 2 bs., Ankara 2018, s. 380.

³⁰ Odyakmaz, s. 7.

³¹ Üstündağ, s. 816; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 24.

³² Bahtiyar Akyılmaz/Murat Sezginer/Cemil Kaya, *Türk İdare Hukuku*, 9. bs., Ankara 2018, s. 4.

³³ Murat Yavaş, *Medeni Usul Hukukunda Temyiz*, Ankara 2015, s. 22; Nur Centel/Hamide Zafer; *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 16. bs., İstanbul 2019, s. 853; Karşlı, s. 775; Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 679.

³⁴ Karşlı, s. 775; Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 679.

³⁵ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 23.

Kanun yolu incelemesi ile beraber yargı yerlerinin verdikleri kararlarda içtihat birliği sağlanır³⁶. Böylece yargı yerleri arasında ortaya çıkan ve aynı konuda verilen farklı kararların uygulamada ortaya çıkardığı zorlukların önüne geçilir. Bu durum hukuki güvenlik ve hukuki belirlilik ilkeleri açısından önem arz eder. Kanun yolu incelemesi sonucunda kararların ve hukuk kurallarının uygulanmasında yeknesaklığın önü açılır³⁷. Sonuç olarak yargı kararlarında içtihat birliğinin sağlanması, genel olarak yargılamanın selametle sonuçlandırılması ve kanun yolu incelemesinin kamu yararına hizmet etmesi bakımından önemlidir³⁸.

B. Kanun Yoluna Başvurunun Özellikleri

Kanun yollarına başvurma sadece davanın taraflarına tanınan bir yetkidir³⁹. Başka bir ifadeyle davada taraf olmayan kişiler yargılama neticesinde verilen karara karşı kanun yoluna başvuramaz. Yargılamada taraf sıfatını haiz kişilerin ise kanun yoluna başvurması ancak kendi aleyhinde verilmiş kararın kaldırılmasında hukuki menfaatinin bulunması ile mümkün olur⁴⁰.

Kanun yollarına taraflardan yalnız birisi başvurmuşsa, karar, başvuran tarafın aleyhine bozulamaz⁴¹. Aleyhe bozma, uyuşmazlık hakkında yeniden inceleme yaparak karar veren mercii tarafından yapılan ve kanun yoluna başvuran tarafın aleyhine olan

³⁶ Pekcanıtez H.(edt.), s. 2151; Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 680; Karşlı, s. 775.

³⁷ Pekcanıtez H.(edt.), s. 2151; Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 679; Karşlı, s. 775; Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 679.

³⁸ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 24.

³⁹ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 486.

⁴⁰ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 12.04.2018 tarihli 2017/3695 E. ve 2018/1738 K. sayılı konuya ilişkin kararında şu ifadeler kullanılmıştır: “*Davalı idarenin temyiz istemi hakkında; dava açmakta olduğu gibi kanun yoluna başvurmada da, hukuki yarar bulunmalıdır. Diğer bir ifadeyle, kanun yoluna başvuranın, aleyhine kanun yoluna başvurduğu kararın bozulmasında, korunmaya değer bir yararının bulunması gerekir. Davalı idarenin, davanın ehliyet yönünden reddine ilişkin kararın bozulmasını istemekte korunmaya değer hukuki bir yararı bulunmadığından, temyiz isteminin incelenmesine hukuken imkan bulunmamaktadır.*” Karar için bkz. <http://www.hukukturk.com/danistay-kararlari/> (E. T. 31.07.2019); Akcan, *Usul Kurallarına Aykırılığa Dayanan Temyiz Sebepleri*, s. 7; Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 471.

⁴¹ Pekcanıtez H.(edt.), s. 2171; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 289.

değişikliklerdir⁴². Bu durum uygulamada aleyhe bozma yasağı olarak adlandırılmaktadır⁴³. Aleyhe bozma yasağı, her iki tarafın da kanun yoluna başvurusu halinde ve re'sen araştırma ilkesinin geçerli olduğu kamu düzeni ile ilgili uyumsuzluklarda uygulanmaz⁴⁴.

Kanun yolu incelemesinde yargı kararlarıyla kabul edilen “*usuli müktesep hak*” ilkesi geçerlidir⁴⁵. Usuli müktesep hak, uyuşmazlıkta yargı yeri ya da taraflarca yapılan usul işlemleri ile taraflardan biri lehine doğan ve kendisine uyulması zorunlu olan hak türüdür⁴⁶. Usuli müktesep hak, kanun yolu incelemesinde iki şekilde ortaya çıkar. İlk olarak, temyiz makamınca verilen bozma kararı neticesinde ilk derece yargı yerinin bozmaya uyma kararı ile beraber karar lehine olan taraf için ortaya çıkar⁴⁷. Bu durumda kararı bozulan yargı yeri, bozma kararına uyarsa artık bu kararından dönmeyeceği gibi bozulan hükümde yer alan sebepleri dikkate alarak karar vermek zorundadır. Bozma kararı neticesinde yeniden verilen karara karşı da kanun yoluna başvurulması durumunda inceleme, bozma kararına uygun bir karar verilip verilmediği ile sınırlı olacaktır⁴⁸. İkinci olarak ise, bozma kararına uyma kararı veren ilk derece yargı yerinin bozma kararı dışında kalan kısmı kesinleşeceğinden yargı yeri bu kısım için yeniden inceleme yapamaz. Sonuç olarak usuli müktesep hak, kararın lehine olan taraf için ortaya çıkar⁴⁹.

⁴² Murat Atalı, *Medeni Usul Hukukunda Aleyhe Bozma Yasağı*, Ankara 2014, s. 18.

⁴³ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 488.

⁴⁴ Pekcanıtez H.(edt.), s. 2192; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 289.

⁴⁵ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 294; Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 488.

⁴⁶ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 294; Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 488.

⁴⁷ Pekcanıtez H.(edt.), s. 2188; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 294; Orhan Eroğlu, “Usulü Kazanılmış Hakkın Sınırlarının Belirlenmesinde Yaşanan Sorunlar Üzerine Bir Değerlendirme”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, C. 5, S. 6, 2018, s. 167.

⁴⁸ Pekcanıtez H.(edt.), s. 2189; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 294.

⁴⁹ Pekcanıtez H.(edt.), s. 2189; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 294.

Kanun yollarına ancak nihai kararlara karşı başvurulabilir⁵⁰. Nihai kararlar davayı esastan ve usulden sona erdiren kararlardır. Başka bir ifadeyle mahkemenin dosyadan el çekmesi sonucunu doğuran kararlardır⁵¹. Yargı yerleri tarafından verilen ara kararlar, yani yargı yerinin dosyadan el çekmediği kararlar ara karardır ve bu kararlar ancak nihai kararlarla beraber kanun yoluna götürülebilir⁵².

Kanun yoluna başvurma hakkı belirli bir süre ile sınırlıdır; bu yetki her zaman kullanılamaz⁵³. Ancak, olağanüstü kanun yolu olarak kabul edilen kanun yararına temyize başvuruda süre şartı aranmamıştır⁵⁴. Kanunda öngörülen başvuru sürelerinin kesilmesi veya durması mücbir sebep hallerinde dahi mümkün değildir⁵⁵. Bu durumun istisnası ise adli tatil uygulamasıyla kabul edilmiştir. Bu mesele İYUK m. 8 ‘de “*Bu Kanunda yazılı sürelerin bitmesi çalışmaya ara verme zamanına rastlarsa bu süreler, ara vermenin sona erdiği günü izleyen tarihten itibaren yedi gün uzamış sayılır.*” şeklinde düzenlenmiştir. Ancak kanun yoluna başvuru süresini geçiren tarafın kanun yoluna başvurma imkanı İYUK m. 48/3’te⁵⁶ düzenlenen ve uygulamada “*katılma yoluyla temyiz*” olarak da adlandırılan madde ile mümkün hale gelmiştir⁵⁷. İYUK m.48/3’te belirtilen durumun gerçekleşebilmesi için temyiz talebinde bulunan tarafın,

⁵⁰ Pekcanıtez H.(edt.), s. 2157; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 289.

⁵¹ Üstündağ, s. 788; Pekcanıtez H.(edt.), s. 1971; Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 486.

⁵² Üstündağ, s. 788; Pekcanıtez H.(edt.), s. 1971; Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 486.

⁵³ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 486; Temyiz kanun yolu için bkz. İYUK m. 45, İstinaf kanun yolu için bkz. İYUK m. 46, Yargılanmanın yenilenmesi için bkz. İYUK m. 53/3, ivedi yargılama usulü için bkz. İYUK m. 20/A, MEB ve ÖSYM tarafından yapılan sınavlara başvuru için bkz. İYUK m. 20/B.

⁵⁴ Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 718.

⁵⁵ Turgut Candan, *Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu*, 6. bs., İstanbul 2015, s. 1045; Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 487.

⁵⁶ İYUK m. 48/3: “*Temyiz dilekçeleri, ilgisine göre kararı veren bölge idare mahkemesine, Danıştay’a veya 4 üncü maddede belirtilen mercilere verilir ve kararı veren bölge idare mahkemesi veya Danıştay’ca karşı tarafa tebliğ edilir. Karşı taraf tebliğ tarihini izleyen otuz gün içinde cevap verebilir. Cevap veren, kararı süresinde temyiz etmemiş olsa bile düzenleyeceği dilekçesinde, temyiz isteminde bulunabilir. Bu takdirde bu dilekçeler temyiz dilekçesi yerine geçer.*”

⁵⁷ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 487.

başvuru süresi içerisinde ve başvuru koşullarına uygun bir dilekçe ile mahkemeye başvurması gereklidir⁵⁸.

Kanun yollarına başvurma hakkından feragat edilebilir⁵⁹. Kanun yolundan feragat kanun yoluna başvurmadan önce yapılacağı gibi kanun yoluna başvurudan sonra da yapılabilir⁶⁰. Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu'nun vermiş olduğu bir kararında da, davacının tek taraflı irade beyanında bulunarak kesin hüküm verilene kadar yargılamanın her aşamasında davadan feragat edebileceğini belirtmiştir⁶¹. Buradan çıkartılabilecek sonuç, mahkeme nihai kararını vermeden kanun yolu hakkının doğmayacağıdır. Başka bir ifadeyle kanun yolu hakkı ortaya çıkmadan bu hakkı kullanmaktan vazgeçilemez⁶². Türk Medeni Kanunu m. 23'te de "*Kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez. Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlandırmaz.*" şeklinde bir düzenleme bulunmaktadır. Bu maddeye göre doğmamış kanun yoluna başvurma hakkından feragat, hak ehliyeti ve özgürlüklerden vazgeçme sayılacağından mümkün değildir⁶³.

⁵⁸ Danıştay 5. Dairesi'nin 08.03.1991 tarihli ve 1991/593 E. ile 1991/405 K. sayılı kararı için bkz.: <http://www.hukukturk.com/danistay-kararlari/> (E. T. 22.07.2019); Candan, s. 1047.

⁵⁹ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 486; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 283; Neslihan Dağlı; *Usul Hukukuna İlişkin Temyiz Nedenleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Danışman: Ejder Yılmaz), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007, s. 9.

⁶⁰ Pekcanıtez H.(edt.), s. 486; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 283.

⁶¹ Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu'nun 21.10.1994 tarih 1994/347 E. ve 1994/373 K. sayılı kararında konuyla ilgili şu ifadeler yer verilmiştir: "*2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 31.maddesiyle atfta bulunulan Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 91.maddesinde, feragatın iki taraftan birinin istem sonucundan vazgeçmesi olduğu, 95.maddesinde feragatin kesin bir hükmün hukuki sonuçlarını doğuracağı kurala bağlanmıştır. Bu kurallardan "feragat"ın; davacının tek yanlı irade açıklamasıyla hukuksal sonuç doğurarak davayı sona erdireceği, yargı yerinin veya karşı tarafın kabulüne bağlı olmaksızın hüküm ifade edeceği ve davacının, kesin hükmün verilmesine değin yargılamanın herhangi bir aşamasında davasından feragat edebileceği sonucuna varılmaktadır. Davacının temyiz yoluyla incelemenin başlamasından sonra davasından feragat etmesi halinde, temyiz incelemesinin sürdürülmesine olanak bulunmadığı gibi ilk derece yargı yerinin de davacının feragate ilişkin irade beyanının varlığını saptayarak karar vermesinin sağlanması yönünden öncelikle temyiz istemine konu yapılan kararın ortadan kaldırılması gerekmektedir.*" Karar için bkz: <http://www.hukukturk.com/danistay-kararlari/> (E. T. 22.07.2019).

⁶² Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz/Sema Taşpınar Ayvaz; *Medeni Usul Hukuku*, 3. bs., Ankara 2017, s. 586; Pekcanıtez H.(edt.), s. 2166; Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 486; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 283.

⁶³ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 284.

Kanun yollarına başvuruda tarafların hukuki menfaatlerinin olması, süresi içerisinde kanun yoluna başvuruda bulunulması ve kanuni yola başvuru hakkından feragat edilmemesi durumlarında kanun yoluna başvuru geçerli kabul edilecek ve yargılama makamları tarafından gereken kanuni inceleme yapılacaktır.

C. Kanun Yolu Çeşitleri

Kanun yolları ile ilgili olarak doktrinde yapılan ve en çok kabul gören ayrım olağan kanun yolları ve olağanüstü kanun yolları ayrımıdır⁶⁴. Ancak ülkemizdeki usul kanunlarında (Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve İdari Yargılama Usul Kanununda) ayrım olağan-olağanüstü kanun yolu ayrımı şeklinde yapılmamıştır⁶⁵.

Kanun yolunun çeşitleri konusunda olağan-olağanüstü kanun yolu ile ilgili yapılan sınıflandırmada üç kriter bulunmaktadır. İlk kriterde, kanun yolunda yeniden yapılacak incelemede maddi vakıa üzerinde yeniden bir inceleme yapılıp yapılmayacağına bakılır. Bu kritere göre maddi olay yeniden incelenip olay hakkında yeni bir karar veriliyorsa olağan kanun yolu, aksi durumda olağanüstü kanun yolu mevcuttur⁶⁶. Örneğin temyiz incelemesinde açık bir hata olmadığı ve gerekmediği sürece maddi vakıa yeniden inceleme konusu yapılmamaktadır⁶⁷. Bu kritere göre temyiz, olağanüstü kanun yolu olarak değerlendirilir.

Konu ile ilgili ikinci kriter, kanunda gösterilen sebeplerle bağlı olma durumudur⁶⁸. Bu yaklaşıma göre ise sadece kanunda gösterilen sebeplere dayanarak kanun yoluna başvurulabilir. Bu durumda yalnızca kanunda gösterilen sebeplere dayanarak kanun yoluna başvurulursa bu kanun yolu olağanüstü kanun yolu olarak kabul edilir. Yine bu yaklaşıma göre istinaf ve temyiz olağan kanun yolu olarak kabul

⁶⁴ Odyakmaz, s. 7; Pekcanıtez H.(edt.), s. 2159.

⁶⁵ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 26.

⁶⁶ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 27.

⁶⁷ Halil Kalabalık, *İdari Yargılama Usulü Hukuku*, 14. bs., Ankara 2020, s. 431; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 346.

⁶⁸ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 262.

edilirken, yargılamanın yenilenmesi olağanüstü kanun yolu olarak kabul edilmektedir⁶⁹.

Üçüncü kritere göre ise kararın şekli anlamda kesinleşip kesinleşmemesi durumuna bakılır. Bu görüşe göre kararın kesinleşmesini önleyen kanun yolu olağan, kararın kesinleşmesinden sonra başvurulacak yol ise olağanüstü kanun yoludur⁷⁰. Temyiz kanun yoluna kararın kesinleşmesinden önce başvurulabilme imkanı olduğu için olağan kanun yolu, yargılanmanın yenilenmesi kanun yolu ise kararın kesinleşmesinden sonra başvurulacak bir yol olduğu için olağanüstü kanun yolu olarak kabul edilir⁷¹.

Doktrinde konuyla ilgili olan baskın görüş, “kesinleşme” kriteridir⁷². Başka bir ifade ile yargı yerlerince verilen nihai kararların kesinleşmesini önleyen kanun yolları olağan kanun yolu, kesinleşen yargı kararlarına karşı başvurulabilen yol ise olağanüstü kanun yolu olarak kabul edilir⁷³.

Burada açıklanması gereken önemli bir konu da kesin hüküm meselesidir. Kesin hüküm, yargı yerleri tarafından verilen nihai kararlara karşı başvuruda bulunabilecek kanun yolunun olmaması veya mevcut kanun yollarına başvuru süresi içerisinde başvurunun yapılmaması ile mevcut başvurunun yapıp nihayetine erdirilememesi halidir⁷⁴. Örnek olarak İYUK madde 45/1 gösterilebilir. Madde “...konusu (2020 yılı

⁶⁹ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 262.

⁷⁰ Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 682; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 27; Atay, s. 416; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 705; Centel/ Zafer, s. 853.

⁷¹ Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 682; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 27; Atay, s. 416; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 705; Centel/ Zafer, s. 853.

⁷² “Türk Hukukunda kanun yollarının çeşitleri ile ilgili kabul edilen baskın görüş kesinleşme kriteridir. İstinaf, temyiz ve karar düzeltme olağan kanun yolu olarak kabul edilir. Yargılanmanın yenilenmesi ise olağanüstü kanun yoludur. Ancak Türk Hukuku’nda bir görüşe göre yargılanmanın yenilenmesi yolu aktarıcı ve erteleyici etkiden uzak olduğu için bir kanun yolu değil, kanun yolu benzeri bir hukuki çaredir.” Ayrıntılı bilgi için bkz. Karşlı, s. 777; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 262; Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 682.

⁷³ Karşlı, s. 777; Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 683; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 27; Centel/Zafer, s. 853.

⁷⁴ Ramazan Çağlayan, *İdari Yargıda Kesin Hüküm*, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi, C. 3, S. 1, s. 123; Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 683; Kamile Türkoğlu, *İdari Yargılama Usulünde Kesin Hüküm*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Danışman: Bahtiyar Akyılmaz), yayımlanmamış yüksek lisans tezi, 2010, s. 10.

için) yedi bin Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin hüküm niteliğindedir ve bu kararlara karşı kanun yoluna (istinaf) başvurulamaz.” şeklinde düzenlenmiştir. Kesin hüküm davanın nihai olarak sona ermesi sonucunu doğurur. Bu durum uyumsuzluğun sona erdirilmesi ile beraber toplum ve devlete yarar sağlayıp hukuka duyulan güveni artırır ve hukuki istikrara hizmet eder⁷⁵.

Açıklanması gereken bir başka husus ise aslında kanun yolu olarak kabul edilmeyen ama kararlara karşı başvurulabilen yollar arasında sayılabilen “açıklama (İYUK m. 29)⁷⁶” ve “yanlışlıkların düzeltilmesi (İYUK m. 30)⁷⁷” halleridir. Belirttiğimiz hususların kanun yolları arasında sayılmama nedenleri olarak, karara karşı bir üst yargı merciine değil, kararı veren yargı yerine başvurulması ve başvurunun kabulü ile hükmün esasına ve sonucuna etki edecek bir değişikliğin yapılmaması durumları sayılabilir⁷⁸. Bu başvuru yolları ile hükmün tereddüt edilen hususlarında açıklama yapılarak kararın uygulanmasındaki güçlüklerin önüne geçilmesi amaçlanır⁷⁹.

1. Olağan Kanun Yolları

Olağan kanun yolları, kesinleşmemiş kararlara karşı başvurulanan kanun yollarıdır⁸⁰. Olağan kanun yoluna başvurulması halinde nihai kararı veren yargı

⁷⁵ Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 683; Atay, s. 392, Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 176.

⁷⁶ İYUK m. 29/1 şu şekildedir: “Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar yeterince açık değilse yahut birbirine aykırı hüküm fıkralarını taşıyorsa, taraflardan her biri kararın açıklanmasını veya aykırılığın giderilmesini isteyebilir.”

⁷⁷ İYUK m. 30 şu şekildedir: “İki tarafın adı ve soyadı ile sıfatı ve iddiaları sonucuna ilişkin yanlışlıklar ile hüküm fıkrasındaki hesap yanlışlıklarının düzeltilmesi de istenebilir. 29 uncu maddenin son fıkrası dışında kalan hükümleri, bu istekler hakkında da uygulanır. Yanlışlıkların düzeltilmesine karar verilirse, düzeltme ilamın altına yazılır.”

⁷⁸ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 470; Atay, s. 393.

⁷⁹ Karavelioğlu, s. 1201.

⁸⁰ Pekcanıtez H.(edt.), s. 2159; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 584.

yerinin kararının kesinleşmesi önlenir⁸¹. Bu durumda yargı yeri kararının kesinleşmesi olağan kanun yolunun neticelenmesine kadar ertelenmiş olur⁸².

Kararlar, süresi içerisinde kanun yoluna başvurulmaması ya da kanun yoluna başvurulup da yargı yeri kararının onanması veya karara karşı başka bir kanun yoluna başvurma imkânının bulunmadığı durumlarda kesinleşmiş olur⁸³.

Ceza yargılamasında olağan kanun yolları; CMK'ya göre itiraz (CMK m. 267-271), istinaf (CMK m. 272-285) ve temyiz (CMK m. 286-307) iken; Medeni yargılamada HMK'ya göre olağan kanun yolları, istinaf (HMK m. 341-360) ve temyizdir (HMK m. 361-373). İdari yargıda ise olağan kanun yolları, istinaf (İYUK m. 45) ve temyiz (İYUK m. 46-52) olarak düzenlenmiştir.

2. Olağanüstü Kanun Yolları

Olağanüstü kanun yollarına yargı yerleri tarafından verilen kesinleşmiş hükümlere karşı başvurulur. Olağanüstü kanun yollarına, yargı yerlerinin kesin olarak verdikleri kararlara, süresi içerisinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşen kararlara ya da kanun yoluna başvurulup da kesinleşen kararlara karşı başvurulabilir⁸⁴.

CMK'ya göre ceza yargılamasında olağanüstü kanun yolları, kanun yararına bozma (CMK m. 309-310), cumhuriyet başsavcısının olağanüstü itirazı (CMK m. 308-308/A) ve yargılanmanın yenilenmesidir (CMK m. 311-323). HMK'ya göre medeni yargılamada olağanüstü kanun yolları, yargılanmanın yenilenmesi (HMK m. 374-381) ve kanun yararına temyizdir (HMK m. 363). İYUK'a göre idari yargıda ise olağanüstü kanun yolları, “*kanun yararına temyiz*” (İYUK m. 51) ile “*yargılanmanın yenilenmesi*” (İYUK m. 53) olmak üzere iki çeşittir.

⁸¹ Başak Yıldırım Ölmez; *İdari Yargıda Kanun Yolları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Danışman: Zehreddin Aslan), yayımlanmamış yüksek lisans tezi, 2010, s. 5.

⁸² Pekcanitez H.(edt.), s. 2158; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 586.

⁸³ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 586.

⁸⁴ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 587.

II. İDARİ YARGIDA KANUN YOLU KAVRAMI

A. Genel Olarak

İdari yargıda kanun yolları genel olarak iki grupta toplanır. Bunlar olağan kanun yolları ve olağanüstü kanun yollarıdır⁸⁵. Genel olarak, olağan kanun yolları; istinaf ve temyiz iken, olağanüstü kanun yolları; kanun yararına temyiz ve yargılanmanın yenilenmesidir⁸⁶.

B. Kanun Yolu Çeşitleri

1. Olağan Kanun Yolları

Olağan kanun yolları, yargı yerlerince verilen ve henüz kesinleşmemiş kararlara karşı yapılan başvurulardır⁸⁷. Olağan kanun yolları, yargı yerlerince verilen nihai kararların kesinleşmesine engel olur⁸⁸. Başka bir ifadeyle olağan kanun yoluna başvuru ile hükmün kesinleşmesi başvurunun sonuna kadar ertelenmiş olur⁸⁹. Kararın kesinleşmesi ise ancak olağan kanun yoluna süresi içerisinde başvurulmaması, kanun yoluna başvurunun yapılması ve yargı yerinin kanun yolu başvurusunu reddetmesi ya da kanun yolu incelemesi sonucu yargı yeri kararının onanması ile olur⁹⁰.

Olağan kanun yolları ile ilk derece mahkemelerinin kararı kesinleşmeden önce, üst derece mahkemelerince karar incelenerek hukuka uygunluk ve maddi vakıalar bakımından veya temyizde olduğu gibi sadece hukuka uygunluk açısından denetlenmektedir⁹¹.

⁸⁵ Tan/Gözübüyük, *İdare Hukuku*, s. 1031; Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 485; Onur Karahanoğulları, *İdari Yargı İdarenin Hukuka Zorlanması*, 1. bs., Ankara 2019, s. 711; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 261.

⁸⁶ Tan/Gözübüyük, *İdare Hukuku*, s. 1031; Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 485; Karahanoğulları, s. 711, Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 261.

⁸⁷ Atay, s. 394; Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 485.

⁸⁸ Odyakmaz, s. 7; Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 485; Atay, s. 394.

⁸⁹ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 485.

⁹⁰ Tan/Gözübüyük, *İdare Hukuku*, s. 1114.

⁹¹ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 28.

18.06.2014 tarih ve 6545 sayılı Kanunla beraber İYUK'da yapılan değişiklikle olağan kanun yolları, “*istinaf*” ve “*temyiz*” olarak düzenlenmiştir.

a) İstinaf

İstinaf kelime olarak “*yeniden başlamak*” anlamına gelmektedir⁹². Yargılama hukuku dikkate alındığında ise istinaf, ilk derece mahkemesinin uyuşmazlıkla ilgili olarak vermiş olduğu kararların yeniden hukuki ve maddi açıdan incelemeye alınması anlamına gelmektedir⁹³.

İstinaf kanun yolu, 18 Haziran 2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun ile İYUK m. 45'te yapılan değişiklikle idari yargılama hukukuna girmiştir. İYUK m. 45/1' te “*İdare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı, başka kanunlarda farklı bir kanun yolu öngörülmüş olsa dahi, mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine, kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde istinaf yoluna başvurulabilir.*” şeklinde bir düzenleme mevcuttur. Buna göre idare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı başvurulabilen genel kanun yolu istinaftır⁹⁴. İdare ve vergi mahkemelerinin istinafa tabi olmadan doğrudan temyiz kanun yoluna başvurulabilen kararları için ve idari yargıda ivedi yargılamaya tabi uyuşmazlıklar için istinaf kanun yoluna başvurulamaz⁹⁵. İstinaf incelemesinde ilk derece mahkemesi kararı yokmuş gibi hareket edilerek yeni bir karar verilir⁹⁶.

İstinaf kanun yolunda, ilk derece yargı yerince verilen nihai kararın bir üst mahkeme tarafından maddi ve hukuki yönden incelenmesine imkan sağlanarak nihai karar verilene kadar yargılamaya devam edilir⁹⁷. Böylece istinaf kanun yolu hak arama

⁹² İlgili kelime için bkz. <https://www.luggat.com/>.(E.T. 13.12.2019).

⁹³ Cenk Akil, *İstinaf Kavramı*, Ankara 2010, s. 205.

⁹⁴ Karahanoğulları, s. 714.

⁹⁵ Karahanoğulları, s. 714.

⁹⁶ Fevzi Rıfat Ortaç/Hilmi Ünsal, “Türk Vergi Yargısında İstinaf Sistemi ve Muhtemel Sorunlar”, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 3, S. 1, Y. 2016, s. 3.

⁹⁷ Tolga Akkaya, *Medeni Usul Hukukunda İstinaf*, Ankara 2019, s. 62.

hürriyeti ve adil yargılanma ilkelerine hizmet eder⁹⁸. İYUK m. 45/4'e göre istinaf mercii, ilk derece mahkemesinin kararını hukuka aykırı bulursa kaldırarak işin esası hakkında kendisi yeniden karar verir ya da İYUK m. 45/5' deki durumların varlığı halinde yeniden karar verilmesi için dosyayı ilk derece yargı yerine gönderir.

İstinaf kanun yolu ile hem ilk derece yargı yerinin verdiği kararın hukuka uygunluğunun incelenmesi hem de ilk derece mahkemesi önüne getirilen uyuşmazlığın nihai olarak sona erdirilmesi ve karara bağlanması amaçlanmaktadır⁹⁹. Başka bir ifadeyle istinaf incelemesinde hem maddi hem de hukuki açıdan denetim yapılmaktadır¹⁰⁰. Yargı yeri kararının bu şekilde yerindeliği denetlenerek somut olayın içeriğine de bakılmış olur¹⁰¹. İstinaf incelemesinde ayrıca vakıa incelemesi de yapıldığından istinaf mahkemelerine vakıa mahkemeleri de denilmektedir¹⁰². İstinaf incelemesinin ilk aşamasında ilk derece yargı yerinin uyuşmazlıkla ilgili verdiği kararın maddi olaya ve hukuka uygunluğu, yani maddi ve hukuki açıdan doğruluğu denetlenmektedir¹⁰³. İkinci aşamasında ise, istinaf başvurusu sonucu ilk derece yargı yerinin kararı kaldırılarak istinaf merciince uyuşmazlığı sona erdirmek için yeni bir karar verilir¹⁰⁴. İstinaf mahkemesi böylece ilk derece yargı yerinin kararından sonra ikinci bir hak ile ikinci derecede de yargılanma imkanı sağlar¹⁰⁵.

⁹⁸ Züleyha Keskin, “İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 126, Y. 2016, s. 258.

⁹⁹ Gül Üstün, “İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 22, S. 2, s. 15; Serkan Çınarlı, *İdari Yargılamada İstinaf ve Bölge İdare Mahkemeleri*, 2. bs., Ankara 2018, s. 17.

¹⁰⁰ Zehreddin Aslan(edt.); *Açıklamalı ve İçtihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu Vergi Yargılaması ile Birlikte*, 1. bs., Ankara 2019, s. 375.

¹⁰¹ Oğuz Sancaktar, *İdari Yargı İstinaf Sistemi Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, *Danıştay ve İdari Yargı Sempozyumu: 148. Yıl*, Ankara 2016, s. 29.

¹⁰² Ejder Yılmaz, *İstinaf*, 2. bs., Ankara 2005, s. 21; Zeynep Nihal Aydınoglu, *İstinaf Kanun Yolunun İdari Yargılama Usulüne Başlıca Etkileri*, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, S. 34, Y. 2018, s. 390.

¹⁰³ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 300.

¹⁰⁴ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 300.

¹⁰⁵ Ahmet Kürşat Ersöz/Oğuzhan Güzel (edt.), *İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun Kabul Edilişinin 35. Yıl Dönümü Sempozyumu*, 1. bs., İstanbul 2017, s. 58.

b) Temyiz

Temyiz kanun yolu, genel olarak idari yargıda temyiz kavramı bölümünde incelenmiştir. Dolayısıyla bu kısımda idari yargıda olağan kanun yollarından ikincisinin temyiz olduğunu açıklamakla yetiniyoruz.

2. Olağanüstü Kanun Yolları

Yargı yeri kararları kesinleşmiş olsa dahi sonradan ortaya çıkan sebeplerden dolayı karar ağır bir şekilde sakatlanmış olabilir¹⁰⁶. Bu durum, kanun yolu öngörülmediği için verildiği anda kesinleşen kararlar, kanun yolu öngörülmüş olmakla beraber süresinde içerisinde başvuru yapılmadığı için kesinleşen kararlar ve gerekli kanun yoluna başvurulup sonuçlandırılan ve kesinleşen kararlarda söz konusu olur¹⁰⁷. İşte olağanüstü kanun yolları, yargı yerlerinin yukarıda sayılan kararlarındaki hukuka aykırılıkların sonradan ortaya çıkmış olmasına getirilmiş düzeltici bir mekanizmadır¹⁰⁸.

Olağanüstü kanun yolunda kararın hukuka aykırı olduğu saptanırsa kesin nitelikteki karar kaldırılır; yargılamanın yenilenmesi kanun yolunda ise yeniden yargılama yapılır¹⁰⁹.

İYUK’a göre olağanüstü kanun yolları; “*kanun yararına temyiz*”(İYUK m. 51) ile “*yargılamanın yenilenmesi*” (İYUK m. 53) olmak üzere iki çeşittir.

a) Yargılamanın Yenilenmesi

Yargı yerleri tarafından verilen kararlar, kesinleştikten sonra yeni bir yargılamanın konusu olamaz¹¹⁰. Yargı yerleri tarafından verilen ve kesin hüküm niteliğindeki kararlara karşı kural olarak da başvurulacak bir yol kalmamaktadır¹¹¹.

¹⁰⁶ Karahanoğulları, s. 747.

¹⁰⁷ Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 715.

¹⁰⁸ Karahanoğulları, s. 747.

¹⁰⁹ Karahanoğulları, s. 747.

¹¹⁰ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 525.

¹¹¹ Ramazan Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, 11. bs., Ankara 2019, s. 818.

Yargı yerleri tarafından kanunda öngörülen usullere göre verilen, kanun yolu aşamasını tamamladıktan veya başvuru süresini geçirdikten sonra kesinleşen kararların ya da verildiği anda kesin olan kararların hukuka aykırı sonuçlar doğurduğu sonradan anlaşılabilir¹¹². Bu durumda adil sonuçlar doğurmayan yargı yerleri kararlarına karşı başvuru imkânı tanıyan ve olağanüstü kanun yolu olarak kabul edilen müessese yargılamanın yenilenmesidir¹¹³.

Kural olarak kararın kesinleşmesinden sonra aynı sebebe dayanarak aynı konuda ve aynı taraflar arasında yeni bir dava açılmaz. İşte yargılamanın yenilenmesi kanun yolu, nihai kararı veren ilk derece mahkemesinin kanunda belirtilen sebepler dâhilinde ortaya çıkan hukuka aykırılığının giderilmesidir¹¹⁴. Bu durumda ilk derece mahkemesince verilen hukuka aykırı kararın ortadan kaldırılmasının önü açılacaktır¹¹⁵.

İYUK m. 53/1'e göre Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemeleri kararlarına karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulabilir. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre yargılamanın yenilenmesi talebi esas hakkında kararı vermiş mahkemeden istenebilir. Yargılamanın yenilenmesi sebepleri ise İYUK m. 53'te dokuz bent halinde sayılmış ve ancak bu sebeplere dayanarak bu olağanüstü kanun yoluna başvurulabileceği belirtilmiştir.

Yargılamanın yenilenmesi talebini karara bağlayacak yargı yeri, karşı tarafın savunmasını aldıktan sonra yargılamanın yenilenmesini gerektirecek bir sebebin varlığına kanaat getirirse yargı yerinin kararı kaldırarak uyuşmazlık hakkında yeni bir karar verir¹¹⁶. Yeniden yargılanma ile yenilemenin türüne göre tüm yargılama

¹¹² Karahanoğulları, s. 747.

¹¹³ Ramazan Çağlayan, “İdari Yargıda Yargılanmanın Yenilenmesi ve Sebepleri ve Sınırlılığı”, *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 1-4, Y. 2002, s. 62; Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 715.

¹¹⁴ Barış Acun, “İdari Yargılama Usulünde Yargılanmanın Yenilenmesi Başvurusu”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 11, S. 1, Y. 2020, s. 340.

¹¹⁵ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 528; Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 818.

¹¹⁶ Karahanoğulları, s. 748.

işlemleri yeniden yapılabileceği gibi yalnızca sakatlık ortadan kaldırılarak yeni bir karar da verilebilir¹¹⁷.

b) Kanun Yararına Temyiz

Yargı yerleri tarafından kesin olarak verilen kararlar ile istinaf ve temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen kararların bir üst yargı mercii tarafından incelenmesini sağlayan olağanüstü kanun yolu, kanun yararına temyizdir¹¹⁸. Yargı yeri tarafından verilen nihai karara karşı yapılan başvuru kabul edilirse, karar kanun yararına bozulur. İYUK m. 51/2’de belirtilen bu kanun yolunun olağan kanun yolundan farkı, nihai kararla ilgili verilen bozma kararı ile nihai kararın hüküm ve sonuçlarının ortadan kalkmamasıdır¹¹⁹.

Kanun yarına temyiz, idare ve vergi mahkemeleri ile bölge idare mahkemelerinin kesin olarak verdiği kararlar ile istinaf ve temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen hukuka aykırı verilmiş olan yargı yeri kararlarının, ilgili bakanlığın göstereceği lüzum üzerine veya kendiliğinden Danıştay Başsavcısı tarafından kanun yararına temyiz edilmesi ile olur¹²⁰. Kanun yararına temyiz başvurusu İYUK m. 51’e göre taraflar için Başsavcıya yapacakları başvuru ile mümkündür. Ancak Başsavcı bu başvuru ile bağlı değildir¹²¹. Söz konusu kanun yoluna başvuruda süre şartı İYUK m. 51’e göre aranmamaktadır¹²².

Kanun yararına temyiz kanun yolunda Danıştay İYUK m. 51/1’ e göre hukukilik denetimi yapar. Ancak verilen karar sonucunda tarafların hukuki durumunda değişiklik meydana gelmez¹²³. Yargı yeri tarafından verilen kararın kesin hüküm niteliği devam eder. Danıştay tarafından kanun yararına bozulan kararda amaç, bundan

¹¹⁷ Karahanoğulları, s. 748.

¹¹⁸ Burkey Can Kara, “İdari Yargılama Usulünde Kanun Yararına Temyiz”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 1, Y. 2020, s. 353.

¹¹⁹ Gözübüyük, *Yönetmelik Yargı*, s. 527; Akylmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 718.

¹²⁰ Atay, s. 415; Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 514.

¹²¹ Akylmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 719.

¹²² Karahanoğulları, s. 754.

¹²³ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 428.

sonraki uygulamalara öncülük etmektir. Kanun yararına temyiz incelemesi sonucu verilen kararlar aleyhine yargılanmanın yenilenmesi yoluna başvurulamaz. Bozma sonrası verilen kararın bir örneği ilgili bakanlığa gönderilir ve ilgili karar Resmi Gazete 'de yayımlanır¹²⁴.

III. GENEL OLARAK TEMYİZ KAVRAMI

Arapça kökenli bir kelime olan ve “meyz” kökünden türeyen temyiz, sözlükte “bir şeyi diğerinden seçip tarif etmek, ayırmak” , “ayırt etmek” ,” fark edilmek” anlamlarına gelir¹²⁵.

Yargılama hukukunda temyiz, yargı yerlerince verilen nihai kararların temyiz makamınca maddi olaylara ilişkin değerlendirme hariç tutularak yargılama usul ve esasları açısından hukuka uygunluğunun denetlenmesidir¹²⁶.

Temyiz kanun yolunda içtihat oluşturularak ülke genelinde aynı hukuki olaylara karşı aynı hukuk kuralının uygulanmasının sağlanması amaçlanır¹²⁷. Böylece temyiz mahkemesi içtihat oluşturarak hukuk birliğinin korunmasına hizmet eder¹²⁸. Temyiz kanun yolunun diğer varlık nedenleri olarak kanunun konuluş amacına ulaşılması ve yargı yerlerinin somut olaylar hakkında hukuka uygun ve adil kararlar verilip verilmediğinin denetlenmesi hususları sayılabilir¹²⁹. Belirtilen durumlarla beraber temyiz kanun yolu, tarafların menfaatlerine ve kamu yararına hizmet eder¹³⁰.

¹²⁴ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 428.

¹²⁵ İslam hukukunda fıkıh terimi olarak kullanılan temyiz, “insanın söz ve davranışlarının sebep ve sonuçlarını idrak edebilme ve bu idrake uygun biçimde iradesini kullanabilme gücü” şeklinde tanımlanmıştır ve temyiz kudretine sahip kişi ise “mümeyyiz” olarak adlandırılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. İbrahim Kafi Dönmez, *İslam Ansiklopedisi*, C.40, 2011, s. 437; Modern hukukta ilk defa İsviçre Medeni Kanununda kendine yer bulan temyiz (ayırt etme gücü), günümüz hukuk sisteminde de fiil ehliyetinin şartları arasında yer almaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Dönmez, *İslam Ansiklopedisi*, s. 437; Ferit Develioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 6. bs., Ankara 1984, s. 1290; Yaşar Çağbayır, *Ötüken Türkçe Sözlük*, C. 5, İstanbul 2017, s. 5712; Muallim Naci, *Lügat-i Naci*, (Haz. Ahmet KARTAL), Ankara 2009, s. 695.

¹²⁶ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 506.

¹²⁷ Selçuk Öztekin, “Temyiz Kanun Yolunun Tarihçesine İlişkin Bazı Tespitler”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 21, S. 2, Y. 2015, s. 120.

¹²⁸ Çınarlı, s. 21.

¹²⁹ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 760; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 345.

¹³⁰ Nihat Kayar, *İdari Yargı Kuruluş ve İşleyiş*, 4. bs., Ankara 2019, s. 300; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 345.

Temyiz kanun yolu, yargı sistemi içerisinde bulunan en üst ve nihai derecedeki mercie başvuru ile ortaya çıkar¹³¹. Temyiz kanun yolu, yargı yerlerinin verdiği nihai kararların usul ve kanuna uygun olup olmadığının üst mercii tarafından incelenmesini sağlayan başvuru yoludur¹³².

Temyiz kanun yolunda yargı yerince verilen kesin hüküm niteliğindeki kararda yer alan maddi olgular yeniden incelenmez; ancak kararın hukuk kurallarına, mevzuata ve usul kurallarına uygunluğu incelenir¹³³. Başka bir ifadeyle temyiz incelemesinde olaya uygulanan hukuk kuralları ve olaya uygulanan hukuki tanı incelenir¹³⁴.

Temyiz kanun yolu hukukumuzda, ceza yargılamasında (TCK'da) m. 286-307 arasında; hukuk yargılamasında (HMK'da) m. 361-374 arasında; ve idari yargıda ise (İYUK'da) m. 46-50 arasında düzenlenmiştir.

IV. GENEL OLARAK İDARİ YARGIDA TEMYİZ KAVRAMI

A. Temyiz Kanun Yoluna Başvurulabilen Kararlar

Temyiz konusu yapılabilecek kararlar şunlardır: Bölge idare mahkemelerince istinaf incelemesi üzerine verilip de İYUK m. 46'da sayılan kararlar; Danıştay dava dairelerinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktıkları davalarda verdikleri nihai kararlar; ivedi yargılama usulüne tabi uyuşmazlıklarla ilgili olarak verilen nihai kararlar (İYUK m.20/A); MEB ile ÖSYM tarafından yapılan merkezi ve ortak sınavlar, bu sınavlara ilişkin iş ve işlemler ile sınav sonuçları hakkında açılacak

¹³¹ Sıddık Sami Onar, *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, C.3, 3. bs., İstanbul 1966, s. 1992.

¹³² Yenice/Yüksel Esin, *Açıklamalı İçtihat Notlu İdari Yargılama Usulü*, 1. bs., Ankara 1983, s. 720.

¹³³ Onar, s. 1992; Odyakmaz, s. 67; Şeref Gözübüyük/Turgut Tan, *İdare Hukuku*, C. 2, 9. bs., Ankara 2017, s. 1035; Ali D. Ulusoy, *Yeni Türk İdare Hukuku*, 1. bs., Ankara 2019, s. 770.

¹³⁴ Sami Selçuk, "Temyiz Denetiminin Sınırları ve Bu Sınırlara Uymamanın Kaçınılmaz Sonuçları/Açmazları/Tehlikeleri", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 19, S. 2, Y. 2013, s. 335.

davalarda verilen nihai kararlar (İYUK m.20/B) ve bölge idare mahkemelerinin İYUK m. 50/5'e göre verdikleri ısrar kararlarıdır¹³⁵.

Düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere yargı yerlerinin her türlü kararlarına karşı temyiz kanun yoluna başvurulamaz. Bu durum aslında yargı kararları arasında içtihat birliğinin oluşturulmasının amaçlanması düşünüldüğünde eleştirilebilir. Çünkü temyiz kanun yoluna başvurulacak kararların sınırlandırılması bu durumu engelleyici niteliktedir.

İYUK m. 46'da belirtilen düzenlemeler ışığında ancak aşağıda belirtilen hususlar için temyiz kanun yoluna başvurulabilir:

1. Genel Olarak Yargı Yerlerinin Verdiği Nihai Kararlar

Yargı yerleri görevlerini icra ederken uyuşmazlığı çözümlemek için çeşitli kararlar verir. Bu kararlara yargısal karar adı verilmektedir¹³⁶. Yargısal kararlar ise nihai karar, ara karar ve kesin karar ayrımına tabi tutulur. Yargı yerlerinin verdiği kararın nihai olması, kanun tarafından karara karşı başvurulacak başka bir müracaat merciinin bulunmaması ya da o müracaat merciine başvurularak kararın kesinleşmesi ile olur¹³⁷. İYUK m. 46'da da sadece nihai kararların temyiz edilebileceği düzenlemesi mevcuttur. Yargı yerlerince verilen nihai nitelikte olmayan ara kararlar ise ancak nihai kararlarla beraber temyiz edilebilir¹³⁸. Kesin kararlar ise verildiği anda kesin olan yargı yeri kararlarıdır¹³⁹. İYUK m. 45'te belirtilen konusu beş bin (2020 yılı için yedi bin)

¹³⁵ Karavelioğlu, s. 1201.

¹³⁶ Mehmet Emin Akgün, *İdari Yargılama Usul Hukukunda Temyiz*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Danışman: Ender Ethem Atay), yayınlanmamış yüksek lisans tezi, 2004, s. 39.

¹³⁷ Onar, s. 1780.

¹³⁸ Konu ile ilgili Danıştay 5. Dairesi'nin 11.05.1988 tarihli 1986/990 E. ve 1988/1530 K sayılı kararında şu ifadeler kullanılmıştır: "...Nihai kararlar uyuşmazlıkların esastan çözümünü sağlayan, uyuşmazlığı olumlu ya da olumsuz bir sonuca bağlayan kararlardır. Bu nedenle uyuşmazlığın çözümü için bazı bilgi veya belgelerin getirilmesine ilişkin bulunan ara kararları ile usul hükümlerine aykırı düzenlenmiş olması sebebiyle bu aykırılık giderilmek üzere verilen dilekçe red kararlarının, uyuşmazlığı esastan çözmeye yönelik olmadıkları için nihai karar sayılmaları mümkün değildir...". Karar için bkz. <http://www.hukukturk.com/danistay-kararlari/> (E. T. 09.08.2019); Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 281.

¹³⁹ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 267.

Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan idare ve vergi mahkemelerinin verdiği kararlar kesin kararlardır.

Davayı sona erdiren kararlar nihai kararlardır¹⁴⁰. Yargılama devam ederken uyuşmazlığı sona erdirmeyen, yargılamayı bir aşamadan diğer bir aşamaya taşıyacak nitelikteki kararlar ise ara karar olarak değerlendirilir¹⁴¹. Yargı yerlerinin verdikleri ara kararlara örnek olarak bilirkişiye başvurma, keşif, belge isteme sayılabilir¹⁴². Hâkimin reddi kararı da yine maddi uyuşmazlığı çözümlemeyen ara karar olarak kabul edilir ve yargılamayı sona erdiren nihai hükümle beraber temyiz kanun yoluna başvurulabilecek haller arasında yer alır¹⁴³. Nihai karar, maddi uyuşmazlığı her durumda sona erdirmez; maddi uyuşmazlığı çözmeden davayı sona erecek nitelikteki kararlar da nihai karar olarak kabul edilir. Bu konuya ilişkin verilebilecek bir örnek İYUK m.15/4'¹⁴⁴ tir. Söz konusu maddede yargı yerlerince verilen idari yargının görev ve reddine ilişkin kararlara karşı temyiz yoluna başvurulabileceği belirtilmiştir.

Nihai kararların temyize konu olup olmamasının usule ya da esasa ilişkin olması açısından fark bulunmamaktadır. Danıştay'ın konuya ilişkin olarak vermiş olduğu bir kararı şu şekildedir¹⁴⁵:

¹⁴⁰ Karşlı, s. 414.

¹⁴¹ Danıştay 5. Dairesi'nin 19.04.1990 tarihli 1990/907 E. 1990/898 K. sayılı kararı için bkz. <http://www.hukukturk.com/danistay-kararlari/> (E. T. 09.08.2019); Gözübüyük, *Yönetmelik Yargı*, s. 502.

¹⁴² Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 348.

¹⁴³ Hâkimin reddi konusu İYUK m. 56 ve 57' de düzenlenmiştir. Ayrıca İYUK m. 31'de de 6100 sayılı HMK atfı yapılan haller arasında hâkimin reddi de sayılmıştır. HMK m.38/9'da hâkimin reddi kararlarına karşı hükümle beraber temyiz yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir.

¹⁴⁴ İYUK m.15/4 şu şekildedir: “İlk inceleme üzerine Danıştay veya mahkemelerce verilen; bu maddenin 1/a bendinde belirtilen idari yargının görevli olduğu konularda davanın görev ve yetki yönünden reddine ilişkin kararla, 1/c bendinde yazılı gerçek hasma tebliğ ve 1/d bendindeki dilekçe red kararları dışında, ilgisine göre istinafa ya da temyiz yoluna başvurulabilir.”.

¹⁴⁵ Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 22.02.1985 tarih 1985/3 E. ve 1985/6 K. sayılı kararı için bkz. Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 349.

“... Nihai karar niteliği ise, idari yargı mercilerinin sadece uyuşmazlığın esasını çözen kararlarına hasredilmez. Davayı uyuşmazlığın esasına girmeksizin herhangi bir şekilde sonuca bağlayan (görev, ehliyet, süre ve dilekçe yönünden ret veya karar verilmesine yer yok denilerek alınan kararlar gibi..) veya dava esnasında ortaya çıkan bir olayı sonuçlandırmak için (bir hakimin reddi isteğinin karara bağlanması gibi..) verilen idari yargı merciinin bir daha kanun yolları dışında ele alamayacağı ve değiştiremeyeceği kararlardır...”

Kararda da belirtildiği üzere nihai kararın uyuşmazlığı sona erdirmesi, yani temelinden çözmesi şart değildir. Nihai kararla beraber yargılama mercii dosyadan elini çekmektedir.

2. Danıştay Dava Dairelerinin Nihai Olarak Verdikleri Temyize Tabi Kararlar

Danıştay dava dairelerinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdikleri nihai kararları İYUK m. 46/1’e göre temyiz edilebilir. Ayrıca bu görev Danıştay Kanunu m. 38/1’ de Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’na verilmiştir.

Danıştay’ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla bakacağı davaların büyük çoğunluğu Danıştay Kanunu m. 24’te sayılmıştır. Buna göre *“1. Danıştay ilk derece mahkemesi olarak: a) Cumhurbaşkanı kararlarına, b) Cumhurbaşkanınca çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri dışındaki düzenleyici işlemlere, c) Bakanlıklar ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere, d) Danıştay İdari Dairesince veya İdari İşler Kurulunca verilen kararlar üzerine uygulanan eylem ve işlemlere, e) Birden çok idare veya vergi mahkemesinin yetki alanına giren işlere, f) Danıştay Yüksek Disiplin Kurulu kararları ile bu Kurulun görev alanı ile ilgili Danıştay Başkanlığı işlemlerine, Karşı açılacak iptal ve tam yargı davaları ile tahkim yolu öngörülme-yen kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan idari davaları karara bağlar. 2. Danıştay, belediyeler ile il özel idarelerinin seçimle gelen organlarının organlık sıfatlarını kaybetmeleri hakkındaki istemleri inceler ve karara bağlar.”* Danıştay’ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davalar Danıştay Kanunu

m. 24 ile sınırlı değildir. Özel kanunlarla da Danıştay' a bu görevler verilebilir¹⁴⁶. 4046 Sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanunu m. 27' de yer alan “*özelleştirme uygulamalarına ilişkin idari davalar, ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştay'da görülür.*” şeklindeki düzenleme bu duruma örnek verilebilir.

Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı ve aşağıda belirtilen usule ilişkin kararlara karşı temyiz kanun yoluna başvurulabilir¹⁴⁷.

- a. İYUK m. 6/4'e göre “*Herhangi bir sebeple harcı veya posta ücreti verilmeden veya eksik harç veya posta ücreti ile dava açılmış olması halinde, otuz gün içinde harcın ve posta ücretinin verilmesi ve tamamlanması hususu daire başkanı veya görevlendireceği tetkik hakimi, mahkeme başkanı veya hakim tarafından ilgiliye tebliğ olunur. Tebligata rağmen gereği yerine getirilmediği takdirde bildirim aynı şekilde bir daha tekrarlanır. Harç veya posta ücreti süresi içinde verilmez veya tamamlanmazsa davanın açılmamış sayılmasına karar verilir*” yönünde verilen kararlar¹⁴⁸.
- b. İYUK m. 14/3-a'ya göre adli yargının görevli olduğu konularda açılan davaların reddine yönelik kararlar¹⁴⁹. Ancak; İYUK m. 15/4'e göre genel idari yargının görevli olduğu davaların görev ya da yetki yönünden verilen red kararlarına karşı temyiz yoluna başvurulamaz.
- c. İYUK m. 15/1-e'ye göre idari merci tecavüzü, İYUK m. 15/1-b'ye göre ehliyetsizlik, süre aşımı, idari davaya konu edilecek bir işlemin bulunmaması ve İYUK m. 15/5'e göre dilekçenin reddedilmesi üzerine yeniden verilen

¹⁴⁶ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 351.

¹⁴⁷ Kalabalık, *İdari Yargılama Usulü Hukuku*, s. 418.

¹⁴⁸ Danıştay 14. Dairesi'nin 28.03.2012 tarihli 2011/16489 E. sayılı ve 2012/2114 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 16.02.2020).

¹⁴⁹ Danıştay 10. Dairesi'nin 11.01.2016 tarihli 2014/2535 E. sayılı ve 2016/93 K. sayılı kararında konuya ilişkin şu ifadeler kullanılmıştır: “*Olayda; ... mülkiyeti Hazineye ait taşınmazla ilgili olarak yapılan 16.3.2010 günlü re'sen düzeltme işleminin iptali istemine ilişkin uyuşmazlığın görüm ve çözümü, yukarıda aktarılan 3402 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca, adli yargı yerine ait bulunmaktadır. Bu durumda, İdare Mahkemesince davanın görev yönünden reddine karar verilmesi gerekirken, kesin hüküm nedeniyle davanın incelenmeksizin reddi yolunda karar verilmesinde hukuka uyarlık bulunmamaktadır.*”. Karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E.T. 16.02.2020).

dilekçelerde aynı yanlışlıklar yapılması nedeniyle verilen davanın reddine ilişkin kararlar¹⁵⁰.

- d. İYUK m. 26/2'e göre yalnız öleni ilgilendiren davalara ait dilekçelerin iptaline ilişkin kararlar¹⁵¹.
- e. İYUK m. 26/3'e göre "*Davacının gösterdiği adrese tebligat yapılamaması halinde, yeni adresin bildirilmesine kadar dava dosyası işlemde kaldırıılır ve varsa yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten başlayarak bir yıl içinde yeni adres bildirilmek suretiyle yeniden işleme konulması istenmediği takdirde, davanın açılmamış sayılmasına karar verilir.*" yönelik kararlar¹⁵².
- f. İYUK m. 48/6'da belirtilen "*Temyiz dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin tamamının ödenmemiş olması halinde kararı veren merci tarafından verilecek yedi günlük süre içerisinde tamamlanması, aksi halde temyizden vazgeçilmiş sayılacağı hususu temyiz edene yazılı olarak bildirilir. Verilen süre içinde harç ve giderler tamamlanmadığı takdirde, ilgili merci, kararın temyiz edilmemiş sayılmasına*" yönelik kararlar¹⁵³.
- g. İYUK m. 48/6'da belirtilen temyiz kanunî süre geçtikten sonra yapılan temyiz isteminin, dosyaya bakan ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştay dava dairesince reddine yönelik kararı¹⁵⁴.

¹⁵⁰ Danıştay 13. Dairesi'nin 04.04.2019 tarihli 2019/672 E. sayılı ve 2019/1097 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 16.02.2020).

¹⁵¹ Danıştay 15. Dairesi'nin 09.10.2018 tarihli 2018/9103 E. sayılı ve 2018/6772 K. sayılı kararında konuya ilişkin olarak şu ifadeler kullanılmıştır: "*Dava dosyasının incelenmesinden; davacının 28/06/2016 tarihinde vefat ettiği; davanın idari para cezasına yapılan itirazın reddine dair Komisyon kararının iptali ile manevi tazminat istemiyle açıldığı görülmektedir. Bu durumda, davanın konusunun davacının mirasçılarını etkilemediği yalnız öleni ilgilendirdiği dikkate alındığında, yalnız öleni ilgilendiren bu davada, 2577 sayılı Yasa'nın yukarıda metnine yer verilen 26. maddesi uyarınca dava dilekçesinin iptaline karar verilmesi gerekmektedir.*". Karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 16.02.2020).

¹⁵² Danıştay 3. Dairesi'nin 13.04.2011 tarihli 2010/536 E. sayılı ve 2011/1176 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 16.02.2020).

¹⁵³ Danıştay 2. Dairesi'nin 07.05.2018 tarihli 2017/3498 E. sayılı ve 2018/3060 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 16.02.2020).

¹⁵⁴ Danıştay 13. Dairesi'nin 05.10.2015 tarihli 2015/4511 E. sayılı ve 2015/3297 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 16.02.2020).

- h. Davacının davadan feragati ya da davalının davayı kabulüne yönelik Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği kararlar¹⁵⁵.

3. Bölge İdare Mahkemelerinin İstinaf İncelemesi Sonucunda Verdikleri Temyize Tabi Kararlar

İYUK m. 46'a göre bölge idare mahkemelerinin aşağıda belirtilen kararlarına karşı kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi Danıştay'da kararın tebliğinden itibaren otuz gün içerisinde temyiz kanun yoluna başvurulabilir.

“a) Düzenleyici işlemlere karşı açılan iptal davaları.

b) Konusu yüz bin Türk (2020 yılı için iki yüz yedi bin) lirasını aşan vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemler hakkında açılan davalar.

c) Belli bir meslekten, kamu görevinden veya öğrencilik statüsünden çıkarılma sonucunu doğuran işlemlere karşı açılan iptal davaları.

d) Belli bir ticari faaliyetin icrasını süresiz veya otuz gün yahut daha uzun süreyle engelleyen işlemlere karşı açılan iptal davaları.

e) Müşterek kararnameyle yapılan atama, naklen atama ve görevden alma işlemleri ile daire başkanı ve daha üst düzey kamu görevlilerinin atama, naklen atama ve görevden alma işlemleri hakkında açılan iptal davaları.

f) İmar planları, parselasyon işlemlerinden kaynaklanan davalar.

g) Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu ve Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunca itiraz üzerine verilen kararlar ile 18/11/1983 tarihli ve 2960 sayılı Boğaziçi Kanununun uygulanmasından doğan davalar.

h) Maden, taşocakları, orman, jeotermal kaynaklar ve doğal mineralli sular ile ilgili mevzuatın uygulanmasına ilişkin işlemlere karşı açılan davalar.

ı) Ülke çapında uygulanan öğrenim ya da bir meslek veya sanatın icrası veyahut kamu hizmetine giriş amacıyla yapılan sınavlar hakkında açılan davalar.

i) Liman, kruvaziyer limanı, yat limanı, marina, iskele, rıhtım, akaryakıt ve sıvılaştırılmış petrol gazı boru hattı gibi kıyı tesislerine işletme izni verilmesine ilişkin mevzuatın uygulanmasından doğan davalar.

¹⁵⁵ Kalabalık, *İdari Yargılama Usulü Hukuku*, s. 419.

j) 8/6/1994 tarihli ve 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanunun uygulanmasından ve 16/7/1997 tarihli ve 4283 sayılı Yap-İşlet Modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanunun uygulanmasından doğan davalar.

k) 6/6/1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun uygulanmasından doğan davalar.

l) 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununun uygulanmasından doğan davalar.

m) Düzenleyici ve denetleyici kurullar tarafından görevli oldukları piyasa veya sektörle ilgili olarak alınan kararlara karşı açılan davalar.”.

4. Yargı Yerleri Tarafından Verilen Israr Kararları

Konuya ilişkin olarak İYUK m. 50/5 şu şekildedir: “Bölge idare mahkemesi, bozmaya uymayarak kararında ısrar ederse, ısrar kararının temyizi hâlinde, talep, konusuna göre Danıştay İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurulunca incelenir ve karara bağlanır. Danıştay İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurulları kararlarına uyulması zorunludur.”. Maddeden anlaşılacağı üzere Danıştay’ın temyiz incelemesi sonucunda verilen bozma kararlarının üzerine bölge idare mahkemelerinin kararında direnmesi ile ısrar kararları ortaya çıkar.

İYUK m. 49/2’e¹⁵⁶ göre Danıştay temyiz incelemesi sonucu, görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması, usul hükümlerinin uygulanmasında kararı etkileyecek nitelikte hata ve eksikliklerin bulunması ve yargı yerlerinin hukuka aykırı kararlar vermesi sebeplerinden dolayı yargı yerinin kararını bozabilir. İYUK m. 50/1’ e göre de temyiz incelemesi sonucunda verilen karar dosyayla beraber kararı veren mercie gönderilir. Yine aynı Kanun m. 50/5’ e göre de istinaf makamı çıkan uyuşmazlığı çözmek için verdiği kararında ısrar ederse ve bu karar da taraflarca temyiz edilirse

¹⁵⁶ İYUK m. 49/2 şu şekildedir: “Temyiz incelemesi sonunda Danıştay; a) Görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması, b) Hukuka aykırı karar verilmesi, c) Usul hükümlerinin uygulanmasında kararı etkileyebilecek nitelikte hata veya eksikliklerin bulunması, sebeplerinden dolayı incelenen kararı bozar.”.

talep konusuna göre Danıştay İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarınca karar incelenip nihai karar verilir. Danıştay İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurulları tarafından verilen karara uyulması zorunludur¹⁵⁷.

5. İlk Derece Mahkemelerinin Bazı Kararları

İYUK' ta ivedi yargılamayı düzenleyen m. 20/A ile merkezi ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usulünü düzenleyen m. 20/B 'de ilk derece mahkemelerinin bu konulara ilişkin olarak verdikleri nihai kararlara karşı doğrudan temyiz kanun yoluna başvurulabileceği belirtilmiştir¹⁵⁸.

İvedi yargılama usulüne tabi davalar İYUK m. 20/A'da düzenlenen davalar şunlardır:

“ a) İhaleden yasaklama kararları hariç ihale işlemleri.

b) Acele kamulaştırma işlemleri.

c) Özelleştirme Yüksek Kurulu kararları.

d) 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemleri.

e) 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idari yaptırım kararları hariç çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlar.

f) 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Cumhurbaşkanı kararlarıdır. ”.

¹⁵⁷ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 355.

¹⁵⁸ İYUK m. 20/A/2-g) şu şekildedir: “Verilen nihai kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir.” İYUK m.20/B/1-f şu şekildedir: “Verilen nihai kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren beş gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir.”.

İYUK m. 20/B' e göre, Milli Eğitim Bakanlığı ile Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılan merkezi ve ortak sınavlar, bu sınavlara ilişkin iş ve işlemler ile sınav sonuçları hakkında açılan davalarla ilgili olarak da istinaf kanun yoluna başvurmaksızın, Danıştay'a doğrudan temyiz başvurusu yapılır. İvedi yargılama usulüne tabi davalar ile Milli Eğitim Bakanlığı ve Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılan merkezi ve ortak sınavlara ilişkin iş ve işlemler ile sınav sonuçlarına yönelik açılan davaların temyiz incelemeleri Danıştay'ın ilgili dava dairesi tarafından yapılır.

B. Temyiz Kanun Yoluna Başvurulamayan Kararlar

Temyiz kanun yoluna başvurulamayan kararlar ile ilgili İYUK' ta bir başlık bulunmamaktadır. Buna karşın aşağıda belirtilen durumlara karşı temyiz kanun yoluna başvurulamayacağı belirtilebilir:

- a. İlk derece mahkemelerince verilen kesin nitelikteki nihai kararlara karşı temyiz yoluna başvurulamaz. İYUK m. 45'te konusu yedi bin Türk Lirası'nı¹⁵⁹ geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararların kesin olduğu ve herhangi bir kanun yoluna dolayısıyla temyiz kanun yoluna başvurulamayacağı belirtilmiştir.
- b. İstinaf makamı olan bölge idare mahkemelerince istinaf incelemesi sonucu verilen ve İYUK m. 46 dışındaki kararlara karşı temyiz kanun yoluna başvurulamaz¹⁶⁰.
- c. İlk derece mahkemelerinin nihai nitelikte olmayan yürütmenin durdurulması kararlarına karşı temyiz kanun yoluna başvurulamaz¹⁶¹. İYUK m. 6 da

¹⁵⁹ İYUK Ek m.1/1 şu şekildedir: “Bu Kanunda öngörülen parasal sınırlar; her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırların, o yıl için 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca Maliye Bakanlığınca her yıl tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılması suretiyle uygulanır. Bu şekilde belirlenen sınırların bin Türk lirasını aşmayan kısımları dikkate alınmaz.”. 01.01.2020 yılından itibaren İYUK m. 45'te belirtilen parasal sınır yedi bin lira olarak belirlenmiştir.

¹⁶⁰ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 357.

¹⁶¹ Danıştay 5. Dairesi'nin 12.01.1995 tarih 1994/8929 E. ve 1995/298 K. sayılı kararı şu şekildedir: “...Atama işleminin iptali, ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin karara karşı yukarıda

belirtilen dosyanın işlemten kaldırılması yönündeki kararlar¹⁶², yargılamanın her safhasında verilebilen ara kararlar; örneğin, davanın hasım gösterilmeden ya da yanlış hasım gösterilerek açılması halinde yargı yeri tarafından verilen gerçek hasma tebliğ kararları¹⁶³, davaya taraf olarak katılma istemine ilişkin olarak verilen kararlar ile davalarda bağlantı konusunda verilen merci tayini ile ilgili kararlara karşı temyiz kanun yoluna başvurulamaz¹⁶⁴.

- d. İdari yargı kolunun görevli olduğu uyuşmazlıklarda görevli ya da yetkili olmayan yargı yerine açılan davada davanın görev ya da yetki yönünden reddedilmesine yönelik kararlara karşı temyiz kanun yoluna başvurulamaz¹⁶⁵.
- e. Kararın açıklanması istemi üzerine verilen kararlara karşı temyiz kanun yolu kapalıdır. Ancak, kararın açıklanması talebi üzerine yeni bir karar verilmiş ya da karar değiştirilmişse bu karar nihai niteliktedir ve temyiz kanun yoluna başvurmanın önü açıktır¹⁶⁶.
- f. Yargı yerlerince verilen görevsizlik itirazının reddine, başka bir ifadeyle davaya bakmanın kendi görevi içinde olduğu yönünde verdiği kararlar

belirtilen nedenlerle tek başına temyiz yoluna başvurulmasına hukuki olanak bulunmadığından bu yoldaki istemin incelenmeksizin reddine... karar verildi.”. Karar için bkz. Karavelioğlu, s. 1220; Danıştay 8. Dairesi’nin 04.12.1991 tarihli 1991/3289 E. ve 1991/1908 K. sayılı kararı için bkz. Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 357.

¹⁶² Dosyanın işlemten kaldırılması kararının davacıya tebliğinden ve noksanlığın giderilmemesi üzerine davanın açılmamış sayılması kararı verilmesi halinde karar nihai nitelikte olacağından temyiz kanun yoluna başvurulabilecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Karavelioğlu, s. 1220.

¹⁶³ Atay, s. 410.

¹⁶⁴ Danıştay 8. Dairesi’nin 06.01.1992 tarih 1991/3693 E. ve 1992/3 K. sayılı kararı “... temyizen incelenmesi istenen davaya katılma isteminin reddine ilişkin karar, mahkemece verilmiş nihai karar niteliğinde değildir. Bu nedenle temyizen incelenme olanağı bulunmamaktadır...”; Danıştay 10. Dairesi’nin 29.05.1991 tarih 1991/1719 E. ve 1991/2038 K. sayılı kararı “... Davacının temyizini istediği Trabzon İdare Mahkemesinin bağlantı isteminin reddi kararı nihai bir karar niteliği taşımadığından temyiz yoluyla incelenmesi mümkün değildir...” biçimindedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Karavelioğlu, s. 1220.

¹⁶⁵ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 358.

¹⁶⁶ Danıştay 3. Dairesi’nin 22.05.1995 tarih 1995/1874 E. ve 1995/1594 K. sayılı kararı “... Mahkeme kararının açıklanması istemi üzerine mahkemece daha önce verilen hükmün değiştirilmesi veya yeni bir hüküm verilmesinin söz konusu olmaması halinde verilen bir karar nihai bir karar niteliği taşımadığından temyiz yoluyla incelenmesi mümkün değildir...” yönündedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Karavelioğlu, s. 1221.

temyiz edilemez¹⁶⁷. Ancak bu kararlar esas hükümle beraber temyiz edilebilir¹⁶⁸.

- g. Danıştay idari dairesi tarafından verilen idari nitelikteki kararlara karşı temyiz kanun yoluna başvurulamaz. Danıştay'ın konuya ilişkin vermiş olduğu bir kararında¹⁶⁹;

"2575 sayılı Danıştay Kanununun 'İdari ve Vergi Dava Daireleri Genel Kurullarının Görevleri' başlıklı değişik 38 inci maddesinde ise, İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun idare mahkemelerinden verilen ısrar kararlarını ve idari dava dairelerinden ilk derece mahkemesi olarak verilen kararları temyizen inceleyeceği hükmü yer almıştır. 2575 sayılı Danıştay Kanununa göre dava dairelerinden farklı danışma ve inceleme mercii olarak görev yapan, yargısal işlevleri bulunmayan ve Kanunda idari daireler olarak belirlenen Birinci ve İkinci Daireler¹⁷⁰ ise değişik kanunlarla öngörülen işleri sonuca bağlamak üzere kurulmuş dairelerdir. Anılan dairelerce verilen kararların ise kanunda öngörülen çerçeve içinde ancak İdari İşler Kurulunda itirazen veya resen görüşülebileceği, bu kararların 2577 sayılı Yasanın 46. maddesi hükmü anlamında temyizen incelenmesinin mümkün olmadığı açıktır." şeklinde açıklamalar yapılarak Danıştay idari dairelerinin vermiş olduğu kararlara karşı temyiz kanun yolunun kapalı olduğu belirtilmiştir.

¹⁶⁷ Danıştay 9. Dairesi'nin 1998/3943 E. ve 1998/3638 K. sayılı kararı "...temyiz talebine konu edilen davalı idarenin görev itirazını karşılamak amacıyla verilen ... tarihli "Görevlilik Kararı"nın nihai nitelikte olmaması, davanın mahkemece görülmesine yönelik kararı niteliğinde olması nedeniyle yukarıda yer alan hüküm karşısında uyumsuzluğun bu safhasında müstakilen temyize konu edilmesi mümkün değildir..." şeklindedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.hukukturk.com/danistay-kararlari/> (E. T. 19.08.2019).

¹⁶⁸ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 359.

¹⁶⁹ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 30.05.1997 tarih 1997/196 E ve 1997/337 K. sayılı kararı için bkz. <http://www.hukukturk.com/danistaykararlari/> (E. T. 20.08.2019).

¹⁷⁰ Danıştay Kanunu m. 13/1, 01.07.2016 tarihli 6723 Sayılı Kanun'da yapılan değişiklikle beraber *"Danıştay; dokuzu dava, biri idari daire olmak üzere on daireden oluşur."* şekline dönüşmüştür ve ikinci daire idari daire olmaktan çıkarılmıştır.

- h. Danıştay dava dairelerinin temyiz başvuruları sonucu vermiş olduğu kararlar temyiz edilemez¹⁷¹. Başka bir ifadeyle Danıştay dava dairelerinin temyiz incelemesi sonucu verdiği kararlar ile Danıştay Dava Daireleri Kurullarının, Danıştay dava dairelerinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği kararların temyiz incelemesi sonucu vereceği kararlar ve istinaf mahkemesinin ısrar kararının temyiz incelemesi sonucu vereceği kararların temyiz incelemesi sonucu verilen kararları temyiz edilemez. Ayrıca bu durum İYUK m. 48/7'e de düzenlenmiştir. Buna göre Danıştay'ın kararı veren dairesince ilk inceleme yapılmaksızın gönderilen temyiz dosyalarında verilen temyiz edilmemiş sayılması, temyiz başvurusunda bulunulmamış sayılması ve temyiz başvurusunun süre aşımı nedeniyle verilen red kararlarına karşı temyiz kanun yoluna başvurulamaz¹⁷².
- i. Mahalli idarelerin seçimle işbaşına gelen organlarının organlık sıfatını kaybetmesine yönelik Danıştay tarafından verilen kararlara karşı açılan dava üzerine verilen kararlar İYUK Ek m. 2 gereğince kesindir ve bu kararlara karşı temyiz kanun yoluna başvurulamaz¹⁷³.

¹⁷¹ Danıştay 5. Dairesi'nin 19.04.1990 tarih 1990/1105 E. ve 1990/894 K. sayılı kararı şu şekildedir: "2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 3622 sayılı Yasa ile değişik 46.maddesinin 1.fıkrası Danıştay Dava Daireleri ile İdare ve Vergi Mahkemelerinin nihai kararlarının Danıştay'da temyiz edilebileceğini hükme bağlamakta, aynı Yasanın 3622 sayılı Yasa ile değişik 46.maddesi nin 1.fıkrası Danıştay Dava Daireleri ile İdare ve Vergi Mahkemelerinin nihai kararlarının Danıştay'da temyiz edilebileceğini hükme bağlamakta, aynı Yasanın 3622 sayılı Yasa ile değişik 54.maddesinin 1.fıkrasında da "Danıştay Dava Daireleri ile idari veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar... hakkında, bir defaya mahsus olmak üzere... taraflarca... kararın düzeltilmesinin..." istenebileceği ifade edilmektedir. Belirtilen yasal düzenlemeye göre, hakkında temyiz yoluna başvurulmuş ve temyiz incelemesinden geçmiş olan Danıştay Dava Daireleri kararları ile idare ve vergi mahkemeleri kararlarının ikinci kez temyiz istemine konu edilebilmelerine olanak bulunmadığından bu yoldaki istemlerin esastan incelenmesi de mümkün değildir.". İlgili karar için bkz. <http://www.hukukturk.com/danistaykararlari/> (E. T. 21.08.2019).

¹⁷² Kalabalık, *İdari Yargılama Usulü*, s. 422.

¹⁷³ İYUK Ek m. 2 şu şekildedir: "Belediyeler ile il özel idarelerinin seçilmiş organlarının organlık sıfatlarını kaybetmelerine ilişkin olarak yetkili mercilerden Danıştay'a gönderilen dosyalar; belediye başkanlarının düşmesi istemine dair ise belediye başkanlarının, belediye meclislerinin veya il genel meclislerinin feshi istemine ilişkin ise meclis başkanvekilinin savunması on beş gün içinde alındıktan sonra veya bu süre içerisinde savunma verilmediği takdirde sürenin bittiği tarihte tekemmül etmiş sayılır ve kanunlarda gösterilen karar süreleri bu tarihten itibaren işlemeye başlar. Karar dosya üzerinden verilir. Bu kararlara karşı tebliğini izleyen günden itibaren on beş gün içerisinde İdari Dava Daireleri Kuruluna itiraz edilebilir. İtiraz bir ay içerisinde sonuçlandırılır. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.". Mahalli idarelerin seçimle iş başına gelen organlarının organlık sıfatını kaybetmesi ile ilgili

- j. İYUK m. 3-5'te düzenlenen hususların eksik olması ve eksikliğin giderilmesi için ilgili tarafa süre verilmesine rağmen bu eksikliklerin düzeltilmemesi üzerine verilen kararlar ile dilekçe ret kararları, davayı sona erdirmeyen, başka bir ifadeyle hâkimin dosyadan el çekmesini gerektirmeyen kararlar olduğu için bu kararlar aleyhine temyiz kanun yoluna başvurulamaz¹⁷⁴.
- k. Dava açma ehliyetine sahip kişinin yerine avukat olmayan vekil tarafından açılan davada, davanın bizzat ya da bir avukat aracılığı ile açılması için İYUK m. 15/1/d' e göre otuz günlük süre verilir ve dilekçe reddedilir. Bu durumda dilekçenin reddedilmesi üzerine otuz günlük sürenin dolması ile beraber usulüne uygun dava açılmazsa mahkeme, davanın açılmamış sayılmasına karar verir. Bu karara karşı da İYUK m. 15/4' e göre temyiz yoluna başvurulamaz. Dilekçenin reddedilmesi üzerine yeniden avukat olmayan vekil tarafından açılan davada ise mahkeme İYUK m. 15/5'e göre davayı reddeder. Davanın reddi kararına karşı ise İYUK m. 15/4' e göre ilgisine göre istinaf ya da temyiz kanun yoluna başvurulabilir.

C. Temyiz Kanun Yoluna Başvurabilecek Kişiler

İdari yargılama hukukunda kural olarak idarenin davalı, gerçek veya tüzel kişilerin davacı olduğu görülmektedir¹⁷⁵. Ayrıca idare de davacı olabilir. Ancak kanun yollarına başvuru açısından bakıldığında İYUK' ta kimlerin temyiz kanun yoluna başvuracağı ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. Yerleşmiş içtihatlarla göre temyiz kanun yoluna ancak davanın tarafları başvurabilir¹⁷⁶. Taraflardan biri tek başına bu kanun yoluna başvurabileceği gibi iki taraf da aynı anda temyiz kanun yoluna başvurarak kararın bozulmasını temyiz makamından isteyebilir. Dolayısıyla

ayrıntılı bilgi için bkz. Ayhan Döner, *Seçim Sistemleri ve Türk Hukukunda Seçimler*, 1. bs., Erzincan 2016, ss. 208-263.

¹⁷⁴ Danıştay 4. Dairesi'nin 28.03.2000 tarih 1999/3396 E. ve 2000/1172 K. sayılı kararı için bkz. Karavelioğlu, s. 1219; Atay, s. 410.

¹⁷⁵ Vergi uyuşmazlıklarında idarenin de davacı olduğu uyuşmazlıklar mevcuttur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Odyakmaz, s. 71.

¹⁷⁶ Odyakmaz, s. 71.

yargılamada taraf olmayan kişi temyiz kanun yoluna müracaat edemeyecektir¹⁷⁷. Ancak uyuşmazlıkta üçüncü kişi hakkında da hüküm verilmişse, bu durumda, hakkında hüküm kurulan kişi de kendisi ile ilgili kısma ilişkin olarak temyiz kanun yoluna başvurabilecektir¹⁷⁸.

Kararı için temyiz kanun yoluna başvuru yargı yerinin azınlıkta kalan üyeleri davanın tarafı olmadığı için temyiz yoluna başvuramaz¹⁷⁹. Birden fazla kişinin bir uyuşmazlığı birlikte yargıya taşıdığı ve dava arkadaşlığının söz konusu olduğu durumlarda ise temyiz kanun yoluna kimlerin başvuracağı konusu farklılık arz etmektedir. İhtiyari dava arkadaşlığının söz konusu olduğu uyuşmazlıklarda davacılarından her biri kararı ayrı ayrı temyiz edebilecekken, zorunlu dava arkadaşlığının söz konusu olduğu uyuşmazlıklarda kararı dava arkadaşları beraber temyiz etmek durumundadır¹⁸⁰. Davaya müdahale açısından durum değerlendirilecek olursa, adli yargı ve idari yargılama hukukunda davaya katılan kişi kanun yollarına tek başına başvuramaz¹⁸¹. Türk Doktrinine göre katılma isteğinde bulunan kişi ancak yanında davaya katıldığı kişi ile beraber kanun yoluna başvuru hakkını kullanabilir¹⁸².

¹⁷⁷ Tan/Gözübüyük, *İdare Hukuku*, s. 1140; Kalabalık, *İdari Yargılama Usulü Hukuku*, s. 293.

¹⁷⁸ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 363.

¹⁷⁹ Tan/Gözübüyük, *İdare Hukuku*, s. 1140.

¹⁸⁰ Karşlı, s. 368; Kayar, s. 372.

¹⁸¹ Danıştay 8. Dairesi'nin 15.02.2006 tarihli 2006/453 E. ve 2006/607 K. sayılı kararında şu ifadeleri kullanmıştır: “2577 sayılı Yasanın yargı kararlarının temyizen incelenmesine ilişkin 46. maddesinde, temyiz yoluna yalnızca davada taraf olanların başvurabilecekleri öngörülmüş olup, davada taraf olmayan kişilerin yargı kararlarına karşı temyiz yoluna başvurma olanakları bulunmamaktadır. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Yasasının 31. maddesinin üçüncü kişilerin davaya katılmaları konusunda yollamada bulunduğu Hukuk Usulü Muhakemeleri Yasasının 57. maddesinde, davaya katılanın, katıldığı tarafla birlikte hareket edeceği kuralı yer almış olup, davalı idare yanında davaya katılan ... ve arkadaşlarının tek başına temyiz istemine bulunmasına yasal olanak bulunmadığı, öte yandan uyuşmazlık konusunda karar veren ... İdare Mahkemesi kararında taraf olmayan ... adli kişinin yukarıda anılan Yasa kuralları uyarınca İdare Mahkemesi kararının temyizen incelenmesini isteyebilme olanağı bulunmamaktadır.”. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.hukukturk.com/danistaykararlari/> (E. T. 21.08.2019); Karşlı, s. 363.

¹⁸² Candan, s. 1036; Tan/Gözübüyük, *İdare Hukuku*, s. 1140; Kalabalık, *İdari Yargılama Usulü Hukuku*, s. 305; Melikşah Yasin, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, “İdari Yargılama Usulünde Davaya Müdahale”, C. LXIX, S.1-2, s. 448; Sabri Coşkun/ Müjgan Karyağdı, *İdari Yargılama Usulü Örnek İçtihatlar Yorumlar*, 1. bs., , Ankara 2001, s. 112; Kayar, s. 372; Mehmet Kodakoğlu, “Hukuk Muhakemeleri Hükümlerinin İdari Yargılama Hukukuna Uygulanması Bağlamında Asli Müdahale Sorunu”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 28, Y. 2017/3, s. 5.

Ancak Danıştay'ın aksi yönde vermiş olduğu kararları da mevcuttur¹⁸³. Danıştay'ın konuya ilişkin vermiş olduğu kararında katılma talebi mahkemece kabul edilen kişinin de kararın menfaatini ilgilendirdiği gerekçesiyle temyiz kanun yoluna başvurma imkânına sahip olduğu sonucuna varılmıştır¹⁸⁴. Danıştay'ın aksi yönde verdiği kararında ise bozma kararı sonrası yargı yeri tarafından yeni bir karar verileceğinden ancak bu aşamada menfaat doğrultusunda katılma talebinde bulunulabileceği açıklanmıştır¹⁸⁵. Kanaatimiz davaya katılan kişinin menfaatini ilgilendirdiği durumlarda kararı temyiz edebileceği yönündedir.

Temyiz kanun yoluna başvuruda bulunan kişinin kararın kendi lehinde bozulmasında ya da değiştirilmesinde hukuki menfaatinin olması gerekir¹⁸⁶. Başka bir ifadeyle yargı yerince kurulan hüküm ile uyuşmazlığın giderilmesinde istediği sonuca ulaşan tarafın, kanun yoluna başvurmada hukuki menfaat bulunmamaktadır. Temyiz kanun yoluna başvuruda hukuki menfaatin olup olmadığı doktrinde iki görüş ile açıklanmaktadır.

¹⁸³ Mehmet Tosun/Emre Tan, “İdari Yargıda Davaya Müdahale”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S. 5, Y. 2015, s. 842; Ahmet Kalafat, “İdari Yargılama Usulü Kanunu’na Göre Üçüncü Şahısların Davaya Katılması”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 73, Y. 2007, s. 210.

¹⁸⁴ Danıştay 8. Dairesi’nin 27.05.1991 tarihli 1991/715 E. ve 1991/997 K. sayılı kararında şu ifadeler kullanılmıştır: “Yargı yerlerinde görülen uyuşmazlığın konusunun genel nitelikte ve düzenleyici bir işlem oluşturmadığı sürece verilen yargı kararları yalnızca bu uyuşmazlıkta taraf olan kişileri ilgilendireceği ve bağlayacağı kuşkusuzdur. 2577 sayılı Yasanın 31.maddesi ile yollamada bulunularak Hukuk Usulü Yasasının 53.maddesinde kurala bağlanan davaya katılma hakkı idari yargılama usulünde de uygulanmaktadır. Yasanın verdiği bu haktan yararlanabilmek için yargılama sırasında davaya katılmak isteyen kişinin yargı yerine başvurmuş olması ve yargı yerince de katılmanın kabul edilmiş olması gerekir. Bu kurallara göre davaya katılan kişilerin, verilen yargı kararları çıkarlarını ilgilendirdiğinden bu kararların temyizen incelenmesini isteme hakları bulunduğu yargı yeri içtihatları ile kabul edilmiştir.” Ayrıntılı bilgi için bkz. Çağlayan, İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, s. 364; <http://www.hukukturk.com/danistaykararlari/> (E. T. 21.08.2019).

¹⁸⁵ Yasin, s. 448.

¹⁸⁶ Danıştay 6. Dairesi’nin 09.05.1988 tarihli 1987/1606 E. ve 1988/652 K. sayılı kararında hukuki menfaatle ilgili olarak şu ifadeler kullanılmıştır: “...Diğer taraftan idari işlemler hakkında iptal davası açılabilmesi için öncelikle idari işlemin ilgilinin hukuki menfaatini ihlal etmesi koşulunun varlığı arandığı gibi, kanun yoluna başvurmada da hukuki yarar bulunması gereklidir. Başka bir deyişle, kanun yoluna başvuranın aleyhine kanun yoluna başvurduğu kararın bozulması veya değiştirilmesinde korunmaya değer hukuki menfaatinin bulunması şarttır...” Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.hukukturk.com/danistaykararlari/> (24.02.2020); Tan/Gözübüyük, İdare Hukuku, s. 1140; Kalabalık, İdari Yargılama Usulü Hukuku, s. 305; Odyakmaz, s. 73; Gökçen/Balcı/Alşahin/Çakır, Ceza Muhakemesi Hukuku II, 2 bs., Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 380.

Birinci yaklaşıma göre hukuki menfaatin varlığı, tarafın davadaki talebiyle temyiz konusu kararın hüküm fıkrası karşılaştırılarak ulaşılır¹⁸⁷. Uyuşmazlık sonucu yargılama yerince verilen hüküm fıkrası ile talep kısmı örtüşmüyorsa, kanun yoluna başvuruda hukuki menfaatin varlığı kabul edilir¹⁸⁸.

Hukuki menfaatin varlığının tespitinde ikinci yaklaşım türünde ise hükmün ilgililer açısından zarar doğurup doğurmadığına bakılır. Bu yaklaşımda ise yargı yerinin kararının, kanun yolu sonucunda verilecek karar ile kanun yoluna başvuran taraf açısından kendi lehine değişme ihtimali var ise hukuki menfaatin varlığı kabul edilir¹⁸⁹. Kanaatimiz hukuki menfaatin varlığının tespitinde iki yaklaşımın da beraber değerlendirilmesi yönündedir. Çünkü hem yargı yerine verilen dilekçedeki talep kısmı hem de kanun yoluna başvuruda bulunacak kişi lehine kararın bozulma ihtimalinin bulunması hukuki menfaatin tespiti açısından önem arz etmektedir.

Kanun yolları aşamasında da bu yollara başvuran kişilerin davada taraf ehliyeti ve davayı takip yetkisinin olması gerekir. Aksi takdirde başvuru talebi incelenmeksizin reddedilir¹⁹⁰.

Temyiz kanun yoluna başvuru imkânı bazı durumlarda belli makamların onayı sonucu mümkün olmaktadır¹⁹¹. 213 sayılı Vergi Usul Kanunu¹⁹² kapsamına giren vergi, resim ve harçlarla benzeri mali yükümlerin ve bunların zam ve cezalarının tarh, tahakkuk ve kesme işlemlerine karşı açılan davaların vergi idaresi tarafından temyize taşınması ilgili makamın muvafakatine bağlıdır¹⁹³. Vergi Usul Kanununun mükerrer m. 377' e göre “ *Vergi dairesi başkanlıkları ile vergi daireleri, Maliye Bakanlığı Gelir*

¹⁸⁷ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 513.

¹⁸⁸ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 513.

¹⁸⁹ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 367.

¹⁹⁰ Konuya ilişkin verilecek bir örnek, ilk derece mahkemesinin kararından sonra kısıtlanarak dava takip yetkisini kaybeden kişiler açısından davanın, kanuni temsilciler tarafından kanun yoluna başvurularak devam ettirilmesi olabilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Candan, s. 1036.

¹⁹¹ Candan, s. 1037.

¹⁹² 213 sayılı Vergi Usul Kanunu 10.01.1961 tarihinde Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹⁹³ Candan, s. 1037.

İdaresi Başkanlığı'nca belirlenen tutarları aşan davalarda Gelir İdaresi Başkanlığı'nın muvafakati alınmadan vergi mahkemesi kararları aleyhine temyiz yoluna gidilemez.” şeklinde ifadeler yer almış ve temyiz kanun yoluna başvuruda ilgili kurumun izni alınmadan temyiz kanun yoluna başvurunun yapılamayacağı hükme bağlanmıştır¹⁹⁴.

D. Temyiz Kanun Yolunda Başvuru Süreleri

Yargı yerlerinin verdikleri temyize tabi kararlarda İYUK'un öngördüğü bazı süreler bulunmaktadır. Bu süreler ilgili kanunda şu şekilde düzenlenmiştir:

İYUK m. 46' da düzenlenen “*Danıştay dava dairelerinin nihai kararları ile bölge idare mahkemelerinin aşağıda sayılan davalar hakkında verdikleri kararlar, başka kanunlarda aksine hüküm bulursa dahi Danıştay'da, kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde temyiz edilebilir*” şeklinde ki ifadelerden temyiz süresinin otuz gün olduğu görülmektedir. Ancak İYUK m. 20/A' da düzenlenen ivedi yargılamaya tabi uyuşmazlıkları için temyiz kanun yoluna başvuru süresi on beş gündür. Aynı kanun m. 20/B' de düzenlenen MEB ve ÖSYM tarafından yapılan merkezi ve ortak sınavlara ilişkin kararların temyiz süresi ise beş gündür. Burada İYUK m. 20/A ve 20/B'de yer alan temyiz süreleri İYUK m. 46'ya göre özel düzenlemedir.

Temyiz kanun yoluna başvuruda bulunma süresi ile ilgili olarak kanunla farklı düzenlemeler yapıldığı görülmektedir. Örneğin Vergi Usul Kanunu mükerrer m. 49'a göre arsa ve arazinin asgari birim değerlerinin tespiti ile ilgili davalarda temyiz kanun yoluna başvuru süresi on beş gündür. Ancak, İYUK m. 46' da yapılan 2014 değişikliği ile beraber getirilen “*başka kanunlarda aksine düzenleme olsa dahi*” ibaresi gereği özel kanunlarda farklı temyiz süreleri öngörülmüş ise, bu özel kanunlarda düzenlenen temyiz sürelerinin İYUK karşısında zımnen ilga edildiği anlaşılmaktadır¹⁹⁵.

¹⁹⁴ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 514.

¹⁹⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 369; Gözübüyük, *Yönetmelik Yargı*, s. 516.

Temyiz kanun yoluna başvuru süresi ise İYUK m. 46'da belirtildiği üzere kararın tebliği ile başlayacaktır.

Uyuşmazlığın taraflarının yukarıda belirtildiği üzere hukuki menfaatlerinin olması şartıyla kanunda açıklanan süreler içerisinde kanun yoluna başvurma imkânı bulunmaktadır. Kanuni süreyi geçiren tarafın yaptığı temyiz başvurusu yargı yerince reddedilir. Temyiz isteminin süre yönünden reddine ilişkin kararlar ile temyiz isteminde bulunulmamış sayılması kararlarına karşı da İYUK m. 48/6' ya göre yedi gün içerisinde temyiz kanun yoluna başvurulabilir¹⁹⁶.

E. Katılma Yolu ile Temyiz

Kanun yoluna başvurma süresini kaçıran tarafın İYUK m. 48/3' e göre karşı tarafın süresi içerisinde başvuruda bulunduğu temyiz dilekçesine verilecek cevap dilekçesi ile kararı temyiz etme imkânı vardır. Uygulamada bu durum "*katılma yolu ile temyiz*" olarak adlandırılmaktadır¹⁹⁷. Bu durumda cevap dilekçesi temyiz dilekçesi yerine geçer.

Katılma yolu ile temyiz ivedi yargılama usulü ve merkezi sınavlarla ilgili olan uyuşmazlıklar için de geçerlidir¹⁹⁸.

Katılma yolu ile temyiz, temyiz süresini geçiren taraf için ancak karşı tarafın süresi içerisinde temyiz dilekçesine vereceği cevap dilekçesi ile mümkün hale gelir¹⁹⁹. Başka bir ifadeyle iki tarafın da kararı temyiz etmediği durumlar için tarafların katılma yolu ile temyiz kanun yoluna başvurma imkânı yoktur.

¹⁹⁶ Gözübüyük, *Yönetmelik Yargı*, s. 516.

¹⁹⁷ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 378; Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 514.

¹⁹⁸ Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 795.

¹⁹⁹ Danıştay 2. Dairesi'nin 12.01.2007 tarihli 2006/4056 E. sayılı ve 2007/8 K. sayılı kararında "*Mahkeme kararının taraflara tebliği üzerine süresinde temyiz başvurusunda bulunmayan davalı idarenin temyiz dilekçesinin davacıya tebliği üzerine davacı tarafından temyiz isteminde bulunmuş ise de davalı idarenin temyiz başvurusu usulüne uygun olmaması nedeniyle, karşı temyiz isteminde bulunma hakkı doğuracak nitelikte olmadığından davacının temyiz başvurusunun incelemesine olanak bulunmamaktadır.*" ifadeleri yer alarak süresi içerisinde temyiz başvurusuna bulunulmamışsa karşı temyiz imkanının da olmadığı açıklanmıştır. Karar için bkz. Karavelioğlu, s. 1520.

Cevap dilekçesi ile beraber süresi içerisinde temyiz edilemeyen kararın temyizi yapılacaksa, cevap dilekçesi temyiz dilekçesi gibi hazırlanmalıdır. Yani cevap dilekçesi temyiz dilekçesinde kanunen aranan usullere tabi olacak, gereken harç ve giderler yatırılacak, cevap dilekçesi karşı tarafa tebliğ edilecektir²⁰⁰.

İYUK m. 48/4'e göre, uyuşmazlıkla ilgili kararı veren Danıştay dairesi ya da bölge idare mahkemesi, temyiz dilekçesine cevap verildikten sonra ya da temyiz dilekçesine cevap verme süresi geçtikten sonra uyuşmazlıkla ilgili dosyayı dizi listesine göre Danıştay ilgili dairesi ya da kuruluna gönderir.

F. Temyiz Kanun Yolunda Görevli Yargı Yeri

Temyiz kanun yolunda görevli yargı yeri ile ilgili gerek 1982 Anayasası'nda gerek Danıştay Kanunu'nda ve gerekse de İYUK'da düzenlemeler mevcuttur.

Anayasa m. 155'de konu *“Danıştay, idari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir.”* şeklinde düzenlenmiştir. 2575 sayılı Danıştay Kanunu m. 23/a'ya göre Danıştay, *“İdare Mahkemeleri ile vergi mahkemelerinden verilen kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülen davalarla ilgili kararlara karşı temyiz istemlerini inceler ve karara bağlar”*.

Danıştay Kanunu m. 25'te ise *“idare mahkemeleri ile vergi mahkemelerince verilen nihai kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülen davalarla ilgili nihai kararlar Danıştay'da temyiz yoluyla incelenir ve karara bağlanır”* şeklinde bir düzenleme yer almaktadır. Ancak 18.06.2014 tarihi itibarıyla göreve başlayan istinaf makamı olan bölge idare mahkemeleri ile beraber idare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı doğrudan Danıştay'a temyiz yoluna başvurulamaz. Bu değişiklik İYUK m. 45 'te yer alan *“Danıştay dava dairelerinin nihai kararları ile bölge idare mahkemelerinin aşağıda sayılan davalar hakkında verdikleri kararlar, başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi Danıştay'da, kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde temyiz edilebilir.”* şeklindeki ifadelerle bölge idare

²⁰⁰ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 378.

mahkemelerinin maddede belirtilen kararlarına karşı temyiz yoluna başvurulabileceğini ve temyiz yerinin de Danıştay olduğunu hükme bağlamıştır.

G. Temyiz Dilekçesi

Bölge idare mahkemelerinin istinaf incelemesi sonucu verdiği kararlar ve Danıştay dava daireleri ile ilk derece yargı yerlerinin uyuşmazlığı çözmek için verdikleri temyize açık kararlarının temyiz incelemesi yapılabilmesi için taraflardan birinin kararı temyiz etmesi gerekir²⁰¹. Başka bir ifadeyle Danıştay'ın kendiliğinden temyiz incelemesi yapması mümkün değildir.

Kararın temyizi için yargı yerine verilen dilekçede temyiz kelimesinin geçmesi şart değildir. Yargı yerine verilen dilekçede kararın temyiz edildiğinin anlaşılması gerekir. Aynı zamanda dilekçenin okunaklı olması gerekir²⁰². Temyiz dilekçesinden kararın temyiz edilmek istendiği sonucuna ulaşamaması halinde karar temyiz edilmiş sayılmaz²⁰³.

Temyiz dilekçesinin içeriği ve özellikleri İYUK m. 48'de düzenlenmiştir. İlgili maddeye göre temyiz dilekçesi Danıştay Başkanlığı'na hitaben yazılan dilekçe ile olur. İYUK m. 48/2'e göre de temyiz dilekçesinin aynı Kanunun 3. maddesine uygun olması gerekir. İYUK m. 3'e göre de dilekçede, "*a) Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları veya unvanları ve adresleri ile gerçek kişilere ait Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, b) Davanın konu ve sebepleri ile dayandığı deliller c) Davaya konu olan idari işlemin yazılı bildirim tarihi, d) Vergi, resim, harç, benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezalarına ilişkin davalarla tam yargı davalarında uyuşmazlık konusu miktar, e) Vergi davalarında davanın ilgili bulunduğu verginin veya vergi cezasının nevi ve yılı, tebliğ edilen ihbarnamenin tarihi ve numarası ve varsa mükellef hesap numarası*" hususlarının bulunması gerekir. Temyiz dilekçesinde de söz konusu maddede belirtilen hususların yer alması gerekir. Temyiz dilekçesinde İYUK m. 3' te yer alan hususlarda eksiklik olması durumunda kararı

²⁰¹ Gözübüyük/Tan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 1063.

²⁰² Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 372.

²⁰³ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 372.

veren Danıştay ve bölge idare mahkemesince eksikliklerin on beş gün içerisinde tamamlanması gerektiği ilgili tarafa tebliğ edilir. Eğer bu süre içerisinde eksiklik tamamlanmazsa kararı veren Danıştay veya bölge idare mahkemesi İYUK m. 48/2' e göre “*temyiz isteminde bulunulmuş sayılmasına*” karar verir.

İYUK m. 20/A'da belirtilen ivedi yargılama ve İYUK m. 20/B' de belirtilen merkezi ve ortak sınavlara ilişkin yargılamaya tabi uyuşmazlıklara ait temyiz dilekçeleri üç gün içerisinde incelenerek tebliğe çıkarılır. Temyiz dilekçelerinde eksiklik olması durumunda ise İYUK 20/A/2-h ve İYUK m. 20/B-g'ye göre İYUK m. 48 hükümlerinin kıyasen uygulanacağı belirtilmiştir. Bu düzenlemeden temyiz dilekçesinin İYUK m. 3'de belirtilen hususlarda eksiklik olması durumunda bu eksikliğin tamamlanması için on beş günlük süre verileceği ve bu süre içerisinde eksikliğin tamamlanmaması durumunda “*temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına*” karar verileceği sonucu çıkmaktadır.

Temyiz dilekçesi ve ekleri İYUK m. 3/3'e göre karşı taraf sayısından bir fazla olarak verilir. Temyiz dilekçesinde duruşma ya da yürütmenin durdurulması talepleri varsa bu hususların belirtilmesi ve dilekçelerin imzalanması gerekir²⁰⁴. İYUK m. 48/6' a göre de temyiz dilekçesi verilirken gerekli harç ve posta giderlerinin tamamen ödenmiş olması gerekir.

Vergi idarelerinin vergi uyuşmazlıkları ile ilgili davalarda verilen kararı temyiz edebilmeleri, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu m. 377'de belirtilen yerlerden alınacak temyize muvafakat yazısına bağlıdır²⁰⁵. Diğer bir ifadeyle vergi idarelerinin kararı temyiz etmesi halinde dilekçeye muvafakat yazısını eklemeleri gerekir. Ancak, 6545 Sayılı Kanun sonrası İYUK' ta kanun yolları konusunda yapılan değişikliklerle beraber vergi mahkemeleri kararlarına karşı ilk önce istinaf yoluna, temyize mümkün bir kararsa da daha sonra temyiz kanun yoluna başvurulmaktadır. İYUK m. 45'e göre

²⁰⁴ Karavelioğlu, s. 1514.

²⁰⁵ 213 sayılı Vergi Usul Kanunun 377. maddesinde “*Vergi dairesi başkanlıkları ile vergi daireleri, Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığınca belirlenen tutarları aşan davalarda Gelir İdaresi Başkanlığının (İl özel idareleri ile belediyeler, valilerin) muvafakatini almadan vergi mahkemesi kararları aleyhine temyiz yoluna gidemezler.*” düzenlemesi mevcuttur.

konusu beş bin (2020 yılı için yedi bin) Türk lirasını aşmayan uyuşmazlıklar için istinaf kanun yoluna, İYUK m. 46/b'ye göre de konusu yüz bin (2020 yılı için iki yüz yedi bin) Türk lirasını aşmayan uyuşmazlıklar için temyiz kanun yoluna başvurulamaz. Sonuç olarak, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'na göre vergi idaresi müdürlüklerinden belirli miktarı aşan davalarda temyiz kanun yoluna başvurmak için aranan muvafakat yazısının işlevselliği İYUK'ta düzenlenen miktarı aşıp aşmamasına göre farklılık gösterebilir²⁰⁶. Çünkü, 6545 Sayılı Kanun sonrası vergi mahkemesi kararlarına karşı temyiz ve istinaf kanun yoluna başvuruda da belirli miktarı aşma şartı aranmaktadır. 6545 Sayılı Kanun sonrası yapılan değişiklikler 213 sayılı Vergi Usul Kanunun uygulamasını işlevsiz kılabilir. Maliye Bakanlığı veya Gelir İdaresi Başkanlığınca belirlenen miktar, İYUK'ta düzenlenen kanun yolları için aranan miktarları aşmıyorsa muvafakat yazısı işlevsiz olur ancak kanun yolları için aranan miktarı aşan muvafakat yazısı işlevsel olur. Yani muvafakat yazısı İYUK'ta belirlenen miktarların üstünde bir miktara bağlanmışsa İYUK' taki miktarlar karşılanırsa bile muvafakat için aranan miktar daha fazla olduğu için temyize başvurulamayacaktır.

H. Temyiz Dilekçesinin Verilebileceği Yerler

İYUK m. 48/3' te temyiz dilekçesinin verilebileceği yargı yerleri düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre temyiz dilekçeleri kural olarak, temyize konu kararı veren mahkemeye, yani bölge idare mahkemesi veya Danıştay'ın ilgili dairesine verilir. İYUK m. 4'de de bu mercilere iletmek üzere dilekçelerin *“idare ve vergi mahkemesi başkanlıklarına, idare ve vergi mahkemesinin bulunmadığı yerlerde büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde kalıp kalmadığına bakılmaksızın asliye hukuk hâkimliklerine veya yabancı memleketlerde ise Türk konsolosluklarına”* verilebileceği düzenlenmesi mevcuttur. İYUK m. 4'te belirtilen yerlere verilen temyiz dilekçeleri de İYUK m. 6/3'e göre en geç üç gün içerisinde Danıştay ya da yargılamanın yapıldığı yargı yeri başkanlığına taahhütlü olarak gönderilir.

²⁰⁶ Kamil Tüğen/Fatma Akkaş, 6545 Sayılı Kanun Sonrası Vergi Yargısında İstinaf İle Temyiz Kanun Yolu ve İdari Muvafakat, *İzmir YMMO Dergisi*, C. 2, Y. 2020, s. 32.

Kanunda gösterilen yerlere verilen temyiz dilekçesinin harç ve posta giderleri de alındıktan sonra İYUK m. 6'ya göre hemen kaydı yapılarak kararı veren mahkemeye gönderilir. Yargı yerince verilen kararın temyiz tarihi, dilekçenin bu yerlerce kaydının yapıldığı tarihtir. Temyiz dilekçesi, kararı veren mercii yerine doğrudan temyiz makamına verilirse, temyiz makamı dosyayı ilgili mahkemeye gönderir ve mahkeme gereken işlemleri tamamladıktan sonra dosya temyiz makamına gönderilir²⁰⁷. İYUK m. 15/2'ye göre dilekçelerin görevli mercie tevdi halinde, Danıştay'a veya ilgili mahkemeye başvuru tarihi, mercie başvuru tarihi olarak kabul edilir.

²⁰⁷ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 373.

İKİNCİ BÖLÜM

TEMYİZ SEBEPLERİ VE ANALİZLERİ

I. GENEL OLARAK

Danıştay'ın temyiz mercii olarak görevi Danıştay Kanunu m. 23/a'da düzenlenmiştir. Danıştay Kanunu m. 23/a'da "*Danıştay'ın temyiz mercii olarak görevi bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması şeklinde ortaya çıkan hukuka aykırılıkların denetimini yapmakla sınırlıdır.*" şeklindeki düzenlemeyle Danıştay'ın temyiz incelemesinin sınırı çizilmiştir.

Temyiz kanun yolunda temyize tabi kararın hukuka uygunluğu incelenir. Temyize konu olan kararın dayanağını oluşturan maddi vakıaların doğru nitelendirilip nitelendirilmediği incelenmez²⁰⁸. Bu durum istinaf kanun yolu ile temyiz kanun yolunun en önemli farkını oluşturur²⁰⁹. İstinaf incelemesi ile temyiz kanun yolundaki diğer bir fark ise temyiz incelemesinde uyuşmazlıkla ilgili yeni bir karar verilmemesidir. Temyiz incelemesinde karar, hukuka uygun bulunursa İYUK m. 49'a göre onanır. Temyiz incelemesinde kararın sonucu hukuka uygun bulunmakla beraber gerekçe doğru bulunmazsa kararın gerekçesi değiştirilir²¹⁰. Karardaki gerekçenin değiştirilmesi, maddi hata ve yanlışlıkların düzeltilmesi ve dosyadaki eksikliklerin tamamlanması ile olur. Bu durumda temyiz makamı kararı hukuka uygun bulup kararın gerekçesini kendisi yazarak onaylar. Ancak kararın sonucunu değiştirecek biçimde düzeltme yapılamaz²¹¹.

Temyiz incelemesi sonucu yargı yeri kararı hukuka aykırı bulunursa karar bozulur. İYUK m. 49/2'e göre de bozma sebepleri diğer bir ifadeyle temyiz sebepleri, görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması, hukuka aykırı karar verilmesi ve usul

²⁰⁸ Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 805; Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 509; Ulusoy, s. 770.

²⁰⁹ Karahanoğulları, s. 729; Ulusoy, s. 770.

²¹⁰ Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 700.

²¹¹ Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 701.

hükümlerinin uygulanmasında kararı etkileyebilecek nitelikte hata veya eksikliklerin bulunması olarak düzenlenmiştir.

Görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması ile usul hükümlerinin uygulanmasında kararı etkileyebilecek nitelikte hata ve eksikliklerin bulunması temyiz nedenleri usule ilişkin bir bozma sebebiyken, hukuka aykırı karar verilmesi esasa ilişkin bir bozma sebebidir²¹².

Yargı yerlerince verilen hatalı veya eksik nitelikteki her kararın temyiz incelenmesinde bozulması beklenemez²¹³. Çünkü temyiz incelemesi sonucunda kararın sonucunu değiştirmeyecek nitelikte bozma kararı verilmesi yargı yükünü artıracaktır. Bu durum göz önüne alındığında İYUK m.49/2’de düzenlenen temyiz sebeplerinin hepsi aynı nitelikte değildir. İdari yargıda yer alan bozma sebepleri, mutlak bozma sebepleri ve nispi bozma sebepleri olarak ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur²¹⁴. Mutlak bozma sebeplerinde kararın verilmesinde etkili olan eksiklik ya da hatanın kararın sonucu etkileyip etkilemediğine bakılmazken, nispi bozma sebeplerinde kararın verilmesine etki eden eksiklik ya da hatanın sonucu etkileyip etkilemediğine bakılır²¹⁵.

Usule ilişkin bir bozma sebebi olan görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması ile usul hükümlerinin uygulanmasında kararı etkileyebilecek nitelikte hata veya eksikliklerin bulunması sonucu verilen karar, mutlak bozma sebebini oluşturur²¹⁶. Çünkü idari yargıda görev ve yetki kamu düzenine ilişkin olarak düzenlenmiştir ve mutlak²¹⁷. İkinci bozma nedeninde de kanun koyucu “*kararı etkileyebilecek nitelikte*

²¹² Zabunoğlu, s. 702; Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 509.

²¹³ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 509.

²¹⁴ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 509.

²¹⁵ Yavaş, s. 86; Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 509.

²¹⁶ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 509.

²¹⁷ Gözübüyük/Tan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 1042; Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 272; Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 509.

hata veya eksiklik” ifadelerini kullandığı için bu durum mutlak bozma sebebini oluşturacaktır²¹⁸.

Yargı yerleri tarafından uyuşmazlığın esası hakkında hukuka aykırı karar verilmesi ise nispi bozma sebebi olarak değerlendirilir. Çünkü temyize konu olan her hukuka aykırı karar bozma sebebini gerektirmeyebilir²¹⁹. Örneğin yargı yerince verilen karar hukuka uygun olmakla beraber kararın gerekçesi hukuka aykırı olabilir. Bu durumda temyiz mercii kararın gerekçesini düzelterek onama kararı verebilir²²⁰.

II. GÖREV VE YETKİ DIŞINDA BİR İŞE BAKILMIŞ OLMASI

Görevsiz veya yetkisiz yargı yerince uyuşmazlığı çözmek için verilen karar ya da görevli veya yetkili mahkemece verilen görevsizlik ve yetkisizlik kararı, İYUK m. 49/2’ye göre temyiz kanun yoluna başvuru sebeplerinden birisidir. Görev, yargı makamları içerisinde yargı yetkisinin konu yönünden mahkemelere dağılımıdır²²¹. Mahkemelerin hangi konudaki davalara bakacağı görev ile belirlenir²²². Aynı yargı kolu içerisinde görev ise ilk derece yargı yerlerinden hangisinin uyuşmazlığı çözmekle yetkili olduğunu gösterir²²³.

Yetki ise, aynı yargı düzeni içinde yer alan ve aynı uyuşmazlıkları çözmekte görevli olan mahkemelerden hangi yerde bulunanın o uyuşmazlığı çözmek için

²¹⁸ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 509.

²¹⁹ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 510.

²²⁰ Danıştay 12. Dairesi’nin 12.12.2012 tarihli ve 2011/2808 E. sayılı ve 2012/10808 K. sayılı kararı için bkz. Karavelioğlu, s. 1535.

²²¹ Karahanoğulları, s. 265; Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 272.

²²² Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 132; Karahanoğulları, s. 265.

²²³ Tan/Gözübüyük, *İdare Hukuku*, s. 836; Kalabalık, *İdari Yargılama Usulü Hukuku*, s. 423; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 119; Hüseyin Bilgin/ Yunus Eraslan, “İdari Yargıda Görev Uyuşmazlığı”, *Uyuşmazlık Dergisi*, S. 8, 2016, s. 160.

yetkilendirildiğini gösterir²²⁴. Başka bir ifadeyle yetki, bir uyumsuzlığa yer itibariyle bakma iktidarına sahip yargı yerini gösterir²²⁵.

Anayasa m. 142’de yargı yerlerinin görevlerinin ve yetkilerinin kanunla düzenleneceği belirtilmiştir. Bu durum uyumsuzluk konusu olayın daha önceden kanunlarla sınırı çizilmiş görevli ve yetkili yargı yerlerinde görülmesi gerektiği anlamına gelir ki bu da doğal hâkim ilkesi olarak adlandırılır²²⁶.

Yargı ayrılığını kabul eden ülkelerde birden çok yargı düzeni (yargı kolu) ve aynı yargı düzeni (yargı kolu) içerisinde birden çok yargı kuruluşu bulunmaktadır. Bu durum görev ve yetki dağılımı açısından sorun oluşturur²²⁷. Görev sorunu, aynı yargı kolu içerisinde yer alan ilk derece mahkemeleri ile üst mahkemeler arasında olabileceği gibi farklı yargı kolları arasında yer alan derece mahkemeleri arasında da olabilir. Yetki sorunu ise aynı yargı kolu içerisinde yer alan mahkemeler arasında olur²²⁸.

A. Görevsizlik

1. Genel Olarak Görev

1982 Anayasası m. 142’de “*mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir*” hükmü yer almaktadır. Bu hüküm mahkemelerin kanunla kurulmasını gerektirmektedir. İdari yargı kolunda görevli olan mahkemeler ise 2575 sayılı Danıştay Kanunu, 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu ile düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler ile yargı yerlerinin kanunlarla kendilerine tanınan görev alanı dışındaki dosyalara bakamayacakları açıkça düzenlenmiştir.

²²⁴ Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 133.

²²⁵ Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 272; Akyılmaz/ Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 181.

²²⁶ Tan/Gözübüyük, *İdare Hukuku*, s. 857.

²²⁷ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 384.

²²⁸ Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 272.

İdari yargıda dilekçeler üzerine ilk inceleme konuları İYUK m. 14/3'de sayılmıştır. İlgili maddeye göre ilk bakılacak husus görev ve yetkidir. İdari yargı yeri ilk önce uyuşmazlığı çözmeye kendisinin görevli olup olmadığını inceleyecektir. Yargı yerlerinin görevli olması, kamu düzeni ile ilgili olduğundan yargılamanın her aşamasında taraflarca öne sürülebileceği gibi mahkemece de re'sen gözetilmektedir²²⁹. İdari yargı yeri İYUK m. 15/1-a'ya göre kendisini görevsiz görür, adli yargıyı görevli görürse davayı görev ya da görevsizlikten dolayı reddeder. İdari yargı yeri davanın idari yargının görevine girdiğini ve fakat kendi görevine girmediğini düşünürse görevsizlik kararı vererek dosyayı görevli mahkemeye gönderir. Eğer kendisini uyuşmazlığı çözmeye görevli bulursa başvuruyu reddeder ve davayı göremeye devam eder. İdari yargı yerince verilen görevsizlik kararı, adli yargının görevli olduğu gerekçesiyle verildi ise bu karar temyiz ve istinaf yolu açık olan kararlar arasındadır²³⁰. Ancak, idari yargı kolunun görevli olduğu bir uyuşmazlıkta yargı yeri kendisini görevsiz bulursa İYUK m. 15/1-a'ya göre dosyayı görevli yargı yerine gönderir ve bu karara karşı istinaf ve temyiz kanun yoluna başvurulamaz. Bu kararlar ancak asıl hükümle birlikte temyiz edilebilir.

Görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması İYUK m. 49/2'a da temyiz sebepleri arasında sayılmıştır. Bu maddeye göre idare mahkemesinin görevli olduğu bir uyuşmazlığın vergi mahkemesinde ya da Danıştay'da incelenip karara bağlanması durumu, bir temyiz sebebidir.

2. Temyiz Sebebi Olarak Görevsizlik

Yargı yerine taşınan uyuşmazlıkla ilgili olarak taraflardan birisinin mahkemenin görevsiz olduğu yönünde itirazı varsa yargı yeri uyuşmazlığın esasına girmeden bu durumu incelemelidir. Danıştay 10. Dairesi verdiği bir kararında davalı idarenin itirazı üzerine yargı yerinin olumlu ya da olumsuz olarak bu itiraza cevap

²²⁹ Gözübüyük, *Yönetmelik Yargı*, s. 76; Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 121.

²³⁰ Bilgin/Eraslan, s. 161.

vermesi gerekirken uyuşmazlığın esasına girilerek verilen kararda hukuki isabet görülmemiştir²³¹.

Adli yargının görevine giren bir uyuşmazlığın idari yargı yerlerince karara bağlanması ve kararın bozulması ile ilgili Danıştay 3. Dairesi'nin vermiş olduğu bir kararda, yarı hissesini gayrimenkul satış vaadi sözleşmesiyle satın alan davacının, taşınmazın eski malikinin vergi borcu sebebiyle tapuya işlenen haciz şerhinin kaldırılmaması üzerine yapılan başvuru reddedilmiştir. Ret kararının iptali için açılan davada verilen karar temyize konu olmuştur. Temyiz incelemesi sonucu Danıştay'ın kararı, söz konusu uyuşmazlığın adli yargı kolunun görevine girmesine rağmen vergi mahkemesinin görevsizlik kararı vermeyip uyuşmazlığın esasını çözmek için vermiş olduğu kararın bozulması yönündedir²³².

Görevsiz bir mahkemenin uyuşmazlığın esasına girip karar vermesi dolayısıyla bozma sebebi oluşturan diğer bir durum, idare mahkemesince karara bağlanan davanın vergi mahkemesinin ya da vergi mahkemesince karara bağlanan davanın idare mahkemesinin görevine girmesi halidir²³³. Danıştay 9. Dairesi'nin konuya ilişkin vermiş olduğu bir kararında vergi mahkemesine açılan ve idare mahkemesinin görevli olduğu bir davada görevsizlik kararı verilmesi gerekirken davanın incelenmeksizin reddedilmesi, temyiz incelemesinde bozma sebebi olmuştur²³⁴.

Danıştay'ın görevli olduğu bir uyuşmazlık için idari yargıda görevli ilk derece yargı yerine dava açılması ve karara bağlanması da bir temyiz sebebidir. Danıştay 5. Dairesi'nin vermiş olduğu bir kararda düzenleyici işlemlerin iptaline dayanılarak tesis edilen bireysel işlemlerin iptali sonucunda açılan tam yargı davalarında görevli mahkemenin ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştay olduğu belirtilmiştir. İdare mahkemesine açılan bu davanın görevsizlik nedeniyle reddedilerek görevli

²³¹ Danıştay 10. Dairesi'nin 19.11.1996 tarih 1995/4822 E. ve 1996/7660 K. sayılı kararı için bkz. Karavelioğlu, s. 1543.

²³² Danıştay 3. Dairesi'nin 17.12.1986 tarih 1986/1280 E. 1986/2614 K. sayılı kararı için bkz. [https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/\(E.T.27.10.2019\)](https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/(E.T.27.10.2019)).

²³³ Candan, s. 1053.

²³⁴ Danıştay 9. Dairesi'nin 25.06.2015 tarih 2015/597 E. ve 2015/8023 K. sayılı kararı için bkz. [https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/\(E.T.28.10.2019\)](https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/(E.T.28.10.2019)).

mahkemeye gönderilmesi gerekirken uyuşmazlığın esasına girilerek verilen karar hukuka uygun bulunmamıştır²³⁵.

Kurul halinde karara bağlanması gereken davanın tek hakimle ya da tek hakimle karara bağlanması gereken davanın kurul halinde karara bağlanması durumu da temyiz sebebi olarak kabul edilmektedir²³⁶. Danıştay 7. Dairesi'nin 1986 tarihinde vermiş olduğu bir kararında şöyle denilmektedir: “...vergî ve ceza toplamı itibariyle yasa da belirtilen yetmiş bin liralık kanuni haddin altında olduğu ihtilafsız uyuşmazlık konusu davanın tek hakim tarafından görülüp çözümlenmesi gerekirken mahkeme heyetince karara bağlanmasında isabet görülmemiştir²³⁷...”.

Danıştay 9. Dairesi'nin bir kararı da; PTT idaresi tarafından kablo hat çukurunu bulmak için yapılan çalışmalar neticesinde asfalt yolların tahrip olması sonucunda, belediye encümeninin, tahribin giderilmesi için verdiği kararının iptaline ilişkindir. Karar, ilk derece mahkemeleri arasında çıkan görev uyuşmazlığı hakkında bölge idare mahkemesinin verdiği İYUK m. 43/3'e göre kesin nitelikteki kararın temyiz incelemesinde Danıştay'ı bağlamayacağı şeklindedir. Temyiz incelemesi sonucu Danıştay kararı görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması sebebiyle bozmuştur²³⁸.

B. Yetkisizlik

1. Genel Olarak Yetki

Yetki, yargı yerlerinin aynı türde bulunan uyuşmazlıklarının hangi yargı yeri tarafından çözebileceği ile ilgilidir²³⁹. Başka bir ifadeyle coğrafi olarak uyuşmazlığa hangi yerdeki görevli mahkemenin bakabileceği yetki ile belirlenir.

²³⁵ Danıştay 5. Dairesi'nin 24.11.1997 tarih 1995/1209 E. ve 1997/2707 K. sayılı kararı için bkz. [https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/\(E.T.29.10.2019\)](https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/(E.T.29.10.2019)).

²³⁶ Candan, s. 1053.

²³⁷ Danıştay 7. Dairesi'nin 16.04.1986 tarihli 1984/3381 E. 1986/1246 K. sayılı kararı için bkz. Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 391.

²³⁸ Danıştay 9. Dairesi'nin 09.12.1997 tarihli 1996/2377 E. sayılı ve 1997/4011 K. sayılı kararı için bkz. [https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/\(E.T.28.10.2019\)](https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/(E.T.28.10.2019)).

²³⁹ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 149; Turan Yıldırım, *İdari Yargı*, 1 bs., İstanbul, 2008, s. 364.

Yetki sorunu bir ülkede aynı türden görevli mahkemelerin birden fazla olması ile ortaya çıkar. İdari yargı alanında yetki problemi ancak idare mahkemeleri arasında ya da vergi mahkemeleri arasında olabilir. Başka bir ifadeyle Danıştay’da yetki sorunu söz konusu olmayacaktır²⁴⁰.

İdari davalarda yetki İYUK m. 32 ve devamında genel ve özel yetki kuralları olarak düzenlenmiştir. İYUK m.32/2 de de “*bu kanunun uygulanmasında yetki kamu düzenindedir*” hükmü yer almaktadır. Yetkinin konusu kamu düzeni ile doğrudan bağlantılı olduğundan yargılamanın her aşamasında taraflarca ve mahkemece kendiliğinden dikkate alınması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır²⁴¹.

2. Temyiz Sebebi Olarak Yetki

Temyiz sebeplerinin düzenlendiği İYUK m. 49/2’ de yetkisiz mahkemenin davaya bakması da temyiz sebepleri arasında yer almaktadır. Buna göre yetkisiz bir mahkemede yapılan yargılama temyiz incelemesinde bir bozma sebebi olarak kabul edilmektedir.

Danıştay tarafından temyiz incelemesine konu olan yetki ile alakalı bazı kararlar şu şekildedir:

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’nun polis memuru olarak görev yapan davacının olay yeri inceleme ve kimlik tespiti branşından çıkarılarak genel hizmet statüsüne aktarılmasına ilişkin işlemin iptaline yönelik açılan davada ilk derece mahkemesi kendisini yetkili görmüş ve uyuşmazlığın esası hakkında karar vermiştir. Yetkili mahkemede yargılama yapılmış olmasına rağmen kararın bozulması üzerine ilk derece mahkemesi kararında ısrar etmiştir. Danıştay İdari Dava Daireleri Kuruluda yetkinin kamu düzeninde olması sebebiyle temyiz aşamasında dahi bu durumun kendiliğinden dikkate alınması gerektiği gerekçesiyle yetki konusunda ilk derece mahkemesinin ısrar kararını onaylamıştır²⁴².

²⁴⁰ Tan/Gözübüyük, *İdare Hukuku*, s. 854.

²⁴¹ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 384.

²⁴² Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’nun 26.11.2012 tarihli 2012/507 E. ve 2012/2299 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 28.10.2019).

İYUK m. 43/1'e göre uyuşmazlık idari yargının görevine girmekle beraber yetkili olmayan mahkemede açılmış ise mahkeme davayı reddederek dosyayı yetkili mahkemeye göndermelidir. Danıştay 7. Dairesi'nin bir kararı, düzeltme ve şikâyet başvurularının reddi üzerine açılan iptal davasında vergiyi tarh ve tahakkuk ettiren vergi dairesinin bulunduğu yerden başka bir yerdeki yetkisiz vergi mahkemesince verilen kararın yetki dışında işe bakılarak esas hakkında verilen kararın bozulması yönündedir²⁴³.

Danıştay 12. Dairesi'nin vermiş olduğu başka bir kararı da Polis Meslek Yüksekokulu Aday Memur Atama Sınavına tabi tutularak ataması yapılmayan davacının işlemin iptali için açtığı davada yetkisiz bir mahkemenin işin esasına girerek karar vermesi ve kararın Danıştay'da temyiz incelemesi sonucu bozularak yetkili mercie gönderilmesi şeklindedir²⁴⁴.

C. Görevsizlik ve Yetkisizlik Kararı Üzerine Yapılacak İşlemler

Yargı yerlerinin görevsizlik ve yetkisizlik kararları üzerine yapacağı işlemler İYUK m. 43'te düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasında idare ve vergi mahkemelerinin, idari yargının görev alanına giren bir uyuşmazlıkta kendilerini görevli ya da yetkili görmedikleri takdirde görevsizlik ya da yetkisizlik nedeniyle davanın reddine karar verecekleri ve dosyayı görevli ya da yetkili buldukları idari yargı merciine gönderecekleri düzenlemesi mevcuttur. Bu durum İYUK m. 15'te de ele alınmıştır. İlk inceleme üzerine verilecek kararların düzenlendiği İYUK m. 15' in a bendinde, uyuşmazlığın konusu adli yargı alanına giriyorsa davanın reddine, idari yargının görevli olduğu uyuşmazlıklarda ise görevsiz ya da yetkisiz mahkemede açılan davanın reddedilerek görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesi kararı verileceği düzenlenmiştir.

Görevsizlik ya da yetkisizlik kararında belirtilen mahkeme veya Danıştay bu karara uyarsa tarafların işlem yapmasına gerek kalmaksızın uyuşmazlık belirtilen yargı

²⁴³ Danıştay 7. Dairesi'nin 16.01.2003 tarih 2002/3739 E. ve 2003/5 K. sayılı kararı için bkz. Candan, s. 1053.

²⁴⁴ Danıştay 12. Dairesi'nin 21.12.2016 tarihli 2016/4865 E. 2016/6647 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 28.10.2019).

yerinde çözümlenir²⁴⁵. Ancak, İYUK m. 43/1'a ya göre Danıştay'a gönderilen dosyalarda mahkeme kendisini görevli ya da yetkili bulmazsa vereceği kararda da belirtmek suretiyle dosyayı ilgili idare ya da vergi mahkemesine gönderir. Maddenin üçüncü fıkrasına göre Danıştay ve bölge idare mahkemelerince görev ve yetki uyuşmazlıkları ile ilgili verilen kararlar kesindir.

İdare ve vergi mahkemeleri arasında çıkacak görev ve yetki uyuşmazlıklarının hangi merciide çözümleneceği konusu İYUK m. 43/1-b'de düzenlenmiştir. İdare veya vergi mahkemelerinin görevsizlik ya da yetkisizlik kararı ile birlikte dosyayı alan mahkeme bu kararla bağlı değildir. Dosyayı alan yargı yeri de kendisini görevsiz ya da yetkisiz bulabilir. Bu durumda söz konusu maddeye göre uyuşmazlık, karşılıklı görevsizlik kararı veren idare veya vergi mahkemeleri aynı bölge idare mahkemesi yargı çevresinde ise bölge idare mahkemesi tarafından, farklı bölge idare mahkemesi yargı çevrelerinde ise Danıştay tarafından çözümlenir²⁴⁶.

Görevsizlik ya da yetkisizlik kararları İYUK m. 25 gereğince taraflara tebliğ edilir. Davanın adli yargının görevine girdiği gerekçesiyle verilen görevsizlik kararları hariç, tarafların mahkemenin verdiği bu kararlara karşı istinaf ya da temyiz kanun yoluna başvurma imkânı İYUK m. 15/4 gereğince yoktur²⁴⁷. Ancak görevsiz ya da yetkisiz mahkemece yargılama yapıp uyuşmazlığın karara bağlanması İYUK m. 49 gereğince temyiz sebebi olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla bu kararlar esas hükümle beraber temyiz edilebilir. Ancak İYUK m. 15/4'e göre davanın adli yargı kolunun görevine girmesi sebebiyle davanın reddi kararı tek başına temyiz edilebilir.

²⁴⁵ Yenice/Esin, s. 705.

²⁴⁶ Konuya ilişkin Danıştay 15. Dairesi'nin 22.11.2018 tarihli ve 2018/4780 E. ve 2018/7843 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 15.01.2020).

²⁴⁷ Konuya ilişkin Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 2. Vergi Dava Dairesi'nin 06.06.2018 tarihli ve 2017/1616 E. ve 2018/733 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/bolge-idare-mahkemesi/> (E. T. 15.01.2020).

III. HUKUKA AYKIRI KARAR VERİLMESİ

A. Genel Olarak

İYUK m. 49’da yer alan ikinci temyiz sebebi yargı yeri tarafından hukuka aykırı karar verilmesidir. Maddede yer alan hukuka aykırılık, maddi hukukla ilgilidir²⁴⁸. Usul hukukuna aykırılık hali üçüncü temyiz sebebini oluşturur.

Yargı yerlerince uyuşmazlığı çözmek için verilecek kararın hukuka uygun olabilmesi için uyuşmazlığa neden olan maddi olayın doğru belirlenmesi, devamında da uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kuralının doğru saptanması gerekir²⁴⁹. Hukuka aykırı karar verilmesi ise, maddi hukuku ilgilendiren yani Anayasa, kanun, kanun hükmünde kararname, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, tüzük, yönetmelik, örf ve adet hukuku ve içtihatlarla belirlenmiş hukuk kurallarının yorumlanmasında ya da somut olaya uygulanmasında hata yapılmasıyla ortaya çıkar²⁵⁰. Yargı yeri kararında bu hususlarda oluşan hata, temyiz sebeplerinden hukuka aykırı karar verilmesi halini oluşturur²⁵¹.

B. Maddi Uyuşmazlığın ve Bu Uyuşmazlıkla İlgili Olayların Belirlenmesinde Yanlışlık

İdari yargı yerlerince verilen kararın hukuka uygun olarak nitelendirilebilmesi için idarenin uyuşmazlığa yol açacak idari işlem ya da eyleminin maddi tasnifinin doğru yapılması gerekir²⁵². Başka bir ifadeyle yargı yeri bu tasnifi doğru yapamazsa hukuka aykırı karar vermiş olacak ve bu durum bir bozma nedeni olacaktır. Ancak Danıştay, ilk derece mahkemelerince yapılan somut olayın saptanması ve belirlenmesinin hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle yapılan başvuruları kural olarak

²⁴⁸ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 392.

²⁴⁹ Candan, s. 1053.

²⁵⁰ Odyakmaz, s. 85; Fulya Teomete Yalabık; “Fransız Hukukunda Temyizin Tarihi Gelişimi ve Temyiz Sebepleri”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Danışman: Nevhis Deren Yıldırım) yayımlanmamış yüksek lisans tezi, 2010, s. 70.

²⁵¹ Zabunoğlu, s. 708.

²⁵² Zabunoğlu, s. 708.

incelemez²⁵³. Çünkü Danıştay istinaf kanun yolunun yürürlüğe girmesiyle beraber daha önce bir yargı yerinin uyuşmazlığı inceleyip yapmış olduğu saptamanın doğru olduğunu varsayar²⁵⁴. Ancak bir görüşe göre, Danıştay'ın davaya ilişkin olayın nitelendirilmesinde yapılan hatayı denetlemesi, ancak açık ve bariz bir hata varsa mümkündür²⁵⁵.

Yargı yeri uyuşmazlığa konu olan idarenin eylemi ya da işlemin tespitinde hata yapmış olabilir²⁵⁶. Örnek olarak, kanunda öngörülen sebep somut olayda var olmasına rağmen kanunda öngörülen sonuçtan başka sonuç doğuracak bir idari işlem tesis edilmesi ya da 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda öngörülen disiplin cezalarından birini gerektirecek fiili davranışta bulunan memura daha ağır nitelikte bir disiplin cezasının verilmesi durumları sayılabilir²⁵⁷.

Yargı yerince uyuşmazlığa konu idari işlemin unsurlarının tespitinde hata yapılmış olabilir²⁵⁸. Örnek olarak yaş haddinden dolayı emekliye sevk kararının fiziki ve fikri yetersizlik sebebine dayandırılması, ancak böyle bir sebebin ortaya konulamaması ya da idarenin bir kişi hakkında yaptığı işlemin milli güvenlik sebebiyle olduğunu söyleyip, ancak kişinin milli güvenliğe aykırı eylemini gösterememesi verilebilir²⁵⁹.

Yargı yerlerince uyuşmazlığa konu idari işlemin sebep unsurunu oluşturan maddi olay ya da hukuki durum tespitinde ve de tarafların uyuşmazlıkla ilgili iddia ve savunmalarının ortaya konulmasında hata yapılmış olabilir²⁶⁰. Danıştay 10. Dairesi'nin konuya ilişkin olarak verdiği bir kararında, davacıya ait atların askeri yasak

²⁵³ Gözübüyük, *Yönetmelik Yargı*, s. 511; Kayar, s. 308.

²⁵⁴ Gözübüyük, *Yönetmelik Yargı*, s. 511; Kayar, s. 308.

²⁵⁵ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 397.

²⁵⁶ Candan, s. 1054; Zabunoğlu, s. 708.

²⁵⁷ Kemal Gözler, *İdare Hukuku Dersleri*, 20. bs., Bursa 2018, s. 326; Halil Kalabalık, *İdare Hukuku Dersleri*, C. 2, 4. bs., Ankara 2019, s. 82.

²⁵⁸ Candan, s. 1053; Zabunoğlu, s. 708.

²⁵⁹ Gözler, *İdare Hukuku Dersleri*, s. 319.

²⁶⁰ Candan, s. 1054; Zabunoğlu, s. 708.

bölgeye girmesi sebebiyle vurularak öldürülmesi sonucu idareye açılan tazminat davasında, ilk derece mahkemesi davacının ihmalinin olduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir²⁶¹. Danıştay ise temyize konu olayda, atların o bölgede otlatılmasının teamül haline gelmesi ve bütün askeri personelin de bu durumu bilmesine rağmen durumun ilk derece mahkemesi tarafından dikkate alınmayarak maddi vakıanın tespitinde hata yapıldığını belirlemiş ve kararı hukuka aykırı bularak bozmuştur. Danıştay 5. Dairesi'nin konuya ilişkin verdiği başka kararında ise memurun naklen atanması işleminde sebep olarak gösterilmiş olan davacının aynı yerde uzun yıllar çalıştığı ve bu sebeple yıprandığı gerekçesi, hukuka aykırı olarak değerlendirilerek karar bozulmuştur²⁶².

Yargı yerlerince uyuşmazlıkla ilgili eksik veri toplanması ve eksik değerlendirme sonucu olayın tespitinde hata yapılması bozma sebebi olarak değerlendirilmiştir²⁶³. Danıştay 6. Dairesi'nin konuya ilişkin olarak vermiş olduğu bir kararı davaya konu imar planlamasının arazi kullanım esaslarına aykırı yapılması ile ilgilidir. İdare mahkemesinin konu ile ilgili başvurduğu bilirkişi raporunda imar planının iptaline ilişkin gerekçe araştırılmamış ve söz konusu imar planının o bölgedeki kaplıca turizmüne etkisi üzerinde durulmamıştır. İlk derece mahkemesinin bu şekilde eksik değerlendirme yapan bilirkişi raporuna ek rapor istemesi gerekirken

²⁶¹ Danıştay 10. Dairesi'nin 21.06.1989 tarihli 1987/504 E. ve 1989/1410 K. sayılı kararında şu ifadeler kullanılmıştır: "... kayıtlı davaya ait belgelerin incelenmesinden, davacıya ait atların koşarak askeri yasak bölgeye girmesi sonucu bu bölgeye girmenin tehlikeli ve yasak olması nedeniyle nöbetçi jandarma eri tarafından vurularak öldürüldüğü, davacının çocuğunun atları, bu bölgeye girmesini önlemek için yakalamaya çalışmasına karşın başaramadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, Anayasa'nın 125. maddesinde yer alan, idarelerin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü oldukları kuralı ve hizmetin kusurlu işlememesi halinde dahi, kamu hizmetinin görülmesi sırasında meydana gelen zararın, zararlı idarenin eylemi arasında illiyet bağı bulunması koşuluyla, tazmini gerekeceğine ilişkin, idare hukukunda yer alan objektif sorumluluk ilkesi dikkate alınarak, dava konusu olayda tazminata hükmedilmesi gerekir. Atların öldürüldüğü askeri yasak bölgeye keşif için gidilmesine karşın, zararın tespiti için geçiş yapılamadığı anlaşılmakla, meydana gelen zararın istem gibi 150.000 lira olduğunun kabulü gerekir. Açıklanan nedenlerle, davacının 2577 sayılı Kanunun 49. maddesine uygun bulunan temyiz isteminin kabulü...". Karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 28.10.2019).

²⁶² Bahtiyar Akyılmaz/ Murat Sezginer/ Cemil Kaya; *Türk İdare Hukuku*, 9. bs., Ankara 2018, s. 388.

²⁶³ Karahanoğulları, s. 732.

rapora dayanılarak karar vermesi Danıştay tarafından bozma sebebi olarak değerlendirilmiştir²⁶⁴.

C. Maddi Uyuşmazlığın ve Bu Uyuşmazlıkla İlgili Olayların Hukuki Nitelendirmesinde Yanlışlık

İdari yargıya tabi uyuşmazlıkta uyuşmazlıkla ilgili olayın doğru nitelendirilmesi tek başına yeterli değildir. Aynı zamanda olayın hukuki nitelendirmesinin de doğru yapılması gerekir²⁶⁵.

Mahkeme heyetinin uyuşmazlığı çözmek için verdiği kararın hukuka uygun olabilmesi için karar yeter sayısında üyelerin aynı görüşte olması gerekir. Ancak üyelerin aynı görüşte olması aynı yönde oy kullanmaları ile yeterli olmaz. Olayın hukuki nitelendirmesi ve kararın gerekçesinde de aynı görüşte olmaları gerekir. Danıştay 5. Dairesi'nin konuyla ilgili verdiği bir kararında, birinci üye olayı naklen atama olarak değerlendirerek iptal yönünde görüş bildirmiş, ikinci üye olayı geçici görevlendirme olarak nitelendirmiş ve ret yönünde oy kullanmış, başkan ise olayı geçici görevlendirme olarak nitelendirip iptal yönünde oy kullanmıştır. Kararda iki tane iptal yönünde oy kullanılmasına rağmen olayın hukuki nitelendirmesinde farklılık olmasından dolayı Danıştay kararı hukuka aykırı olarak değerlendirerek bozmuştur²⁶⁶.

Danıştay 7. Dairesi'nin vermiş olduğu bir kararı olayın hukuki nitelendirmesinde yapılan yanlışlıkla ilgilidir. Kararda davacının katma değer vergisi indiriminde kullandığı faturalarda faturayı düzenleyene ait ad, soyad, ticaret unvanı, hesap numarası gibi bilgilerin yer almadığı, şirket yetkililerin de bu durumu kabul ettiği bilgisi mevcuttur. 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na göre bu durumda faturanın düzenlenmemiş olarak kabul edilmesi gerekirken, mahkemece fatura geçerli kabul

²⁶⁴ Danıştay 6. Dairesi'nin 11.12.1991 tarihli 1991/3242 E. ve 1991/3051 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 04.11.2019); Karahanoğulları, s. 733.

²⁶⁵ Candan, s. 1055; Karahanoğulları, s. 734.

²⁶⁶ Danıştay 5. Dairesi'nin 04.11.1987 tarihli 1986/143 E. ve 1987/1468 K. sayılı kararı için bkz. Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 568.

edilmiş ve temyiz makamınca olayın hukuki nitelendirmesinde hata olduğu bahsiyle karar bozulmuştur²⁶⁷.

Danıştay 6. Dairesi'nin vermiş olduğu bir kararı davacıya ait yapının yıkılacak derecede tehlikeli olduğu için yıkımı ile ilgili alınan kararın iptaline ilişkindir. Uyuşmazlığın çözümü için başvurulmuş bilirkişi raporu, binanın taşıyıcı unsurlarının çürümüş olduğu, taş duvarlarda çatlak olduğu, duvar içindeki harcın bağlayıcı özelliğini kaybettiği ve binanın esaslı bir tadilattan ve onarımdan geçtiği takdirde yıkılacak tehlike arz eden yapı sayılmayacağı yönündedir. Ancak rapor göz önüne alınmaksızın yapının niteliğinde yanılarak idari işlemi iptal eden ilk derece yargı yerinin kararında Danıştay hukuka uyarlık bulmayarak kararı bozmuştur²⁶⁸.

Yargı yerince uyuşmazlığın hukuki niteliğinde yapılan yanlışlık, idari işlemin kesin ve yürütülmesi gerekli nitelikleriyle ilgili olabilir²⁶⁹. Danıştay 7. Dairesi'nin bir kararı bazı vergilerin kaldırılması için idareye yapılan başvuruya altmış gün içerisinde cevap verilmemesi ve bu durumun zımni red kabul edilerek işlemin iptal edilmesi ile ilgilidir. Danıştay'ın ilgili kararında, yürürlükteki vergilerin kaldırılmasına yasama organının karar verebileceği ve idare adına işlem yapmaya yetkili olmayan idareye yapılan başvurunun zımni ret oluşturma imkanı olmadığı açıklanmıştır²⁷⁰.

Yargı yerince uyuşmazlığın çözümüyle alakalı delillerin doğru takdir edilip edilmediği temyiz makamınca denetlenmektedir. Delillerin takdirinde ve bunun neticesinde olayın hukuki nitelendirmesinde yanlışlık yapılmasını Danıştay bozma sebebi saymaktadır²⁷¹. Danıştay 9. Dairesi'nin karara konu uyuşmazlığı, davacı adına tarh olunan katma değer vergisini onayan ve ağır kusur cezasını da kusur cezasına çeviren vergi mahkemesinin kararı ile ilgilidir. Uyuşmazlıkta ilgili dosyada

²⁶⁷ Danıştay 7. Dairesi'nin 15.12.2003 tarihli 2000/8508 E. ve 2003/5061 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 02.11.2019).

²⁶⁸ Danıştay 6. Dairesi'nin 08.03.1993 tarih 1992/2066 E. ve 1993/913 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 04.11.2019); Karahanoğulları, s. 734.

²⁶⁹ Candan, s. 1055.

²⁷⁰ Danıştay 7. Dairesi'nin 26.09.2002 tarihli 2002/3190 E. sayılı ve 2002/2962 K. sayılı kararı için bkz. Candan, s. 1056.

²⁷¹ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 397.

“...üretime sevk edilen buğdayın bisküvilik un imal edilecek nitelikte olması nedeniyle vezin artışı olmayacağı, ayrıca bu iş kolunda % 7 nispetinde bir firenin olduğu...” bilgisi mevcuttur. Karar, vergi mahkemesinin söz konusu iddiaları teknik bilgi gerektirdiği ve kararın bilirkişiye başvurulup karara bağlaması gerekirken uyuşmazlık hakkında karar vermesi delillerin eksik değerlendirilmesi ve olayın hukuki nitelendirmesinde yanlışlık yapılması sebepleriyle bozulmuştur²⁷².

D. Hukuk Kuralının Belirlenmesinde Yanlışlık

Temyiz kanun yolunda yargı yeri tarafından iptal davasında olduğu gibi hukuk kuralının olaya doğru uygulanıp uygulanmadığının denetimi yapılmaktadır²⁷³. Temyiz makamı, yargı yerince verilen karara uygulanan hukuk kuralının hiç uygulanmamasında, yanlış uygulanmasında ya da hukuk kuralının yorumunda herhangi bir hata yapıldığını tespit ederse kararı bozacaktır²⁷⁴. Kanunlarda yer alan belirsiz kavramların yorumunda hata edilmesi de bu kapsamda kabul edilecektir²⁷⁵. Burada bahsi geçen hukuki yorum, hukuk kuralları olarak kabul edilen Anayasa, kanun, idarenin işlemleri, hukuki işlemler ve diğer normatif önermelerden kaynaklanabilir²⁷⁶.

Yargı yerinin uyuşmazlığı çözmek için verdiği karardan sonra olaya uygulanan hukuk kuralının değişmesi durumunda temyiz makamı, yeni hukuk kuralına göre uyuşmazlık hakkında karar verecektir²⁷⁷.

Danıştay 11. Dairesi’nin kararına konu olan olayda, dava eşinin ölümü nedeniyle kendisine hatalı ek gösterge gösterilerek bağlanan maaşın fazlaya ilişkin kısımların davacının maaşından kesinti yapılarak ödenmesi yönündeki idari kararın iptali için

²⁷² Danıştay 9. Dairesi’nin 19.02.1998 tarihli 1997/3912 E. sayılı 1998/669 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 11.11.2019); Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 398.

²⁷³ Gözübüyük/Tan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 1040.

²⁷⁴ Candan, s. 1058-1061; Gözübüyük/Tan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 1046.

²⁷⁵ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 393.

²⁷⁶ Sururi Aktaş, Hukukta Yorum Çabaları, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XV, S. 3-4, Y. 2011, s. 1.

²⁷⁷ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 393.

açılmıştır. İlk derece mahkemesi tarafından dava reddedilmiş; temyiz incelemesinde ise Danıştay, olaya hukuk kuralının yanlış uygulandığı ve fazlaya ilişkin hakların ölen kişinin mirasçılarından adli yargı yolu istenebileceği gerekçesiyle kararı bozmuştur²⁷⁸.

Danıştay 11. Dairesi'nin konuya ilişkin başka bir kararında da, davacıların jandarma er olarak görev yapan oğullarının görev sırasında vefat etmesi dolayısıyla vazife malulü kabul edilerek kendilerine aylık bağlanması için yaptıkları başvuru reddedilmiş ve bu kararın iptali için açılan davada da mahkeme kanun hükmünü yanlış uyguladığı için bozma kararı verilmiştir. Temyiz incelemesinde mahkemenin 5434 sayılı Kanun'u uygulaması gerekirken 3713 sayılı Kanun'un olaya uygulanması hukuka aykırı bulunarak karar bozulmuştur²⁷⁹.

IV. USUL HÜKÜMLERİNİN UYGULANMASINDA KARARI ETKİLEYEBİLECEK NİTELİKTE HATA VE EKSİKLİKLERİN BULUNMASI

A. Genel Olarak

İYUK m. 49/2-c'de düzenlenen usul hükümlerinin uygulanmasında kararı etkileyecek nitelikte hata veya eksiklerin bulunması hali diğer bir bozma sebebidir. Bu maddenin mefhum-u muhalifinden çıkan sonuç, kararın esasını etkilemeyecek nitelikteki usul hata ve eksiklikleri bozma sebebi sayılmayacağıdır.

Usul kuralları ile kast edilen uyuşmazlığı çözüme kavuşturmak için mahkemenin takip etmesi gereken kurallardır²⁸⁰. Başka bir ifadeyle usul kuralları yargılamanın başladığı tarihten uyuşmazlıkla ilgili nihai kararın verileceği tarihe kadar davaya bakan yargı yerinin uygulaması gereken yöntem kurallarıdır²⁸¹. Usul kuralları, mahkemeler

²⁷⁸ Danıştay 11. Dairesi'nin 28.06.2010 tarihli 2008/6908 E. ve 2010/5831 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 01.11.2019); Karavelioğlu, s. 1547.

²⁷⁹ Danıştay 11. Dairesi'nin 15.06.2010 tarihli 2008/9766 E. ve 2010/5149 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 01.11.2019); Karavelioğlu, s. 1547.

²⁸⁰ Karşlı, s. 413; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 393; Zabunoğlu, s. 713.

²⁸¹ Candan, s. 1062; Zabunoğlu, s. 713.

açısından yol gösterici nitelikteyken taraflar açısından da bir güvence niteliğindedir²⁸². Usul kuralları kamu düzeni ile ilgili olduğu için taraflarca her aşamada öne sürülebilir ve mahkemece de re'sen dikkate alınır²⁸³. Bu hususlar, medeni yargılama için nispi bozma sebepleri olarak kabul edilmekte iken ceza yargılamasında mutlak bozma sebebi olarak kabul edilmektedir²⁸⁴. İdari yargı da ise böyle bir ayırım yapılmamakla beraber bir görüşe göre usul hükümlerinin uygulanmasında kararı etkileyecek nitelikte hata veya eksiklerin bulunması hali mutlak bozma sebebi sayılmaktadır²⁸⁵.

Usul kurallarına uyulmaması nedeniyle oluşan bozma sebebi sadece ilk derece mahkemeleri açısından değil istinaf mahkemesi açısından da geçerlidir²⁸⁶. Bu kurallara uyulmadan yapılan yargılama Danıştay tarafından bozma sebebi sayılmaktadır.

İdari yargıda yer alan usul kuralları, ilgili kanunlarda dağınık bir şekilde bulunmaktadır. Bu dağınıklık İYUK'tan, bu kanunun atıf yaptığı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK)'ndan ve Danıştay içtihatlarından kaynaklanmaktadır²⁸⁷.

İdari yargıda uyumsuzluğu çözmek için mahkemelerin uymak zorunda olduğu usul kurallarının tam listesini yapmak mümkün değildir. Ancak doktrinde bu temyiz sebebi, aşağıda yer verdiğimiz çeşitli tasniflere tabi tutulmuştur²⁸⁸.

²⁸² Tan/Gözübüyük, *İdare Hukuku*, s. 1134; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 400; Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 511; Kayar, s. 309.

²⁸³ Tan/Gözübüyük, *İdare Hukuku*, s. 1134; Gözübüyük, *Yönetmelik Yargı*, s. 513; Kayar, s. 309; Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 511.

²⁸⁴ Ahmet Gökcen/Murat Balcı/M. Emin Alşahin/Kerim Çakır, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 3. bs., Ankara 2018, s. 689.

²⁸⁵ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 509.

²⁸⁶ Candan, s. 1062.

²⁸⁷ Gözübüyük, *Yönetmelik Yargı*, s. 513.

²⁸⁸ Candan, s. 1061; Gözübüyük, *Yönetmelik Yargı*, s. 513; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 399.

B. Dosyanın Tekemmülünde Usulsüzlük

1. Genel Olarak

Tekemmül²⁸⁹, “*olgunlaşma, yetkinleşme, kemale gelme*” anlamlarına gelmektedir. Dosyanın tekemmülü ise yargılamayla alakalı gerekli tebligat ve usul işlemleri tamamlanarak uyuşmazlığın esası hakkında karar verilebilecek aşamaya gelinmesi olarak ifade edilebilir²⁹⁰. Başka bir ifadeyle tekemmül, dosyanın karara bağlanabilmesi için hazır hale getirilmesi durumudur²⁹¹.

Uyuşmazlığın adil bir şekilde sonuçlandırılabilmesi açısından yargı yeri, taraflara eşit muamele etmeli ve karar aşamasında eğer dosyada bulunan bilgi ve belgeler yeterli ise buna göre; değilse, kendisi gereken bilgi ve belgeleri toplayarak karar vermelidir. Bu durum dosyanın tekemmülü ile açıklanır²⁹².

Yargılamada hukuki ihtilaf, gerek ilk aşamada gerekse herhangi bir tebligat aşamasında çözülebilir noktada olsa dahi, yargı yerince İYUK m. 16’da belirtilen dava dilekçesine cevap ve cevaba cevap dilekçelerinin tebligatları yapılmadan ve tarafların savunma süreleri beklenmeden uyuşmazlığın çözülmesi mümkün değildir²⁹³. İdare ve vergi mahkemelerinde İYUK m. 16’ya göre cevap ve cevaba cevap dilekçelerinden sonra, Danıştay’da ise savcının esas hakkındaki yazılı düşüncesi alındıktan sonra dosya normal olarak tekemmül etmiş sayılır²⁹⁴. Davanın esası hakkında yargı yerlerince karar verilebilmesi için, tarafların uyuşmazlığın esası ile ilgili beyanlarının usulüne uygun bir şekilde alınması ve uyuşmazlığa ilişkin her türlü bilgi ve belgenin tamamlanmış olması gerekir. Aksi takdirde dosya usulüne uygun olarak tekemmül

²⁸⁹ İlgili kelime için bkz. <https://sozluk.gov.tr/> (E. T. 19.02.2020).

²⁹⁰ Yenice/Esin, s. 583; Akyılmaz/Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 357; Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 333.

²⁹¹ Coşkun/Karyağdı, s. 437.

²⁹² Ulusoy, s. 760.

²⁹³ Karavelioğlu, s. 954.

²⁹⁴ Yenice/Esin, s. 583.

etmiş sayılmaz²⁹⁵. Dava dosyasının tekemmül ettirilmeden uyuşmazlığın esası yönünden karar verilmesi bozma sebebi sayılmaktadır²⁹⁶.

İYUK m. 20/5’ de “*dosyaların incelenmesi*” başlığı altındaki düzenlemede “*Danıştay, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde dosyalar, bu Kanun ve diğer kanunlarda belirtilen öncelik veya ivedilik durumları ile Danıştay için Başkanlar Kurulunca; diğer mahkemeler için Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca(HSK) konu itibariyle tespit edilip Resmi Gazete’ de ilan edilecek öncelikli işler göz önünde bulundurulmak suretiyle geliş tarihlerine göre incelenir ve tekemmül ettikleri sıra dâhilinde bir karara bağlanır. Bunların dışında kalan dosyalar ise tekemmül ettikleri sıraya göre ve tekemmül tarihinden itibaren en geç altı ay içinde sonuçlandırılır.*” şeklinde hükme yer verilerek dosyaların mahkemeye geliş sırasına göre inceleneceği ve dosyanın tekemmül ettiği sıra dâhilinde en geç altı ay içinde sonuçlanacağı belirtilmiştir.

Dosyanın tekemmül etmesi için dilekçeler safhasının tamamlanması tek başına yeterli değildir. İdari yargı yerinin re’sen araştırma ilkesi gereğince uyuşmazlıkla ilgili her türlü bilgi ve belgeyi toplamamış olması da gerekir. İYUK m. 20 gereğince yargı yerince taraflardan ya da diğer mercilerden istenen bilgi ve belgelerin mahkemeye sunulması mecburidir. Bilgi ve belgelerin sebepsiz yere mahkemeye sunulmaması durumu Türk Ceza Kanunu²⁹⁷’nda düzenlenen görevi kötüye kullanma suçunu oluşturur²⁹⁸.

İdari yargı yerince taraflardan ve ilgili mercilerden istenen belgelerin mahkemeye sunulması zorunlu olmakla beraber bu kuralın istisnası yine İYUK m.20/3’te getirilmiştir. Madde de “*...istenen bilgi ve belgeler Devletin güvenliğine veya yüksek menfaatlerine veya Devletin güvenliği ve yüksek menfaatleriyle birlikte*

²⁹⁵ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 357.

²⁹⁶ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 399.

²⁹⁷ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 12.10.2004 tarihinde Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

²⁹⁸ Yargıtay 4. Ceza Dairesi’nin 2010/854 E. ve 2014/9775 K. sayılı kararı için bkz. Akyılmaz/Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 360.

yabancı devletlere de ilişkin ise, Cumhurbaşkanı ya da ilgili Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan, gerekçesini bildirmek suretiyle, söz konusu bilgi ve belgeleri vermeyebilir. Verilmeyen bilgi ve belgelere dayanılarak ileri sürülen savunmaya göre karar verilemez.” düzenlemesi mevcuttur. Maddede belirtilen gerekçelerle mahkemeye sunulmayan belge ve bilgilere dayanarak hüküm kurulması mümkün değildir. Bu durumda dosya tekemmül etmemiş sayılır ve verilen karar Danıştay’da usul hükümlerine uyulmaması nedeniyle bozma gerekçesini oluşturur²⁹⁹.

2. Usulsüzlük Halleri

Danıştay, idari yargı yerlerinin dosyanın tekemmül ettirilmeden verilen kararlarını usul hükümlerine uyulmadığı gerekçesiyle hukuka aykırı bularak bozmaktadır. Bu kararlardan bazıları şunlardır:

Danıştay 6. Dairesi’nin bir kararında³⁰⁰, davalı idarenin savunma dilekçesini süresi içerisinde sadece tek nüsha olarak vermesi halinde, idari yargı yerinin, savunma dilekçesinin davalı idarece iki nüsha olarak verilmesi için süre vermesi gerekirken, tek nüsha halinde verilen savunma dilekçesini işleme alarak dosyayı tekemmül etmiş sayıp vermiş olduğu kararın, İYUK m. 16’ya aykırılık teşkil ettiği açıklanmıştır.

Danıştay 6. Dairesi’nin vermiş olduğu başka bir kararında³⁰¹ idari yargı yerinin dosya tekemmül ettirilmeden idari işlemin yok hükmünde olduğu yönünde vermiş olduğu kararın usul hükümlerine aykırı olduğu belirtilmiştir. Karar, Tıp Fakültesinin ihtiyacı için kamulaştırılan taşınmazın aslında Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne bağlı bir

²⁹⁹ Danıştay 5. Dairesi’nin 25.09.1996 tarihli 1996/1345 E. ve 1996/2819 K. sayılı kararında konuya ilişkin olarak şu ifadeler kullanılmıştır: “Yukarıda da belirtildiği gibi bu durumda artık davanın gönderilmeyen bilgi ve belgelere dayalı savunma dışındaki diğer bilgi ve belgelerin esas alınarak karara bağlanması gerekmektedir. Dosyanın bu yönden incelenmesinden ise davacının ... Mal müdürlüğündeki Muhasebe Şefliği görevinden alınarak ... Okullar Saymanlığı memurluğuna atanmasını gerekli kılacak., hizmete yönelik olumsuz bir durumun ileri sürülmemesi ve başarısızlığından da söz edilmediğinin anlaşılması karşısında hukuken geçerli bir sebebe dayanmayan dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmamakta olup, mahkemece işlemin iptaline karar verilmesi gerekirken davanın reddine karar verilmesinde hukuki isabet görülmemiştir.” .Karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 27.12.2019).

³⁰⁰ Danıştay 6. Dairesi’nin 22.11.2006 tarihli 2004/5016 E. sayılı ve 2006/5475 K. sayılı kararı için bkz. Karaveliöğlu, s. 954.

³⁰¹ Danıştay 6. Dairesi’nin 07.10.1985 tarihli 1985/597 E. sayılı ve 1985/1199 K. sayılı kararı için bkz. Karaveliöğlu, s. 955.

vakfa ait olduğundan söz konusu işlem idari yargı yerince yok hükmünde kabul edilmiş ve karar davalı tarafından temyiz edilmiştir.

Danıştay 7. Dairesi'nin vermiş olduğu diğer bir kararında şu ifadeler kullanılmıştır:

“...Dosyanın incelenmesinden; davacı şirketçe, damga vergisini 3.7.1991 tarihinde ödedikten sonra 14.2.1992 tarihli dilekçe ile ilgili vergi dairesinden tahakkukun içerdiği vergi hatasının düzeltilmesi talebinde bulunulduğu; bu istemin 10.4.1992 tarihinde reddedilmesi üzerine, 22.7.1992 tarihli dilekçe ile şikayet yoluyla Maliye Bakanlığına başvurulduğu; bu başvurunun reddine dair 10.9.1992 gün ve 2101129-727/70611 sayılı Maliye Bakanlığı işleminin iptali istemiyle açılan ve mahkemece vergi dairesinin husumetiyle görülen davada verilen kararın, Dairemizce, davanın Maliye Bakanlığının husumetiyle görülüp karara bağlanması icap ettiği gerekçesiyle bozulduğu; bozma kararına uyan ... Vergi Mahkemesince 20.9.1999 gününde hasım Maliye Bakanlığı olarak düzeltilmekle birlikte, dosyanın bu Bakanlık adına tekemmülü sağlanmaksızın, davanın esasının karara bağlandığı anlaşılmıştır³⁰².”.

Karar, davacının damga vergisini ödediği ve tahakkuk eden vergi hatasının düzeltilmesi talebinin reddi işlemi üzerine açılan davada dosyanın Maliye Bakanlığı adına tekemmülü sağlanmaksızın esas hakkında verilen hükmün bozulması yönündedir.

İYUK m. 14/3'te yer alan “görev ve yetki, idari merci tecavüzü, ehliyet, idari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı, süre aşımı, husumet, 3 ve 5 inci maddelere uygun olup olmadıkları” konularında ve İYUK m. 15'e göre ilk inceleme üzerine verilen kararların usul hükümlerine aykırı olması hususlarında da dosya usulüne göre tekemmül etmeyeceğinden bu durumlar bozma sebebi olacaktır³⁰³. Danıştay 2. Dairesi'nin vermiş olduğu başka bir kararında iptali

³⁰² Danıştay 7. Dairesi'nin 19.10.2000 tarihli ve 2000/384 E. ve 2000/2854 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 10.11.2019).

³⁰³ Danıştay 17. Dairesi'nin 15.06.2015 tarihli ve 2015/4521 E. ve 2015/2829 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 10.11.2019).

istenen İstanbul Valiliği işleminin, mevzuat hükümleri gereğince Milli Eğitim Bakanlığı'nın yetkisine girdiği ve söz konusu davada hasım olarak sadece İstanbul Valiliği'nin gösterilmesi ve mahkemenin de bu şekilde dosyayı tekemmül ettirmeden karar vermesi bozma sebebi olarak değerlendirilmiştir.

İYUK m. 16'da düzenlenen “*Tebliğat, cevap verme ve dosyaların tekemmülü*” konusundaki hükümlere uyulmaması hususu da dosyanın tekemmül etmemesi olarak kabul edilmektedir³⁰⁴. Danıştay 2. Dairesi konuya ilişkin bir olayda, dosyanın usulüne uygun tekemmül ettirilmediği gerekçesiyle ilk derece yargı yerinin kararını bozmuştur. Karar, orman muhafaza memuru olarak görev yapan davacının Orman İşletme Müdürlüğü'ne atanma işlemi için yapılan başvurusunun reddedilmesi üzerine bu kararın iptaline yönelik olarak açtığı davaya ilişkindir. Kararda, davalının savunma dilekçesinin davacıya tebliğ edilmeden karar verildiği ve bu sebeple kararın bozularak dosyanın tekemmül ettirildikten sonra yeniden karar verilmesi gerektiği açıklanmıştır³⁰⁵.

Tarafların mahkemeye sunacaklarını belirttikleri belgeleri mahkemeye sunmamaları ve yargı yerinin de sunulmayan bu belgelere dayanarak hüküm vermesi dosyanın tekemmül etmemesi olarak değerlendirilmektedir³⁰⁶. Danıştay 5. Dairesi'nin vermiş olduğu kararında da³⁰⁷ “... idarenin savunmasında dava konusu işlemin bazı bilgi ve belgelere dayalı olarak tesis edildiği belirtilmekle birlikte bu bilgi ve belgeleri 2577 sayılı Kanunun anılan 20/3. maddesi uyarınca mahkemeye vermemesi

³⁰⁴ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 15.12.2005 tarihli 2005/3242 E. ve 2005/2801 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 10.11.2019).

³⁰⁵ Danıştay 2. Dairesi'nin 07.04.2016 tarihli 2015/1948 E. ve 2016/1608 K. sayılı kararında “...Dava dosyasının incelenmesinden dava dilekçesinin davalı Orman Genel Müdürlüğü'ne 06/10/2010 tarihinde tebliğ edildiği, davalı idarece verilen ve 25/10/2010 tarihinde kayda giren savunmanın ise davacıya tebliğ edilmediği, dava dosyasının bu haliyle incelenerek temyiz istemine konu kararın verildiği anlaşılmıştır. Bu durumda davalı idarenin süresi içinde verdiği savunma dilekçesinin, davacıya tebliğ edilerek, 2577 sayılı Yasanın yukarıda yazılı 16. maddesi uyarınca dosya tekemmül ettirildikten sonra bir karar verilmesi gerekirken, dosya tekemmül ettirilmeden verilen kararın usul hükümlerine aykırı olduğu sonucuna varılmaktadır...” şeklinde ifadeler kullanılmıştır. Karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 11.11.2019).

³⁰⁶ Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 802.

³⁰⁷ Danıştay 5. Dairesi'nin 25.09.1996 tarihli 1996/1345 E. ve 1996/2819 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 27.12.2019).

durumunda 20/3. maddeye 4001 sayılı Kanunla eklenen bent uyarınca artık mahkemenin verilmeyen bilgi ve belgelere dayalı olarak yapılmış olan savunmaya göre karar vermesine hukuken olanak bulunmamaktadır...” şeklindeki ifadeler kullanılarak mahkemeye sunulmayan belgelere dayanılarak hüküm kurulmasında hukuka uyarlık bulunmadığından ilgili mahkeme kararı bozulmuştur.

C. Duruşmanın Kurallarında Usulsüzlük

1. Genel Olarak

Duruşma anayasal bir hak olan savunma hakkının bir uzantısıdır³⁰⁸. Anayasa madde 36’da yer alan “*Hak Arama Hürriyeti*” başlığında “*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*” ifadeleri ile savunma ve adil yargılanma hakkı, tüm yargı yerlerinde davacı ve davalı sıfatına sahip kişiler için güvence altına alınmıştır.

Duruşma, mahkeme önünde davacı ve davalının hazır bulunduğu ve esas olarak delillerin tartışıldığı yargılama evresidir³⁰⁹. Başka bir ifadeyle tarafların mahkeme önünde iddia ve savunmalarını sözlü olarak tekrar ettiği aşamadır³¹⁰. Duruşma yapılması ile uyuşmazlığı çözmekle görevli yargı yeri, dosyadaki bilgilerle ve belgelerle birlikte tarafları bizzat huzurunda dinleyerek en doğru kararı vermeyi amaçlamaktadır³¹¹.

İdari yargılama hukukunda yargılamanın duruşmalı yapılabilmesi iki durumda mümkündür. Bunlardan ilki taraflardan birinin talepte bulunması ve yargı yeri

³⁰⁸ Mustafa Köksal, “İdari Yargıda Duruşma ve Duruşmaya İlişkin Uygulamadaki Sorunlar”, *Terazi Hukuk Dergisi*, S. 38, 2009, s.140.

³⁰⁹ Onar, s. 1984; Coşkun/Karyağdı, s. 98; Centel/ Zafer, s. 746; Celal Işıklar, “İdari Yargıda Duruşma”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C. 2, S. 4, Ocak 2011, s. 47.

³¹⁰ Onar, s. 1984.

³¹¹ Müslüm Akıncı, “İdari Yargıda Duruşma”, *Terazi Hukuk Dergisi*, S. 49, 2010, s. 138.

tarafından bu talebin kabul edilmesi; ikincisi ise yargı yerinin re'sen yargılamanın duruşmalı yapılmasına karar vermesi durumudur³¹².

İdari yargılama hukuku yazılılık esasına dayanır³¹³. Duruşma bu kuralın istisnasını oluşturur. Danıştay'da, bölge idare mahkemelerinde, idare ve vergi mahkemelerinde incelemeler dosya üzerinden olur. Sözlü yargılama usulünün uygulanabilmesi için kanunda açık bir düzenleme olması gerekir³¹⁴. Kanun koyucu belirli şartlar dahilinde idari yargıda sözlü yargılama usulüne yer vermiştir. Bu durum doktrinde karma yargılama usulü olarak adlandırılmaktadır³¹⁵. İdari yargıda duruşma ile ilgili hükümler, İYUK m. 17'de "*duruşma*", m. 18'de "*duruşmaya ilişkin esaslar*"; m. 19'da "*duruşmalı işlerde karar*", İYUK m. 21 'de duruşma sırasında "*sonradan ibraz olunan belgeler*"; m. 24'te "*kararlarda bulunacak hususlar*" başlığı altında "*Duruşmalı davalarda duruşma yapılıp yapılmadığı, yapılmış ise hazır bulunan taraflar ve vekil veya temsilcilerinin ad ve soyadları*" şeklindeki hususlar; m. 31'de "*duruşma sırasında tarafların mahkemenin sükûnunu ve inzibatını bozacak hareketlerine karşı yapılacak işlemler ile elektronik işlemlerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır*" şeklindeki hüküm; ve m. 55'de ise "*yargılanmanın yenilenmesi usulü*" başlığı altında "*yargılanmanın yenilenmesi istemlerinde duruşma yapılması, görevli daire veya mahkemenin kararına bağlıdır.*" hususları bulunmaktadır.

³¹² Memduh Ocak, "İdari Yargıda Duruşmanın Adil Yargılanma Hakkı Açısından İncelenmesi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, C. 2019, S. 245, Y. 2019, s. 356.

³¹³ İYUK m. 1/2 şu şekildedir: "*Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinde yazılı yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinden yapılır.*". Tan/Gözübüyük, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 827; Coşkun/Karyağdı, s. 98.

³¹⁴ Tan/Gözübüyük, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 827.

³¹⁵ Onar, s. 1985; Yenice/Esin, s. 528.

2. Usulsüzlük Halleri

Duruşmaya ilişkin usulsüzlüklerden birisi, tarafların duruşma talep etmelerine karşın, mahkemenin duruşma talebi hakkında karar vermeden uyuşmazlık hakkında vermesidir. Danıştay 4. Dairesi'nin karar vermiş olduğu bir olayda, görev yeri değiştirilen davacının bu işlemin iptali ve uğramış olduğu zararın giderilmesi için açmış olduğu davada davacı duruşma talep etmiş ancak mahkeme bu talebi dikkate almadan karar vermiştir. Kararda şu ifadeler kullanılmıştır:

“Dava dosyasının incelenmesinden, davacının 29.9.2003 tarihinde Mahkeme kayıtlarına giren dava dilekçesinde duruşma yapılması talebinde bulunduğu ve daha bu isteminden vazgeçtiği yolunda herhangi bir dilekçe sunmadığı anlaşılmış olup, dava dilekçesindeki talebi uyarınca İdare Mahkemesince duruşma yapılarak karar verilmesi gerekirken duruşma yapılmaksızın uyuşmazlığın çözümlenmesinde usule uyarlık görülmemiştir³¹⁶.”

Diğer bir usulsüzlük hali duruşma yapıldığı halde kararda bununla ilgili hususlara yer verilmemesidir. Danıştay 12. Dairesi'nin verdiği bir kararda konuyla ilgili olarak şu ifadeler kullanılmıştır:

“Dava dosyasının incelenmesinden; davacının istemi üzerine 24.5.2001 tarihinde İstanbul 1. İdare Mahkemesince duruşma yapıldığı, duruşmaya davacının ve davalı idareyi temsilen Şube Müdürü ...'in geldiği, aynı günlük kararla davanın reddine karar verildiği, ancak duruşmaya ilişkin bu hususlara kararda yer verilmediği görülmüştür. Bu durumda; İstanbul İdare Mahkemesince duruşma yapılmasına rağmen kararda duruşma yapıldığına ve gelen taraflara ilişkin hiç bir ibareye yer verilmemesinde hukuki isabet görülmemiştir³¹⁷.”

Bir başka usulsüzlük hali duruşma talebi ve kararı almadan mahkemenin sadece bir tarafı çağırıp dinleyerek karar vermesidir. Danıştay 3. Dairesi'nin vermiş olduğu

³¹⁶ Danıştay 4. Dairesi'nin 12.10.2004 tarihli 2004/6670 E. ve 2004/766 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 11.11.2019).

³¹⁷ Danıştay 12. Dairesi'nin 18.02.2004 tarihli 2001/4339 E. ve 2004/375 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 11.11.2019).

kararında “... *Duruşma yapılmaksızın taraflardan birinin davet edilmesi suretiyle bilgisine başvurularak karar verilmesinde isabet yoktur...*” ifadeleri kullanılarak duruşma talebi olmadan mahkemenin taraflardan birisini mahkemeye davet edip onu dinledikten sonra karar verilmesi bozma sebebi olarak değerlendirilmiştir³¹⁸.

Duruşma kurallarına uyulmaması sebebiyle Danıştay’ın bozma kararı verdiği başka bir olayda ise duruşmada hazır bulunmayan bir üye uyuşmazlığı çözmek için verilen karara katılmıştır. Kararda bu durum şu şekilde ifade edilmiştir: “*Duruşmada hazır bulunmayan üyenin, bu duruşmanın görüşmelerine ve bu görüşmelerde verilen karara katılması, yargılama hukuku açısından uygun bulunmadığından; bu şekilde verilen kararda isabet görülmemiştir*”³¹⁹.

Taraflardan birinin mazereti olmasına rağmen mahkemenin duruşmayı ertelemek yerine, sadece diğer tarafın katılımıyla karar vermesi de bir bozma nedenidir. Taraflardan birisinin geçerli bir mazereti nedeniyle duruşmaya katılamaması durumunda mahkemenin duruşmayı erteleme gereği³²⁰. Danıştay 9. Dairesi’nin kararına konu olan olayda³²¹ davacı şirket vekilinin duruşma talebinde bulunduktan sonra rahatsızlığı nedeniyle hastaneden aldığı raporu dosyaya sunmasına rağmen mahkeme duruşmanın ertelenmesi talebini reddetmiştir. Mahkemenin bu

³¹⁸ Danıştay 3. Dairesi’nin 25.10.1989 tarihli 1989/4529 E. ve 1989/2340 K. sayılı kararı için bkz. Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 403.

³¹⁹ Danıştay 7. Dairesi’nin 16.04.2007 tarihli 2006/2873 E. ve 2007/1778 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 11.11.2019).

³²⁰ Akıncı, s. 138.

³²¹ Danıştay 9. Dairesi’nin 02.10.2002 tarihli 2001/2913 E. ve 2002/3838 K. sayılı kararında “... *Dosyanın incelenmesinden, davacı şirket vekilinin dava dilekçesinde duruşma yapılması talebinde bulunduktan sonra 26.3.2001 tarihinde Mahkeme kayıtlarına giren dilekçesinde rahatsızlığı nedeniyle 27.3.2001 tarihinde yapılacak olan duruşmaya katılamayacağını, duruşmanın başka bir tarihe ertelenmesini istediği ve bu konuya ilişkin olarak Hastanesinden almış olduğu 23.3.2001 tarihli istirahat raporunu Mahkemeye sunduğu halde Vergi Mahkemesince bu husus dikkate alınmadan davacı şirket vekilinin hastalığı nedeniyle duruşmaya gelmediği belirtilerek sadece davalı idare vekili dinlenerek yapılan duruşma sonucu karar verildiği anlaşılmıştır. Bu durumda Vergi Mahkemesince davacı şirket vekilinin duruşmanın ertelenmesi talebi incelenmeksizin verilen kararda yukarıda anılan Kanunun 19’uncu maddesinin 1.c bendi hükmü uyarınca isabet görülmemiştir...*” ifadeleri kullanılarak temyiz talebi kabul edilmiştir. Karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 20.12.2019).

durumu dikkate almayıp duruşmaya katılan davalı vekilini dinleyerek verdiği karar, Danıştay tarafından hukuka aykırı kabul edilerek bozulmuştur.

Danıştay kararına konu olan başka bir olayda, duruşma kararı alınmış ve davacı ile davalı idareye tebligat yapılmıştır. Davacı temsilcileri duruşmaya katılmış ancak davalı idareyi temsilen kimse duruşmaya katılmamıştır. Bu durum duruşmanın yapılmasına engel bir hal olmamasına rağmen mahkemece davacının temsilcilerine söz hakkı verilmemiş ve duruşma yapılmamıştır. Söz konusu karar Danıştay tarafından adil yargılanma hakkını ihlal ettiği ve usul hükümlerine uymadığı gerekçeleriyle bozulmuştur³²².

Yetkisiz ve görevsiz mahkemenin yaptığı duruşmada usul hükümlerine aykırı telakki edilmiştir. İdari yargı merciinin duruşma yapabilmesi için görevli ve yetkili olması gerekir. Danıştay 8. Dairesi'nin vermiş olduğu bir kararında “... 2577 sayılı *İdari Yargılama Usulü Kanununun değişik 17. Maddesi uyarınca idare mahkemelerinde açılan iptal davalarında, taraflardan birinin isteği üzerine duruşma yapılacağı kuralı yer almıştır. Taraflarca son sözlerin söyleneceği ve kanıtların sunulacağı duruşmanın görevli ve yetkili mahkemede yapılması zorunlu olduğu halde yetkisiz mahkemede yapılan duruşmanın geçerli sayılarak yeniden duruşma yapılmadan verilen idare mahkemesi kararında usul kurallarına uyarlık bulunmamaktadır ...*” ifadeleri kullanılarak yetkisiz mahkeme tarafından yapılan duruşmayla yetinilerek karar verilmesi hukuka aykırı olarak değerlendirmiştir³²³.

³²² Danıştay 5. Dairesi'nin 29.09.2004 tarihli 2004/291 E. ve 2004/3370 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 11.11.2019). Ayrıca kararda “2577 sayılı *İdari Yargılama Usulü Kanunun 18'nci maddesinde duruşmalara ilişkin esaslar düzenlenmekte, maddenin 3'üncü bendinde de, ‘Taraflardan yalnız biri gelirse onun açıklamaları dinlenir’ hükmüne yer verilmektedir. Duruşmada hazır bulunan tarafa, savunma hakkı tanınacağı, savunma hakkının duruşmayı yöneten başkan tarafından, mahkeme heyetinde belirlenecek makul bir süreyle sınırlanabileceği duruşmada hazır bulunan taraf vekillerinden yalnızca birine söz hakkı tanınması yoluna gidilemeyeceği açıktır.*” İfadeleri kullanılarak karar usul hükümlerine aykırılık oluşturduğu belirtilmiştir.

³²³ Danıştay 8. Dairesi'nin 29.04.1991 tarihli 1990/1045 E. sayılı ve 1991/781 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/>; Akıncı, s. 138.

D. Yargı Yerlerinin Toplanma ve Karar Yeter Sayısında Usulsüzlük

Yargı yerlerini oluşturan kurulların, kanunen gösterilen sayı ile toplanıp karar almaları gerekir. Bu sayıların oluşmaması durumu Danıştay'da bozma sebebi olarak kabul edilmektedir³²⁴. Örneğin; 2575 Sayılı Danıştay Kanunu³²⁵ m. 13/2'e göre "*Her dairede bir başkan ve yeterince üye bulunur. Heyetler bir başkan ve dört üyenin katılımıyla toplanır ve salt çoğunluk ile karar verir.*". Karar verilebilmesi için en az üç üyenin aynı yönde görüş bildirmiş olması gerekir. Aynı görüşte olan üyelerin olayın hukuki nitelendirmesi ve hukuki gerekçelerinin de aynı yönde olması gerekir³²⁶. 2576 Sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun³²⁷ m. 3/f' ye göre "*Her daire, bir başkan ve iki üyenin katılımıyla toplanır.*" 2576 Sayılı Kanun m. 4' e göre idare ve vergi mahkemeleri bir başkan ve iki üye ile toplanır ve karar alır. Kanunlarda aksine düzenleme yapılmaması durumunda yargı yerleri üye tamsayısı ile toplanmalı ve üye tamsayısının çoğunluğuyla karar vermelidir³²⁸.

Danıştay 7. Dairesi'nin vermiş olduğu bir kararında, görüşme tutanağında mahkeme başkanının farklı nitelikte oyunun olduğu yazılı olmasına karşın oy çokluğuyla alınan kararın oy birliğiyle alındığı şeklinde belirtilmesi kararın bozulmasını gerektirmiştir³²⁹.

³²⁴ Gözübüyük, *Yönetmelik Yargı*, s. 514; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 403.

³²⁵ 2575 sayılı Danıştay Kanunu 20.01.1982 yılında Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

³²⁶ Danıştay 5. Dairesi'nin 04.11.1987 tarihli 1986/143 E. ve 1987/1468 K. sayılı karara konulu dava davacının başka yere atanması işleminin iptali istemiyle açılmıştır. Davada başkan ve üyeler farklı gerekçelerle hükme katılmışlardır. Olayı birinci üye naklen atama olarak nitelendirip iptal kararı verilmesini, ikinci üye olayı geçici görevlendirme olarak nitelendirip davanın reddedilmesini, başkan ise olayı geçici görevlendirme olarak değerlendirip işlemin iptaline karar verilmesini isteyerek söz konusu işlem iptal edilmiştir. Danıştay ise olayın nitelendirilmesi ve gerekçelerin farklı olması sebebiyle kararı bozmuştur. Karar için bkz. Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 404.

³²⁷ 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun 20.01.1982 yılında Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

³²⁸ Tan/Gözübüyük, *İdare Hukuku*, s. 1136.

³²⁹ Danıştay 7. Dairesi'nin 05.10.2015 tarihli 2002/2230 E. ve 2005/2277 K. sayılı kararı için bkz. Candan, s. 1069.

Danıştay 7. Dairesi'nin konuya ilişkin verdiği başka bir kararında da yine “her biri, kararın oluşmasına imkân vermeyecek şekilde farklı gerekçelerle görüş bildiren hâkimlerden birinin kullandığı oy doğrultusunda yazdığı görüşün mahkeme kararı olarak kabulü mümkün bulunmadığından, Usul Hukukuna aykırı bir şekilde verilen temyize konu kararda isabet görülmemiştir.” denilerek yargı yerinin karar sayısının oluşumuna dikkat etmeden verilen karar usul hükümlerine aykırılıktan bozulmuştur³³⁰.

E. Yargı Kararlarında Bulunması Gereken Unsurlarda Usulsüzlük

Yargı yerlerinin verdikleri kararlarda bulunması gereken hususlar İYUK m. 24'te “kararlarda bulunacak hususlar” başlığında ele alınmıştır. Bu maddenin a bendine göre kararlarda “Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları yahut unvanları ve adresleri³³¹”; (b) bendine göre “Davacının ileri sürdüğü olayların ve dayandığı hukuki sebeplerin özeti istem sonucu ile davalının savunmasının özeti”; (c) bendine göre “Danıştay'da görülen davalarda tetkik hâkimi ve savcının ad ve soyadları ile düşünceleri³³²”; (d) bendine göre “Duruşmalı davalarda duruşma yapıp yapılmadığı, yapılmış ise hazır bulunan taraflar ve vekil veya temsilcilerin ad ve soyadları³³³”; (e) bendine göre “Kararın dayandığı hukuki

³³⁰ Karavelioğlu, s. 1577; Danıştay 7. Dairesi'nin 14.06.2007 tarihli 2006/2231 E. ve 2007/2766 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/> (E. T. 10.11.2019).

³³¹ Danıştay 6. Dairesi'nin 02.03.2010 tarihli ve 2008/11820 E. ve 2010/1925 K. sayılı kararında “...İdare Mahkemesince verilen kararda hasım olarak Gebze Belediye Başkanlığı gösterilerek, kararında anılan Belediye Başkanlığı'na tebliğ edildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, İdare Mahkemesince yanlış hasım gösterilmek suretiyle verilen kararda isabet görülmemiştir...” ifadeleri kullanılmıştır. Bu durum İYUK m. 24/a'ya göre yani tarafların kararda yanlış gösterilmesi sebebiyle bozma hali olarak değerlendirilmiştir. Karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/> (E. T. 10.11.2019).

³³² Danıştay 5. Dairesi'nin 26.03.2014 tarihli ve 2012/11295 E. ve 2014/2522 K. sayılı kararında konuya ilişkin şu ifadeler yer verilmiştir: “Davacının söz konusu karara karşı yapmış olduğu temyiz başvurusu üzerine Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu' nun 3.5.2012 günlü E: 2007/590 K: 2012/669 sayılı kararıyla “... 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun “Kararlarda bulunacak hususlar” başlıklı 24. maddesinin (c) bendinde kararlarda “Danıştay'da görülen davalarda tetkik hakimi ve savcının ad ve soyadları ile düşünceleri” nin yer alacağı düzenlemesine yer verilmiştir. Yukarıda belirtilen 2577 sayılı Kanunun 24. maddesinin (c) bendi uyarınca Danıştay'da görülen davalar için kararlarda bulunması zorunlu olan savcı düşüncesinin temyize konu kararda yer almadığı anlaşıldığından, davacının temyiz isteminin kabulü ile bu yönden mevzuata ve usule uyarlık bulunmayan kararın bozulması gerekmektedir. ...” gerekçesiyle davacının temyiz istemi bu gerekçeyle kabul edilerek kararın bozulmasına hükmedilmiştir.”. Karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 10.11.2019).

³³³ Danıştay 12. Dairesi'nin 11.09.2007 tarihli ve 2007/1520 E. ve 2007/3749 K. sayılı kararında; “...Dava dosyasının incelenmesinden; davacının isteği üzerine İzmir 2. İdare Mahkemesince 22.2.2006

sebepler ile gerekçesi ve hüküm: tazminat davalarında hükmedilen tazminatın miktarı”; (f) bendine göre “Yargılama giderleri ve hangi tarafa yükletildiği³³⁴”; (g) bendine göre “Kararın tarihi ve oybirliği ile mi oyçokluğu ile mi verildiği³³⁵”; (h) bendine göre “Kararı veren mahkeme başkan ve üyelerinin veya hâkimin ad, soyadları ve imzaları ve varsa karşı oyları”; (ı) bendine göre “Kararı veren dairenin veya mahkemenin adı ve dosyanın esas ve karar numarası³³⁶” bulunmalıdır. Yargı yerlerinin uyuşmazlığı çözmek için verdikleri kararlarda bu maddeyi dikkate almadan ya da eksik şekilde uygulayarak kurdukları hükümler, Danıştay tarafından bozma sebebi olarak değerlendirilmektedir. Danıştay’ın konuyla alakalı vermiş olduğu bazı kararlar şu şekildedir:

tarihinde duruşma yapıldığı ancak, temyize konu karar metnine duruşma yapıp yapılmadığı ve hazır bulunanların ad ve soyadlarının yazılmadığı anlaşılmıştır...” ifadeleri kullanılmıştır. Karar, İYUK m.24/d’de belirtilen duruşmalı davalarda, duruşma yapıp yapılmadığı, yapılmış ise hazır bulunan taraflar ve vekil veya temsilcilerin ad ve soyadlarının kararda bulunması gerektiği ve bu hususlarının hükümde yer almadığı bahsiyle bozma nedeni olarak kabul edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Karavelioğlu, s. 1060.

³³⁴ Danıştay 2. Dairesi’nin 05.11.2004 tarihli 2004/2293 E. ve 2004/1060 K. sayılı kararında konuya ilişkin olarak şu ifadeler kullanılmıştır: “...Olayda işin esasına girilerek reddedilen davada, davalı idare avukatı vasıtasıyla temsil edilmiş, ancak kararda davalı lehine vekalet ücreti takdir edilmemiştir. Bu durumda, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine göre davalı idare lehine vekalet ücreti takdir edilmesi gerekirken, bu hususa kararda yer verilmemesi yerinde görülmemiştir...”. Kararda bulunması gereken unsurlarda olayda da yargılama giderleri ve hangi tarafa yükletildiği konusunda hükümle açıklama yapılmadığından karar bozulmuştur. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 10.11.2019).

³³⁵ Danıştay 5. Dairesi’nin 15.03.2016 tarihli ve 2013/5207 E. ve 2016/1385 K. sayılı kararında “...İdare Mahkemesi kararında, kararın tarihi ile kararın oybirliğiyle mi oyçokluğuyla mı verildiğinin belirtilmediği anlaşılmaktadır. Buna göre yukarıda anılan 2577 sayılı Yasa uyarınca, davada verilen kararın tarihi ile oybirliğiyle mi, oyçokluğuyla mı verildiğinin kararda yazılı olması gerekeceğinden ve bu hususların karara yazılmadığı görüldüğünden, idare mahkemesi kararının bozulması gerektiği açıktır. Açıklanan nedenlerle davalı idarenin temyiz isteminin kabulüyle...” ifadeleri kullanılmış ve karar bozulmuştur. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 10.11.2019).

³³⁶ Danıştay 2. Dairesi’nin 22.09.2016 tarihli ve 2016/5589 E. ve 2016/3647 K. sayılı kararında “...Dosyanın incelenmesinden, davanın Van 1. İdare Mahkemesinin E:2015/1403 esas sayısına kaydedildiği ve 19.01.2016 tarihli görüşme tutanağı ile K:2016/48 karar numarasıyla karara bağlandığı ancak kararda sadece esas numarasına (E:2015/1403) yer verildiği; karar numarasının ise bulunmadığı görülmüştür. İdari Yargılama Usulü Kanununun 24/ı maddesine göre kararlarda bulunması gerekli olan karar numarası, mahkeme kararında bulunmadığından, karar metninin aynı karara ait olduğunun kabulüne olanak bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle davalı idarenin temyiz isteminin kabulüyle...” ifadeleri yer almış ve karar temyiz incelemesinde bozulmuştur. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 10.11.2019).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun kararı, davacı şirketin Türkiye Elektrik İletim A.Ş. ile yaptığı sözleşmeden kaynaklanan uyuşmazlıkla ilgilidir. Uyuşmazlık üzerine idareye yapılan başvurunun reddedilmesi ve bu red kararının iptali istemiyle açılan davada davalının savunmasının bulunmaması kararın bozulmasını gerektirmiştir³³⁷.

Danıştay, ilgili mevzuata göre³³⁸ yargı kararlarında yer alması gereken gerekçede, uyuşmazlığın doğrudan sonucuna etki edecek olayla ilgili iddia ve savunmaların, tarafların temyiz hakkını etkili olarak kullanabilmesine imkân tanıyacak derecede açıklıkta ve yeterlilikte olmasını aramaktadır³³⁹.

Danıştay 7. Dairesi'nin kararında “...Temyize konu kararda, dava konusu vergi tarhına esas matrahın 16.750.000.- lira olması ayrıca, olaya, kaçakçılık cezası değil ağır kusur cezası uygulanması gerektiği sonucuna varılmış ise de mahkemeyi bu yargıya götüren maddi ve hukuki nedenler hakkında herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Başka anlatımla kararda gerekçe gösterilmemiştir. Karar, bu bakımdan, yukarıda değinilen Anayasal ve yasal düzenlemelere aykırı bulunmaktadır...” şeklinde ifadeler kullanılarak, Anayasa m. 141/3'deki bütün kararların gerekçeli olması gerektiğine ilişkin hükme uyulmadığından ve İYUK m.

³³⁷ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 13.05.2013 tarihli ve 2009/1412 E. ve 2013/1882 K. sayılı kararında “... 2577 sayılı Kanunun 24. maddesinin (b) bendi uyarınca kararlarda bulunması zorunlu olan davalının savunmasının özetinin temyize konu kararda yer almadığı anlaşıldığından, davacının temyiz isteminin kabulü ile bu yönden mevzuata ve usule uyarlık bulunmayan kararın bozulması gerekmektedir. Açıklanan nedenlerle...” ifadeleri kullanılarak bozma kararı verilmiştir. Karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 10.11.2019).

³³⁸ Anayasa m. 141/3'de “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” ifadesi İYUK m. 24/e'de “Kararın dayandığı hukuki sebepler ile gerekçesi ve hüküm” ve İYUK m. 27/2'de “Yürütmenin durdurulması kararlarında idari işlemin hangi gerekçelerle hukuka açıkça aykırı olduğu ve işlemin uygulanması halinde doğacak telafisi güç veya imkânsız zararların neler olduğunun belirtilmesi zorunludur. Sadece ilgili kanun hükmünün iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulduğu gerekçesiyle yürütmenin durdurulması kararı verilemez.” ifadeleri ve Danıştay Kanunu m. 51'de “Kararlarda, toplantıya katılanların ad ve soyadları, işin konusu, verilen kararların gerekçeleri, azınlıkta kalanların görüşleri ve karar tarihi belirtilir.” ifadeleri yer almaktadır.

³³⁹ M. Nedim Bekri, “Gerekçeli Karar Hakkı”, Ankara Barosu Dergisi, S. 3, 2014, s. 225.

24/e’de kararların dayandığı hukuki sebeplerin ve gerekçelerin kararlarda bulunması gerektiğine ilişkin hükme riayet edilmediğinden bozma kararı vermiştir³⁴⁰.

Kararlarda mahkeme üyelerinin imzalarının bulunmaması da bir bozma sebebi sayılmaktadır. Danıştay 3. Dairesi’nin bir kararında “...Dosyanın incelenmesinden, temyize konu mahkeme kararına ilişkin görüşme tutanağında üyelere birinin imzasının bulunmadığı, bunun yerine "imzada bulunamadı" kaşesinin vurulduğu anlaşılmakta olup, ortada 2577 sayılı Kanunda öngörüldüğü şekilde usulüne uygun alınmış bir karardan söz edilemeyeceğinden vergi mahkemesi kararının yeniden bir karar verilmek üzere bozulması gerekmiştir...” şeklinde ifadeler kullanarak bozma kararı verilmiştir³⁴¹.

Danıştay 5. Dairesi’nin vermiş olduğu bir kararda, dosyanın uyuşmazlığı çözmek için verilen karar toplantısının düzenlendiği tutanakta bir üyenin ne ıslak imzası ne de güvenli elektronik imzası bulunmamaktadır. Bu durumun anlaşılması üzerine temyiz incelemesinde İYUK m. 23’e aykırılık oluşturduğu bahsiyle karar bozulmuştur³⁴².

F. Diğer Usulsüzlük Halleri

Yukarıda saydığımız usul eksiklerinden başka da eksiklikler vardır. Bu eksikliklerden bazıları şunlardır:

³⁴⁰ Danıştay 7. Dairesi’nin 25.11.1999 tarihli ve 1998/1345 E. ve 1999/3900 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 10.11.2019).

³⁴¹ Danıştay 3. Dairesi’nin 28.03.2017 tarihli ve 2016/16558 E. ve 2017/2121 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 10.11.2019).

³⁴² Danıştay 5. Dairesi’nin 06.02.2017 tarihli ve 2016/42104 E. ve 2017/1702 K. sayılı kararında “Dosyanın incelenmesinden, dava dosyasının karara bağlandığı 24.6.2016 günlü toplantıda düzenlenen tutanakta Üye K2’ya ait elle atılan (ıslak) imzanın bulunmadığı gibi aynı üye tarafından tutanağın elektronik ortamda da güvenli elektronik imza (e-imza) ile imzalanmadığı görülmüştür. Bu durumda 2577 sayılı Yasanın 23. maddesinin 5070 sayılı Yasanın 5. maddesiyle birlikte değerlendirilmesinden görüşme tutanağının ıslak imza veya elektronik imza ile imzalanmış olması gerekeceğinden görüşme tutanağında ıslak imza veya elektronik imzanın Üye K2 tarafından hiç atılmamış olması nedeniyle, mahkeme kararında mevzuata uygunluk görülmemiştir. Açıklanan nedenlerle, davalı idarenin temyiz isteminin kabulüyle Çanakkale İdare Mahkemesi’nin 24.6.2016 tarih ve E:2015/800, K:2016/496 sayılı kararının bozulmasına...” ifadeleri kullanılarak karar usul hükümlerine uyulmadığından bozulmuştur. Karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 10.11.2019).

1. Duruşma Tutanaklarında Yer Alan Usulsüzlük Halleri

Duruşma tutanaklarında olması gereken hususlara riayet edilmeden verilen kararlar Danıştay'da bozma sebebi olarak değerlendirilmektedir.

İYUK m. 23'te tutanaklar ile ilgili düzenleme “*Her dava dosyası için görüşmelere katılan başkan ve üyelerin, Danıştay'da düşünce veren savcının, tetkik hâkiminin ve tarafların ad ve soyadlarını, incelenen dosya numarasını, kısaca dava konusunu ve verilen kararın neticesini, çoğunlukta ve azınlıkta bulunanları gösteren bir tutanak düzenlenir. Bu tutanaklar görüşmelere katılanlar tarafından aynı toplantıda imzalanır ve dosyalarında saklanır.*” şeklindedir. Danıştay, bölge idare mahkemesi, idare mahkemesi ve vergi mahkemesinde görülen davalarda görüşülen konular bir tutanağa geçirilir. Bu tutanakta yargılama usulleri, dosyanın tekemmülüyle ilgili ara karar ve uyuşmazlığı çözmek için verilen kararlar yer alır³⁴³. Bu düzenleme ile ilgili hükümlere uyulamaması ve tutanaktaki karar sonucu ile yazılan kararın farklı olması Danıştay tarafından usul hükümlerine uyulmaması sebebiyle bozma sebebi sayılmaktadır³⁴⁴.

2. Yargılamanın Taraflarında Yer Alan Usulsüzlük Halleri

Yargılamanın taraflarında yer alan usulsüzlükler konuyla ilgili diğer bir bozma sebebini oluşturur.

İYUK m. 26 de “*tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olması*” halinde yapılacak işlemler şu şekilde düzenlenmiştir:

“Dava esnasında ölüm veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olursa, davayı takip hakkı kendisine geçen başvurusuna kadar; gerçek kişilerden olan tarafın ölümü halinde, idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar dosyanın işleminden kaldırılmasına ilgili

³⁴³ Karavelioğlu, s. 1055.

³⁴⁴ Danıştay 3. Dairesi'nin 06.02.2019 tarihli ve 2016/7444 E. ve 2019/757 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 10.11.2019).

mahkemece karar verilir. Dört ay içinde yenileme dilekçesi verilmemiş ise, varsa yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır.

Yalnız öleni ilgilendiren davalara ait dilekçeler iptal edilir.”

Maddede davacının, ölüm ya da başka bir sebeple medeni hakları kullanma ehliyetini tamamen ya da kısmen kaybetmesi ile davalı idarenin tüzel kişiliğini kaybetmesi ya da görev ve yetkileri yönünden niteliğinde değişiklik olması halinde yargı organının vereceği kararlardan bahsedilmekte bunlara uyulmaması halinde usul hükümlerine aykırılık oluşturacağı anlatılmaktadır³⁴⁵.

Danıştay’ın konuya ilişkin verdiği bir kararı, davacının kendisine verilen geçerli bir güzergâh kullanım belgesi olmasına rağmen idare tarafından aracın trafikten men edilmesi işleminin iptali istemiyle açılan davayla ilgilidir. Danıştay’ın bu kararında yargılama devam ederken davacının ölmesi üzerine mahkemenin İYUK m.26/1’ e göre işlem yapması gerekirken bu maddeye uyulmadan verilen kararın usul hükümlerine uyulmamış olması sebebiyle bozulmasına karar verilmiştir³⁴⁶.

3. Tebligat İşlemlerinde Yer Alan Usulsüzlük Halleri

Usul hükümlerinin uygulanmasında kararı etkileyecek tarzda hata ve eksikliklerden bir diğeri de tebligat işlemlerinde yer alan usulsüzlüklerdir.

İYUK m. 26/3: “Davacının gösterdiği adrese tebligat yapılamaması halinde, yeni adresin bildirilmesine kadar dava dosyası işlemde kaldırılır ve varsa yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten başlayarak bir yıl içinde yeni adres bildirilmek suretiyle yeniden işleme konulması istenmediği takdirde, davanın açılmamış sayılmasına karar verilir. Dosyaların işlemde kaldırılmasına ve davanın açılmamış sayılmasına dair kararlar diğer tarafa tebliğ edilir.” şeklindedir.

³⁴⁵ Karavelioğlu, s. 1065.

³⁴⁶ Danıştay 12. Dairesi’nin 04.05.2016 tarihli ve 2016/3517 E. ve 2016/3091 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 10.11.2019).

Maddede belirtilen tebligat işlemlerinde eksiklik ya da yanlışlık olması durumu, temyiz incelemesinde bozma sebebi olarak değerlendirilmektedir.

Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu'nun verdiği kararında “...Davacı kurum tarafından adres değişikliğine ilişkin dosyaya sunulan herhangi bir belgeye rastlanmamış, savunma dilekçesi alındısına ilişik posta işleme merkezi yazısında belirtilen ancak nasıl tespit edildiği anlaşılamayan adresin bilinen adres olarak kabulü suretiyle duruşma davetiyesinin bu adrese gönderilmesi ve tebliğ edilemeden geri dönmesi üzerine dosyanın işlemde kaldırılması yukarıdaki düzenlemelere uygun düşmemiştir...” ifadeleri kullanılmıştır. Davacının gösterdiği adrese tebligat yapılamaması nedeniyle dosyanın işlemde kaldırılması kararı, geçerli bir tebligat işlemi yapılmadığı gerekçesi ile bozulmuş, mahkemenin direnme kararı ise yerinde bulunmamıştır³⁴⁷.

4. İYUK m. 29’ da Yer Alan Usulsüzlük Halleri

İdari yargı yerlerinin kararları yeterince açık değil veya birbirine aykırı hükümler içeriyorsa İYUK m. 29’a göre taraflar kararın açıklanmasını ve karardaki aykırı hükümlerin giderilmesini isteyebilirler.

İYUK m. 29’da düzenlenen “açıklama” başlığı altında şu düzenleme yer almaktadır:

“1. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar yeterince açık değilse, yahut birbirine aykırı hüküm fıkralarını taşıyorsa, taraflardan her biri kararın açıklanmasını veya aykırılığın giderilmesini isteyebilir. 2. Açıklama dilekçeleri karşı taraf sayısından bir nüsha fazla verilir. 3. Kararı vermiş olan daire veya mahkeme işi inceler ve gerek görürse dilekçenin bir örneğini, belirleyeceği süre içinde cevap vermek üzere, karşı tarafa tebliğ eder, cevap iki nüsha olarak verilir. Bunlardan biri, açıklama veya aykırılığın kaldırılmasını isteyen tarafa gönderilir. 4. Görevli daire veya

³⁴⁷ Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu'nun 21.04.2000 tarihli 2000/4 E. sayılı ve 2000/158 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 10.11.2019).

mahkemenin bu husustaki kararı, taraflara tebliğ olunur.5. Açıklama veya aykırılığın kaldırılması, kararın yerine getirilmesine kadar istenebilir.”.

Bahsi geçen maddede mahkeme kararlarının uygulanabilmesi için kararların ne anlama geldiğinin ve ne şekilde uygulanacağını anlaşılmaması gerektiği aksi durumda bu madde ile bu eksikliğin giderileceğinden bahsedilmiştir. İYUK m. 29 ile kararların uygulamasında ortaya çıkan problemleri çözmek için getirilen “açıklama” kurumu, kararın ne anlama geldiğini kararı değiştirmeden, genişletmeden ve daraltmadan usule ilişkin aykırılıkların giderilmesiyle ilgilidir³⁴⁸. Bu kurala uyulmamasını Danıştay verdiği kararlarında usule aykırılık olarak değerlendirmiştir.

Danıştay 8. Dairesi’nin konuya ilişkin olarak verdiği bir kararında³⁴⁹; “...Dairemizce kararın düzeltilmesi isteminin kabulü ile verilen bozma kararının gerekçesinde davaya konu işlemin hukuka aykırı olduğu ve iptal edilmesi gerektiği belirtilmesine rağmen, sonuç kısmında kararın onandığı belirtilmiş olup, bu haliyle kararımızın birbirine aykırı hükümler içerdiği görülmüştür...” şeklinde ifadelere yer verilmiş ve Danıştay 8. Dairesi’nin kararında davaya konu kararın hukuka aykırı olduğu ve kararın iptal edilmesine karar verilmesine rağmen sonuç kısmında kararın onandığı açıklanmıştır. Kararda birbirine aykırı hükümler olduğundan İYUK m. 29’a göre davacının birbirine aykırı hükümlerin düzeltilmesi talebi kabul edilmiştir.

5. İYUK m. 30’da Yer Alan Usulsüzlük Halleri

Danıştay verdiği kararlarında İYUK m. 30’ da yer alan hususlara uyulmamasını bozma sebebi saymaktadır.

İYUK m. 30’da “Yanlışlıkların düzeltilmesi” başlığı altında “İki tarafın adı ve soyadı ile sıfatı ve iddiaları sonucuna ilişkin yanlışlıklar ile hüküm fıkrasındaki hesap yanlışlıklarının düzeltilmesi de istenebilir. 29 uncu maddenin son fıkrası dışında kalan hükümleri, bu istekler hakkında da uygulanır. Yanlışlıkların düzeltilmesine karar

³⁴⁸ Karavelioğlu, s. 1201.

³⁴⁹ Danıştay 8. Dairesi’nin 26.01.2017 tarihli ve 2017/91 E. ve 2017/267 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 10.11.2019).

verilirse, düzeltme ilamın altına yazılır.” şeklinde bir düzenlenme bulunmaktadır. Bu madde ile kararlarda yer alan açık yanlışlıkların kanun yoluna gidilmeden düzeltilmesi ve uygulamasının kolaylaştırılması amaçlanır. Ancak bu madde ile de yargı kararının değiştirilmesi, genişletilmesi ve daraltılması mümkün değildir³⁵⁰. Danıştay vermiş olduğu kararlarında bu maddeye uyulamaması halini usul hükümlerine aykırılık olarak değerlendirip bu durumu bozma sebebi saymaktadır.

Danıştay 12. Dairesi’nin konuyla ilgili verdiği kararında³⁵¹ şu ifadeler kullanılmıştır:

“...2577 sayılı Kanun’un 30. maddesi uyarınca hüküm fıkrasındaki hesap yanlışlıklarının düzeltilmesi mümkün olup, hukuki bir yanlışlık yapılarak duruşmalı vekâlet ücreti yerine duruşmasız vekâlet ücretine hükmedilmesi hesap hatası niteliğinde kabul edilemeyeceğinden, idare mahkemesince, davacı isteminin yargılama giderlerinden olan vekâlet ücretinin temyiz konusu olduğu belirtilmek suretiyle reddedilmesi gerekirken, bu hususun yanlışlığın düzeltilmesi yoluyla giderilmesine olanak bulunmamaktadır. Bu duruma göre, idare mahkemesi kararının yanlışlığın düzeltilmesine konu olamayacak avukatlık ücretine ilişkin kısmında hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır...”

Kararda, mahkemelerin uyuşmazlığı çözmek için verdikleri hükümde yer alan basit hesap hatalarına karşı başvuru yanlışlığın düzeltilmesi yolunun maddi hatalar için geçerli olduğu belirtilmiştir. Kararlarda yer alan hukuki hataların bu madde ile düzeltilmesinin mümkün olmadığı, ancak kanun yoluna başvuru ile hukuki hataların düzeltilmesi gerektiği açıklanmıştır. Mahkemenin vermiş olduğu kararda duruşmalı vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekirken, duruşmasız vekâlet ücretine hükmedilmesini Danıştay hukuk kurallarında hata olarak tespit etmiştir. Bu hukuka aykırılığın kanun yolunda öne sürülmesi gerekirken İYUK m. 30 kapsamında

³⁵⁰ Karavelioğlu, s. 1211.

³⁵¹ Danıştay 12. Dairesi’nin 17.11.2015 tarihli 2015/3191 E. ve 2015/5954 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 06.12.2019).

değerlendirilmesi usul hükümlerine aykırılık oluşturduğu gerekçesiyle karar Danıştay tarafından bozulmuştur.

6. İYUK m. 31’de Yer Alan Usulsüzlük Halleri

İYUK’ ta hüküm bulunmayan konularda HMK ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerinin uygulanacağı hususu İYUK m. 31’de düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye aykırı karar verilmesi Danıştay’ da temyiz sebebi olarak kabul edilmektedir.

İYUK m. 31’de idari davalarda uygulanması öngörülen HMK hükümleri şunlardır: Hâkimin davaya bakmaktan çekinmesi ve reddi³⁵², ehliyet, tarafların vekilleri³⁵³, feragat ve kabul³⁵⁴, teminat, karşılıklı dava, bilirkişi³⁵⁵, keşif, delillerin

³⁵² Danıştay 10. Dairesi’nin 17.11.1986 tarihli 1986/795 E. sayılı ve 1980/2080 K. sayılı kararında “...Hakimin reddi için, davalı idare vekilince ileri sürülen sebeplerin hiçbirisinin 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 29 ncu maddesinde sayılan sebeplerden olmaması nedeniyle reddi hakim isteminin reddine karar verilmesi gerektiğinden, Bölge İdare Mahkemesince verilen, reddi hakim isteminin kabulü yolundaki kararın, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Yasasının 49. maddesi 1. fıkrası uyarınca bozulmasına...” biçimindeki ifadeler kullanarak ilgili mahkeme kararı usul hükümlerine uyulmamış olması sebebiyle bozulmuştur. Karar için bkz. [https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/\(E.T.06.12.2019\);](https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/(E.T.06.12.2019);) Karavelioğlu, s. 1227.

³⁵³ Danıştay 7. Dairesi’nin 07.10.2004 tarihli 2004/1042 E. sayılı ve 2004/2381 K. sayılı kararında “...Bu duruma göre, davacının kim olduğu, ... Anonim Şirketinin dava ehliyetinin bulunup bulunmadığı, vekil olarak görülen Av. ...'un aynı zamanda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun da vekili olup olmadığı belirlenemediğinden yukarıda açıklanan yasa hükümleri uyarınca dava dilekçesinin reddedilmesi suretiyle belirsizliğin giderilmesi gerekirken işin esasına girilerek verilen temyize konu kararda isabet görülmemiştir...” biçimindeki ifadeler kullanarak ilgili mahkeme kararı usul hükümlerine uyulmamış olması sebebiyle bozulmuştur. Karar için bkz. [https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/\(E.T.06.12.2019\);](https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/(E.T.06.12.2019);)

³⁵⁴ Danıştay 15. Dairesi’nin 17.01.2016 tarihli 2015/6599 E. sayılı ve 2016/8 K. sayılı kararında “2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesinin "hakimin davaya bakmaktan memnuiyeti ve reddi, ehliyet, üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihbarı, tarafların vekilleri, feragat ve kabul, teminat, mukabil dava, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, yargılama giderleri, adli yardım ve duruşma sırasında tarafların mahkemenin sükununu ve inzibatını bozacak hareketlerine karşı yapılacak işlemler" konularında yollamada bulunduğu 6100 sayılı Kanun'un 307 ve 311. maddelerinde feragat davacının, talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesi olarak tanımlanmış ve feragatin kesin hükmün hukuksal sonuçlarını doğuracağı belirtilmiştir. Dava açma hakkı şahsa bağlı olup, kişinin davanın her aşamasında davası ile ulaşmak istediği sonuçtan vazgeçebilmesi bu hakkın doğal sonucudur. Dava dosyasının incelenmesinden davacı vekilinin 30.06.2015 tarihinde kayıtlara giren dilekçesiyle davadan feragat ettiği görülmektedir. Açıklanan nedenle davadan feragat nedeniyle yeniden bir karar verilmek üzere Diyarbakır 1. İdare Mahkemesi'nin 27/04/2015 tarih ve E:2014/584 K:2015/528 sayılı kararının bozulmasına” şeklinde ifadeler kullanılmıştır. Karar için bkz. [https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/15-d-e-2015-6599-k-2016-8-t-1-1-0001\(E.T.06.12.2019\);](https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/15-d-e-2015-6599-k-2016-8-t-1-1-0001(E.T.06.12.2019);)

³⁵⁵ Danıştay 6. Dairesi’nin 13.03.2013 tarihli ve 2011/446 E. ve 2013/1616 K. sayılı kararında “...idare Mahkemesince uyuşmazlığın teknik yönden çözümlenmesine yönelik olarak yerinde yaptırılan keşif ve bilirkişi incelemesi için re'sen seçilen bilirkişilerden Prof. Dr. K2'in davalı idarenin iştiraki şirketlerden F1 ile Yıldız Teknik Üniversitesi arasında imzalanan "İstanbul'un eylem planlamasına yönelik

tespiti, yargılama giderleri³⁵⁶ ve adli yardım³⁵⁷ konularında karara etkisi olacak nitelikte yanlışlık yapılması, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ile düzenlenen usul hükümleri. Maddede öngörülen usul kurallarına uyulmamasını Danıştay bozma sebebi saymaktadır.

Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu'nun verdiği bir kararında³⁵⁸;

“...Dava konusu Vergi Beyannamelerinin Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerce İmzalanması Hakkında (1) seri sayılı Genel Tebliğ, serbest meslek mensubu avukatların menfaatlerini doğrudan ilgilendiren, ayrıntılı ve yeni kurallar koyarak onlara bir takım yükümlülükler getiren bir düzenleyici işlem olduğundan Türkiye Barolar Birliğinin böyle bir konuda dava açma ehliyetinin bulunduğuna kuşku duyulmamak gerekir. Bu

Mekansal Gelişme Stratejileri Araştırma ve Model Geliştirme İşi Kapsamında Danışmanlık Hizmeti Alımı Sözleşmesi" çerçevesinde görev aldığı, çalışmalarını davalı İstanbul Büyükşehir Belediyesine bağlı olarak kurulan İstanbul Metropolitan Planlama Merkezinde yaptığı, bu hususun E:2010/9761 vb dosyalar ile temyiz dilekçesinde davalı idare tarafından da ileri sürüldüğü görüldüğünden, yeniden oluşturulacak bilirkişi kurulu ile yerinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılması gerekmektedir. Açıklanan nedenlerle.... kararın bozulmasına..." şeklindeki ifadeler kullanılmıştır. Karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E.T. 10.11.2019).

³⁵⁶ Danıştay 3. Dairesi'nin 29.04.1998 tarihli ve 1996/6611 E. sayılı ve 1998/1438 K. sayılı kararında *"...Dosyanın incelenmesinden, davacı adına 1991 takvim yılı için inceleme raporuna dayanılarak re'sen salınan gelir vergisi ile kesilen kaçakçılık cezasına karşı açılan davanın, vergi dairesi müdürlüğünün duruşma istemi nedeniyle duruşmalı olarak görüldüğünün ve duruşmaya hazineyi temsilen hazine avukatının katıldığına anlaşıldığı, bu durumda yargılama giderleriyle ilgili hüküm fıkrasında vekalet ücretine de yer verilmesi gerekirken, vekalet ücretine hükmedilmemiş olduğu görüldüğünden, mahkeme kararının bu kısmında hukuka uygunluk bulunmamıştır..."* şeklinde ifadeler kullanılarak ilgili karar yargılama giderleri yönünden usul hükümlerine uyulmadığından bahisle hukuka aykırı olarak değerlendirilmiştir. Karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 09.12.2019).

³⁵⁷ Danıştay 15. Dairesi'nin 14.03.2013 tarihli ve 2013/100 E. sayılı ve 2013/1943 K. sayılı kararında *"...Bu durumda, davacının terör olayları nedeniyle köyünü terk etmek zorunda kaldığı yolundaki iddiasının ve buna dayalı tazminat isteminin İdare Mahkemesince 5233 sayılı Kanun kapsamında incelenip irdelenmesi gereken nitelikte bulunması ve ayrıca adli yardım talebinin kabulü için gerekli olan fakirlik şartının gerçekleştiğinin de dava dosyasından anlaşılması nedeniyle, davacının adli yardım talebinin kabulü yönünde karar verilmesi gerekirken, adli yardım isteminin reddi ile sonrasında davanın açılmamış sayılması yolunda verilen İdare Mahkemesi kararında hukuka uyarlık bulunmamaktadır..."* şeklindeki ifadeler kullanılarak davacının temyiz istemi usul hükümlerine uyulmamış olması sebebiyle kabul edilmiştir. Karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 09.12.2019).

³⁵⁸ Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu'nun 26.02.1999 tarihli ve 1999/19 E. sayılı ve 1999/139 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 08.12.2019).

nedenle açılan davada Türkiye Barolar Birliğinin taraf ehliyeti olmadığı gerekçesiyle kurulan hüküm fıkrasında yasal isabet görülmemiştir.”.

şeklinde ifadeler kullanılarak Türkiye Barolar Birliği'nin, tüm avukatları ilgilendiren bir konuda dava açabileceğini ve bu konuda menfaatinin ve dava ehliyetinin olduğu belirtilmiştir. Mahkemenin verdiği, taraf ehliyeti ve neticesinde yargılama giderleri ile ilgili olan kararı, usul hükümlerine uyulmadığından bahisle bozulmuştur.

Danıştay 15. Dairesi'nin konuya ilişkin bir kararında keşif tutanağında yer alan usulsüzlük nedeniyle davacının temyiz istemi kabul edilmiştir. Dosyadaki keşif tutanağında keşfin yazılı olarak taraflara bildirildiğine dair bir emare bulunmamaktadır. Dosyada davacıya ait malvarlığının olup olmadığı konusunda da net bir ibare bulunmamaktadır. Buna rağmen mahkeme, davacının güvenli bölge olmaması sebebiyle yerleşim yerinin boşaltılması üzerine zarar gören davacının zararın giderilmesi amacıyla açmış olduğu davayı reddetmiştir. Kararda, Danıştay, keşif tutanağında yer alan usulsüzlük nedeniyle mahkeme kararını bozmuştur³⁵⁹.

Danıştay 17. Dairesi'nin kararına konu olayda delillerin eksik incelenmesi, bozma sebebi teşkil etmiştir. Davacı şirket tarafından işletilen otelin, idare tarafından Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü uyarınca doksan gün süreyle kapatılması işlemi temyize konu edilmiştir. Davacı şirketin idarenin işleminin iptalini istemesi üzerine mahkemenin delilleri eksik değerlendirip, Hopa Sulh Ceza Hakimliği'nin farklı bir otelde yaptığı arama emri üzerine otelde bulunan kadınların verdiği ifadeye

³⁵⁹ Danıştay 15. Dairesi'nin 06.03.2014 tarihli 2012/11471 E. sayılı ve 2014/1460 K. sayılı kararı “...Olayda her ne kadar 20.05.2006 tarihinde keşif yapıldığı belirtilmiş ise de, keşfin yazılı olarak taraflara bildirildiğine ilişkin dosya içinde bir evrak bulunmadığı, “keşif ve tespit tutanağı” adı altında sunulan tutanakta davacıya ait malvarlığı bulunmadığının belirtildiği, söz konusu tutanağın devamı olup olmadığı tam olarak anlaşılamayan ancak mahkemeye keşif tutanağının ikinci sayfası olarak değerlendirilen sayfa davacı vekilince imzalanmışsa da, bu sayfada keşif sonucunda davacının mal varlığının bulunduğu ya da bulunmadığını ortaya koyacak hiçbir ifadeye yer verilmediği, dolayısıyla keşfin usulüne uygun yapıldığını kabul etmeye olanak bulunmadığı anlaşıldığından, ...davanın reddi yolunda verilen idare mahkemesi kararında hukuki isabet görülmemiştir.” Şeklinde dir. Karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 09.12.2019).

dayanarak uyuşmazlığa konu otelde yapılan bir inceleme olmaksızın verdiği karar, Danıştay tarafından usul hükümlerine aykırı olarak değerlendirilmiştir³⁶⁰.

7. Görevsizlik ve Yetkisizlik Hallerinde ve Merci Tayininde Yapılacak İşlemlerde Yer Alan Usulsüzlük Halleri

İYUK m. 43'e göre Danıştay ve bölge idare mahkemesinin "görev ve yetki" uyuşmazlığına ilişkin olarak verdiği kararlara aykırı olarak uyuşmazlığın çözülmesi durumu, usul hükümlerine uyulmaması sebebiyle temyiz incelemesinde bozma sebebi olarak değerlendirilmektedir.

Danıştay 2. Dairesi'nin vermiş olduğu bir kararı, Konya İdare Mahkemesi'nin uyuşmazlığı çözmek için yetkili olmasına rağmen olayda kendisini yetkisiz görerek dosyayı Ankara İdare Mahkemesi'ne göndermesi ve bu mahkemenin de uyuşmazlık hakkında karar vermesi İYUK m. 43'e aykırılık oluşturduğu ve usul hükümlerine aykırılık teşkil ettiğinden ilgili kararın bozulması yönündedir³⁶¹.

İYUK m. 44'te yer alan "*Merci tayini*" başlıklı düzenleme şu şekildedir: "*Yetkili mahkemenin bir davaya bakmasına fiili veya hukuki bir engel çıktığı veya iki mahkemenin yargı çevresi sınırlarında tereddüt edildiği veya iki mahkemenin de aynı davaya bakmaya yetkili olduklarına karar verdikleri hallerde dava dosyaları,*

³⁶⁰ Danıştay 17. Dairesi'nin 11.02.2016 tarihli 2015/6815 E. sayılı ve 2016/808 K. sayılı kararı "...Olayda, farklı bir otele yönelik olarak Sulh Ceza Mahkemesince verilen izin çerçevesinde yapılan denetim sonucunda, otelde bulunan yabancı uyruklu bayanların ifadeleri doğrultusunda dava konusu işlemin tesis edildiği, uyuşmazlığa konu otele yönelik olarak herhangi bir inceleme yapılmadığı, somut delillerle tespitlerde bulunulmadığı, otel çalışanları ya da yönetimi tarafından bahsi geçen bayanların otelde fuhuş yapabilmeleri için gerekli ortamın sağlandığı yolunda bir belirlemenin bulunmadığı... dava konusu işlemde hukuka uyarlık, mahkemece davanın reddi yolunda verilen kararda hukuki isabet bulunmamıştır..." şeklindedir. Karar için bkz <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 09.12.2019).

³⁶¹ Danıştay 2. Dairesi'nin 20.01.2016 tarihli ve 2015/4651 E. ve 2016/197 K. sayılı kararı "...Uyuşmazlık, Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nde veri hazırlama ve kontrol işletmeni olarak görev yapan davacının, 13/09/2014 tarihinde yapılan Milli Eğitim Bakanlığı Merkez ve Taşra Teşkilatı Personelinin Görevde Yükselme Sınavında doğru işaretlediği bir sorunun cevabının yanlış kabul edildiğinden bahisle 68,00 puan alarak başarısız sayılmasına ilişkin işlemin iptali isteminden kaynaklanmış olup, yapılan sınav ilgilinin görevde ilerleme ve yükselmesine yönelik olduğundan, davanın görüm ve çözümünün 2577 sayılı Kanunun 33/3. madde hükmü uyarınca davacının görevli olduğu Konya ilinin yetki çevresinde bulunduğu Konya İdare Mahkemesinde yapılması gerekirken, yetkisiz Ankara İdare Mahkemesince dava hakkında esastan bir karar verilmesinde hukuka uyarlık görülmemiştir..." şeklindedir. Karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 10.11.2019).

tarafların veya mahkemelerin istemi üzerine merci tayini için: a) Uyuşmazlığın aynı yargı çevresindeki mahkeme veya mahkemeler arasında çıkması halinde, o yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine, b) Sair hallerde Danıştay’a gönderilir.” Maddeye göre, yargı yerlerinin “Merci tayini” gerektiren hallerde dosyanın Danıştay ve bölge idare mahkemesine gönderilmeyerek verdikleri kararların usul hükümlerine aykırı olduğu kabul edilmektedir³⁶².

8. Vergi Usul Kanunu’na Uyulmaması Sebebiyle Oluşan Usulsüzlük Halleri

Danıştay 9. Dairesi vermiş olduğu kararda 213 sayılı Vergi Usul Kanunu’ndaki tebligat hükümlerine uyulmamış olması durumunu usul hükümlerine aykırı görülmüştür. Kararda “...Olayda, yükümlünün bilinen adresine kamu alacağının ödenmesi için usulü dairesinde herhangi bir tebliğ yoluna gidilmeden ilan yolu ile tebligata gidilmesi kanuna aykırı olduğundan ve bu durumda parselasyon harcı, parselasyon ücreti ve katma değer vergisinin kesinleşmesinden söz edilemeyeceğinden, hesaplanan gecikme zammı ve bunu onayan Vergi Mahkemesi kararında isabet görülmemiştir...” ifadeleri kullanılarak tebliğin ilan en yapılabileceği durumların kanunda sayılmış olduğu; ancak olayda davacıya ait adresin davalı idarede bulunmasına karşın davacıya hiçbir tebligat yapılmadan ilan en tebligat yapıldığından bahisle karar hukuka aykırı olarak değerlendirmiştir³⁶³.

³⁶² Danıştay 15. Dairesi’nin 28.03.2013 tarihli ve 2013/5554 E. sayılı 2013/2438 K. sayılı kararında “...Dava konusu olayda, zarara neden olduğu ileri sürülen idari eylemlerin birden fazla idare mahkemesinin yetki çevresinde kaldığı görüldüğünden, idare mahkemesince, mahkemenin yargı çevresi yönünden oluşan tereddütün giderilmesi yönünden dosyanın 2577 sayılı Yasanın 44. maddesi uyarınca, merci tayini için Danıştay’a gönderilmesi gerekirken, davanın görev yönünden reddedilerek Danıştay’a gönderilmesinde isabet bulunmamaktadır...” ifadeler kullanılarak ilk derece mahkemesinin kararı hukuka aykırı olarak değerlendirilmiştir. Karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 15.12.2019).

³⁶³ Danıştay 9. Dairesi’nin 09.06.2004 tarihli 2002/2751 E. sayılı ve 2004/3948 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 23.12.2019).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEMYİZ İNCELEMESİ VE TEMYİZ İNCELEMESİ ÜZERİNE VERİLEN KARARLAR

I. GENEL OLARAK

Temyiz incelemesi, bölge idare mahkemesi ve ilk derece mahkemesi kararları bakımından işbölümü kuralları çerçevesinde Danıştay dairelerince, Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davalarda ise dava daireleri kurullarınca yapılır³⁶⁴.

Danıştay Kanunu m. 23'te “*Bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması şeklinde ortaya çıkan hukuka aykırılıkların denetimini yapmakla sınırlıdır*” ifadeleri kullanılarak temyiz incelemesinin sınırı belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle ilk derece yargı yerlerinde maddi vakıa yargılanırken, temyiz incelemesinde ilk derece yargı yerlerinin kararları yargılanır ve kararların hukuk kuralları ve mevzuata uygun olup olmadığı araştırılır³⁶⁵.

Temyiz incelemesinde maddi olay ya da delillerin doğru tespit edilip edilmediği incelenmez. Yani temyiz incelemesinde uyuşmazlıkla ilgili yeniden yargılama yapılmaz³⁶⁶. Kamu düzeni ile ilgili olmadığı sürece ilk derece yargı yerinde öne sürülmeyen uyuşmazlıkla ilgili yeni iddia ve deliller dosyaya konulamaz ve yeni deliller temyiz incelemesine konu olamaz³⁶⁷. Temyiz incelemesi dosyadaki hukuki veriler üzerinde yapılan değerlendirmeye dayanır³⁶⁸.

³⁶⁴ Aslan, *Açıklamalı ve İçtihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu Vergi Yargılaması ile Birlikte*, s. 393.

³⁶⁵ Odyakmaz, s. 67.

³⁶⁶ Selami Demirkol, “İdari Yargılama Usulü Yenilenirken İstinaf Kanun Yolu Öngörüsü, Danıştay'ın İçtihat Mahkemesi Rolü” nün Güçlendirilmesi”, *Danıştay ve İdari Yargı Sempozyumu: 148. Yıl*, Ankara 2016, s. 123.

³⁶⁷ Danıştay 4. Dairesi'nin 29.04.1991 tarih 1988/3390 E. ve 1991/1563 K. sayılı kararı için bkz. Odyakmaz, s. 84; Murat Sezginer, “İdari Yargıda İstinaf İncelemesinin Esasları ile İstinaf Uygulamasında İçtihat Ayırılıkları Sorunu ve Çözüm Yolları”, *Danıştay ve İdari Yargı Günü 150. Yıl Sempozyumu*, Ankara 2018, s. 111.

³⁶⁸ Aydın Gülan, “Ülkemizdeki Kanuni Düzenlemeleri Sonrasında İstinaf Kanun Yolu Hakkında Yeniden ve Farklı Düşünmek”, *Danıştay ve İdari Yargı Sempozyumu: 148. Yıl*, Ankara 2016, s. 23.

Temyiz makamı, temyiz incelemesinde tarafların öne sürdüğü temyiz sebepleri ile bağlı değildir³⁶⁹. Eğer temyiz makamı, temyiz incelemesinde uyuşmazlıkla ya da kamu düzeni ile ilgili öne sürülmeyen bir sebebin varlığını tespit ederse yargı yeri kararını bozabilir³⁷⁰.

Temyiz makamı, dosya üzerinden inceleme yapar. Uyuşmazlıkla ilgili yeni bilgi ya da belge araştırması yapmaz³⁷¹. Ancak temyiz incelenmesinde incelemeyi yapan kurul, kararda eksik bilgi ya da belge nedeniyle hatalı karar verildiği kanaatine varırsa kararı bozabileceği gibi bu bilgi ve belgeleri kendisi de dosyaya getirtmek üzere ara karar verebilir. Danıştay 12. Dairesi'nin konuya ilişkin bir kararında şu ifadeler kullanılmıştır³⁷²:

“Dosyanın incelenmesinden; davalı idarenin basın ve halkla ilişkiler şubesinde uzman olarak görev yapanlar için Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Sicil Yönetmeliği uyarınca üç tane sicil amirinin öngörüldüğü, davacının 1988 ve 1989 sicil raporlarının ise sadece birinci sicil amirince düzenlendiği anlaşıldığından, söz konusu sicil raporlarının tek başına birinci sicil amirince düzenlenmesinin sebebinin davalı idareden sorulmasına, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 20. Maddesi gereğince tebliğinden itibaren otuz gün içinde bu ara kararı gereğinin yerine getirilmesi hususunun Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'na bildirilmesine, 13.04.2000 tarihinde oybirliğiyle karar verilmiştir.”.

Kararda görüldüğü üzere Danıştay, yargı yerinin eksik inceleme sonucu verdiği kararda kendisi ara karar ile eksik bilgiyi tamamlatma yoluna gitmiştir.

³⁶⁹ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 407.

³⁷⁰ Odyakmaz, s. 84; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 407.

³⁷¹ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 407.

³⁷² Coşkun/Karyağdı, s. 536.

II. TEMYİZ İNCELEMESİ

A. Temyiz İncelemesine Katılamayacak Olanlar

İYUK m. 49/5'e göre kararı veren ya da karara katılan hakim aynı davanın temyiz incelemesinde görev alamaz. İYUK m. 56/1'e göre de Danıştay dava dairesi başkan ya da üyeleri, haklarında çekinme ya da red istemlerinin olduğu dosyalara bu hususta karar verilene kadar temyiz incelemesine katılamaz. İYUK m. 56/3'e göre ise İdari Dava Daireleri Genel Kurulu ile Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu başkan ve üyeleri çekinme ya da red hallerinde haklarında karar verilinceye kadar ilgili dosyanın temyiz incelemesine katılamaz.

Temyiz incelemesine katılan Danıştay dava dairesinde ya da genel kurulunda görevli tetkik hakimleri ve savcılar da çekinebildikleri gibi taraflarca da İYUK m. 56/5'e göre bu kişilerin retleri istenebilir. Tetkik hakimleri ve savcılar temyiz istemi ile ilgili dosyadan çekinmiş ya da onların reddi istenmişse bu konuda karar verilene kadar dosyayı inceleyemez ve düşünce bildiremezler³⁷³.

B. Temyiz İncelemesinde Yürütmenin Durdurulması

Danıştay, bölge idare mahkemesi, idare ve vergi mahkemelerinde dava açılmış olması İYUK m. 27/1'e göre idari işlemin uygulanmasını durdurmaz. İYUK m. 52/1'de de benzer bir düzenleme yapılmış ve temyiz kanun yoluna başvurma kararların yürütülmesini durdurmayaacağı açıklanmıştır. Başka bir ifadeyle tarafların temyiz incelemesinde yürütmenin durdurulmasını istemesi yargı yerlerinin İYUK m. 28'de belirtilen otuz gün içerisinde kararın uygulanması zorunluluğunu ortadan kaldırmaz³⁷⁴.

Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı uyuşmazlıklar, ivedi yargılama usulünün uygulandığı uyuşmazlıklar, ilk derece yargı yerlerinde tek hakimle ya da kurul halinde görülüp karara bağlanan uyuşmazlıklar için istinaf ya da temyiz kanun yoluna başvurulması ile bölge idare mahkemesinin istinaf incelemesi

³⁷³ Odyakmaz, s. 83.

³⁷⁴ Yaşar Güçlü, *Danıştay ve Yargıtay İçtihatları Işığında İdari Yargı Kararlarının Uygulanması*, 1. bs., Ankara 2010, s. 52.

sonucu verdiği kararlara karşı yapılan temyiz başvurusu kararlarnn yurrtulmesini kendiliğinden durdurmaz³⁷⁵. Ancak bu kararlarn ile bvlge idare mahkemelerinin istinaf incelemesi sonrası verilen kararın temyizi ile dosya Danıştay’a gider. Danıştay’da ilgili kararın bozulması uzerine bvlge idare mahkemesince verilen direnme kararının yeniden temyizi ile yurrtmenin durdurulması istenebilir³⁷⁶.

Yurrtmenin durdurulması istemi temyiz dilekçesi ile beraber istenebileceği gibi temyiz dilekçesi verildikten sonra da yargı yerine verilecek ayrı bir dilekçe ile de istenebilir. Ancak kararın bozulması iwin temyiz kanun yoluna başvurmadan yurrtmenin durdurulmasının istenmesi mvmkmn değildir. İlk derece yargı yerince yurrtmenin durdurulması kararı verilmesi halinde, temyiz incelemesinde uyuşmazlık hakkında karar verilinceye kadar verilmiş olan yurrtmenin durdurulması kararı devam eder. Temyiz incelemesinde alt derece yargı yeri kararı hakkında yurrtmenin durdurulması kararı verilmesi halinde ise işlem tekrar uygulanabilir hale gelir³⁷⁷.

İYUK m. 52/4’e gvre temyiz incelemesinde istenilen yurrtmenin durdurulması talepleri hakkında verilen karar kesindir.

Temyiz incelemesinde yurrtmenin durdurulmasına ilişkin verilen kararın ne svre iwin verileceği hakkında İYUK’ta herhangi bir kural vngvrlmemiştir. Ancak Danıştay kararlarnı, yurrtmenin durdurulması istemi hakkında verilen durdurma kararının temyiz incelemesinde istemin esas hakkında karar verilinceye kadar devam edeceği yvnyndedir³⁷⁸.

³⁷⁵ Karavelioğlu, s. 1532.

³⁷⁶ Karavelioğlu, s. 1532.

³⁷⁷ Zehreddin Aslan, *İdari Yargıda Yurrtmenin Durdurulması*, 3. bs., Ankara 2017, s. 98.

³⁷⁸ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 380; Danıştay 5. Dairesi’nin 01.07.1991 tarihli 1991/414E. sayılı ve 1991/10001K. sayılı kararında “Temyiz aşamasında, idare mahkemesi kararının yurrtulmesinin durdurulması istendiğinde uygulanması gereken 2577 sayılı yasanın 52. Maddesinde svz konusu mahkeme kararının yurrtulmesinin durdurulmasına ilişkin verilen kararın ne svre iwin verileceği yolunda bir hvkvim bulunmamaktadır. Kanunun 27. Maddesindeki bu yvnde mevcut sınırlayıcı hvkvimn temyiz istemlerindeki yurrtmenin durdurulması kararlarnı da uygulanacağı yolunda bir atf bulunmadığına gvre, temyiz safhasında verilen yurrtmenin durdurulması kararlarnn temyiz isteminin esası hakkında karar verilinceye kadar hvkvim ifade edeceği sonucuna varılmalıdır... Temyiz istemlerinde de verilen yurrtmenin, temyiz istemi sonuqlanıncaya kadar durdurulduğunu...” ifadeleri kullanılmıştır. Karar iwin bkz. Aslan, *İdari Yargıda Yurrtmenin Durdurulması*, s. 99.

Temyiz kanun yolu aşamasında yürütmeyi durdurma istemi de söz konusu ise, temyiz ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin dilekçe veya dilekçeler üzerinde ilk inceleme uyuşmazlıkla ilgili kararı veren yargı yeri tarafından değil, temyiz makamı tarafından yapılır³⁷⁹. İYUK m. 48/5'e göre yürütmenin durdurulması talepli temyiz dilekçesini alan yargı yeri inceleme ve tebligat işlemlerini yapmadan dosyayı temyiz makamına gönderir. Temyiz makamı yürütmenin durdurulması talebi hakkında kararını verdikten sonra dosyanın tekemmülünü kendisi sağlar.

İYUK m. 52'ye göre temyiz incelemesinde yürütmenin durdurulmasına karar verilebilmesi teminat şartına bağlanmıştır. Teminat karşılığında yürütmenin durdurulmasına Danıştay karar verecektir. Ancak gerekli durumlarda teminat aranmadan yürütmenin durdurulmasına karar verilebileceği gibi davalı idareden ve adli yardımdan yararlanan kimselerden de teminat istenmez³⁸⁰. İYUK m. 52/2'e göre iptal davalarının temyizinde teminat istenmeyebilir. Temyiz kanun yoluna başvuran tarafın neyi teminat göstereceğine Danıştay karar verir³⁸¹.

İYUK m. 52'de ilk derece yargı yerlerince verilen iptal, davanın reddi ve tazminat kabul kararlarına karşı istenilen yürütmenin durdurulması taleplerinde hangi şartların aranacağı düzenlenmemiştir. Ancak ilgili maddede *“Davanın reddine ilişkin kararlara karşı temyiz ya da istinaf yoluna başvurulması halinde, dava konusu işlem hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi 27'nci maddede öngörülen koşulun varlığına bağlıdır.”* şeklinde bir düzenleme yapılarak sadece davanın reddine yönelik karara karşı yapılan temyiz başvurusunda ilgili idari işlemin durdurulması için istenen yürütmenin durdurulması talebinde İYUK m. 27'de belirtilen *“idari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması”* hallerinin birlikte gerçekleşmesi şartı aranmaktadır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir konu da davanın reddi kararları yargı yerleri tarafından hem esasa ilişkin konularda hem de ilk incelemeye ilişkin konularda verilebilmektedir. İlk derece yargı yerince uyuşmazlığın ilk incelemede yer alan

³⁷⁹ Karahanoğulları, s. 724.

³⁸⁰ Oğuz Sancaktar, *İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar*, 3. bs., İzmir 2019, s. 198.

³⁸¹ Sancaktar, *İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar*, s. 198.

eksiklik nedeniyle reddedilmesi ve bu durumun temyize konu olması durumunda istenen yürütmenin durdurulması talebi sonucu verilecek karar temyiz incelemesinin mantığına ters düşmektedir³⁸². Çünkü, bu düzenlemede ilk derece yargı yerince daha ilk incelemede verilen red kararına karşı yapılan temyiz başvurusunda temyiz yeri işin esası hakkında karar verme durumunda kalacaktır³⁸³.

Kanaatimizce de daha ilk incelemede, yani uyuşmazlığın esasına girilmeden verilen davanın reddi kararının temyiz incelemesinde, işin esasına girilerek yürütmenin durdurulması hakkında karar verilmesi temyiz kanun yolunun mantığına ters düşmektedir.

1. İptal ya da Tazminat Kabul Kararının Temyiz İncelemesinde Yürütmenin Durdurulması

İlk derece yargı yerlerince verilen iptal ya da tazminat kabul kararları, Anayasa m.138/4'e göre yasama ve yürütme organları ile ilgili idarece yerine getirilmek zorundadır. İYUK m. 28'de de benzer bir düzenleme yer almaktadır. Maddeye göre Danıştay, bölge idare mahkemesi, idare ve vergi mahkemelerinin uyuşmazlığın esası ve yürütmenin durdurulması hakkında verdiği kararlar ile ilgili olarak idare otuz gün içerisinde işlem tesis etmeye mecburdur.

İdarenin yargı yerlerince verilen kararları yerine getirme zorunluluğu İYUK m. 52 gereğince verilen yürütmenin durdurulması kararı ile geçici olarak kalkar³⁸⁴. Başka bir ifadeyle, Danıştay'ın ilk derece mahkemesinin kararı hakkında verdiği yürütmeyi durdurma kararı ile birlikte idarenin ilk derece yargı yerinin verdiği kararı uygulama zorunluluğu ortadan kalkar.

İYUK m. 52'de *“Davanın reddine ilişkin kararlara karşı temyiz ya da istinaf yoluna başvurulması halinde, dava konusu işlem hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilmesi 27'nci madde de öngörülen şartların varlığına bağlıdır.”*

³⁸² Aslan, *İdari Yargıda Yürütmenin Durdurulması*, s. 100.

³⁸³ Aslan, *İdari Yargıda Yürütmenin Durdurulması*, s. 100.

³⁸⁴ Karavelioğlu, s. 1613.

düzenlemesi mevcuttur. Ancak idari yargı yerlerince verilen iptal ya da tazminat kabul kararlarına karşı kanun yollarına başvurulmuş olması halinde, ilgili kararların yürütmesinin durdurulması için kanunda herhangi bir şartın aranıp aranmadığı tartışmalıdır. Doktrinde yargı yerlerinin kararlarına karşı yürütmenin durdurulmasına karar verebilmesi için hangi şartların aranacağı konusunda farklı görüşler vardır. Bir görüşe göre temyiz makamı tarafından dosyanın ve talebin niteliğine göre kararın yürütülmesinin durdurulmasına karar verilebilmesi herhangi bir kısıtlamaya tabi tutulmamıştır³⁸⁵. Diğer bir görüşe göre bu konuda yargı yerinin yürütmenin durdurulmasına karar verebilmesi için İYUK m. 27’de aranan “... *telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması*” şartlarının birlikte aranması gerekir³⁸⁶. Başka bir görüş ise kararın hukuka aykırı olması şartının yürütmenin durdurulmasına karar verilmesi için yeterli olacağını kabul etmektedir³⁸⁷. Kanaatimiz ise, mahkemelerin iptal ve tazminat kabul kararlarının yürütmesinin durdurulmasına karar verilebilmesi için İYUK m. 27’de ki şartların birlikte aranması gerektiği yönündedir.

2. Davanın Reddi Kararının Temyiz İncelemesinde Yürütmenin Durdurulması

İlk derece yargı yerleri tarafından, idarenin idari işlem ya da eylemlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar ile ilgili verilen davanın reddi kararları, idarenin bu faaliyetlerinin hukuka uygun olduğunun kabul edildiğini gösterir. İlgili kararlar aleyhine temyiz kanun yoluna başvuru ile beraber istenen yürütmenin durdurulması kararı, dava konusu işlemin yürütülmesinin durdurulmasını değil, ilk derece yargı yerinin karar vermeden önceki durumu ile ilgilidir³⁸⁸. Başka bir ifadeyle yürütmenin durdurulması istemi idarenin davaya konu işlemi ile ilgilidir. Bu durumun sonucu olarak davanın reddi yolundaki kararlar aleyhine başvurulanan temyiz incelemesinde

³⁸⁵ Tan/Gözübüyük, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 1064; Sancaktar, *İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar*, s. 197.

³⁸⁶ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 381.

³⁸⁷ Karavelioğlu, s. 1613.

³⁸⁸ Karavelioğlu, s. 1613.

verilen yürütmenin durdurulması kararı üzerine ilgili idarenin bir işlem tesis etmesine gerek kalmaz³⁸⁹.

İdarenin, davanın reddi kararının temyizi ile beraber yürütmenin durdurulması kararı üzerine bir işlem tesis etme zorunluluğunun ortaya çıkması için karara konu idari işlemin yürütmesinin durdurulmasının istenmesi ve bu kararın temyiz makamınca kabul edilmesi gerekir³⁹⁰.

İYUK m. 52’de “*Davanın reddine ilişkin kararlara karşı temyiz ya da istinaf yoluna başvurulması halinde, dava konusu işlem hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi 27. madde de öngörülen koşulların varlığına bağlıdır.*” düzenlemesi mevcuttur. İYUK m. 27’ de aranan şartlar ise “*idari işlemin uygulanması halinde telafisi güç ve imkansız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması*”dır. Maddeden anlaşılabacağı üzere burada istenen yürütmenin durdurulması kararı davaya konu olan idari işlem içindir. Çünkü davanın reddi kararının yürütülmesinin durdurulması söz konusu olamaz³⁹¹.

3. İvedi Yargılama Usulünde ve Merkezi ve Ortak Sınavlara İlişkin Davaların Temyiz İncelemesinde Yürütmenin Durdurulması

İvedi yargılamaya tabi uyuşmazlıklar için düzenlenen İYUK m. 20/A’ya göre yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilen kararlara karşı itiraz yolu kapatılmıştır. Maddeye göre “*a) İhalede yasaklama kararları hariç ihale işlemleri. b) Acele kamulaştırma işlemleri. c) Özelleştirme Yüksek Kurulu kararları. d) 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemleri. e) 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idari yaptırım kararları hariç çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlar. f) 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Cumhurbaşkanlığı kararları.*” ile ilgili olarak verilen yürütmenin durdurulması kabul veya red kararlarına karşı itiraz yolu kapatılmıştır.

³⁸⁹ Karavelioğlu, s. 1613.

³⁹⁰ Karavelioğlu, s. 1613.

³⁹¹ M. Ayhan Tekinsoy, “Danıştay’ın Temyiz İncelemesi Üzerine Verdiği Kararların Uygulanması”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 2, Y. 2014, s. 26.

İYUK m. 20/B’de belirtilen “*Millî Eğitim Bakanlığı ile Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılan merkezi ve ortak sınavlar, bu sınavlara ilişkin iş ve işlemler ile sınav sonuçları hakkında açılan davalara ilişkin yargılama usulünde*” yürütmenin durdurulması kararlarına itiraz edilemez.

Yukarıdaki iki hüküm ivedi yargılama ve merkezi ve ortak sınavların temyiz aşamasında yürütmeyi durdurma talepleri sonunda verilen kararlar için de geçerlidir.

C. Temyiz Talebinin Ön İncelemeye Tabi Tutulması

İYUK m. 48’e göre bölge idare mahkemelerinin istinaf incelemesi sonucu verdikleri kararlar ile ilk derece yargı yerlerinin ivedi yargılama sonucunda verdikleri kararların taraflarca temyizi ile dava dosyası, bu yerlerce İYUK m. 52’ e göre yürütmenin durdurulması talebi varsa temyiz dilekçesi karşı tarafa tebliğ edilmeden, yürütmenin durdurulması talebi yoksa dilekçe karşı tarafa gönderilerek cevap dilekçesi verildikten veya cevap süresi geçtikten sonra Danıştay’ın temyiz dairesine gönderilir.

İYUK m. 48’e göre Danıştay dava dairelerince bakılan davalarda verilen kararların temyizi halinde kararı veren daire, aynı uygulama ile uyuşmazlıkla ilgili dosyayı ilgili İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurulu’na gönderir.

İYUK m. 48’de temyiz incelemesinin esasına geçilmeden önce izlenmesi gereken bazı kurallarının olduğu açıklanmıştır. Bu kurallar ise uygulamada ön inceleme olarak kabul edilmektedir³⁹².

Danıştay ilgili dairesi ya da kurulu temyiz dosyası kendisine geldiğinde temyiz dilekçesini ve uyuşmazlıkla ilgili dosyayı, temyiz incelemesinin şartlarının oluşup oluşmadığının tespiti için ön incelemeye tabi tutar³⁹³.

Ön incelemede uyuşmazlıkla ilgili dosyanın; mahkemesince usulüne uygun olarak tekemmül ettirilip ettirilmediği, temyiz başvurusunun ehliyetli kişi tarafından yapılıp yapılmadığı, temyiz harç ve giderlerinin ödenip ödenmediği, temyiz

³⁹² Coşkun/Karyağdı, s. 507; Karavelioğlu, s. 1532; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 408.

³⁹³ Karavelioğlu, s. 1532.

dilekçesinin İYUK m. 3'e uygun olarak düzenlenip düzenlenmediği, temyiz dilekçesinin süresi içerisinde verilip verilmediği, temyiz talebinde bulunan kişinin davanın tarafı olup olmadığı ve temyiz talebinde bulunmada hukuki yararının bulunup bulunmadığı, temyiz edilen kararın kesin bir karar olup olmadığı, temyiz edilen karara karşı temyiz yolunun açık olup olmadığı ve temyiz talebinden feragat olup olmadığı hususları incelenir³⁹⁴.

Belirtilen hususlarda bir eksiklik olduğu tespit edilirse İYUK m. 48/7'ye göre uyuşmazlıkla ilgili dosya hakkında gerekli karar, temyiz sebeplerinin var olup olmadığı araştırılmaksızın temyiz mercii tarafından verilir³⁹⁵.

Temyiz dilekçesi İYUK m. 3'te düzenlenen hususlar bakımından eksik ise İYUK m. 48/2'ye göre, istemde bulunan tarafa eksikliği gidermesi için on beş günlük süre verilir ve bu ara karar ilgili tarafa tebliğ edilir. Bu süre içerisinde eksiklik tamamlanmazsa kararı veren ilgili yargı yeri ya da Danıştay tarafından temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına karar verilir³⁹⁶.

Temyiz isteminde bulunulurken gerekli harç ve giderlerin ödenmemesi halinde İYUK m. 48/6'ya göre, kararı veren merci tarafından verilecek yedi günlük süre içerisinde bu eksiklik tamamlanmazsa temyiz isteminde bulunulmamış sayılacağına karar verileceği istemde bulunan kişiye tebliğ edilir. Eğer bu süre içerisinde eksiklik

³⁹⁴ Karavelioğlu, s. 1532; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 408.

³⁹⁵ Karavelioğlu, s. 1532.

³⁹⁶ Konuya ilişkin olarak Danıştay 14. Dairesi'nin 13.03.2012 tarihli 2011/7397 E. ve 2012/1665 K. sayılı kararında "*Dosyanın incelenmesinden, temyizen incelenerek bozulması istenilen Muğla 1. İdare Mahkemesi kararının davacıya 06.01.2010 tarihinde tebliğ edildiği, bu karara karşı 04.02.2010 tarihinde kayda giren dilekçe ile temyiz isteminde bulunulduğu, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 3. maddesine uygun olmayan temyiz dilekçesindeki eksikliklerin on beş gün içinde giderilmesi, aksi takdirde temyiz isteminde bulunulmamış sayılacağı hususunu içerir 28.11.2011 tarihli ara kararının, 29.12.2011 tarihinde davacıya tebliğ edildiği, usulüne uygun olarak yapılan tebligata karşın belirtilen süre içinde eksikliğin giderilmediği anlaşıldığından, yukarıda anılan yasa hükmü uyarınca temyiz isteminin incelenmesine yasal olanak bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle, Muğla 1. İdare Mahkemesinin 17.11.2009 günlü, E:2009/3132, K:2009/2428 sayılı kararının temyiz edilmemiş sayılmasına*" ifadeleri kullanılmıştır. Karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 24.02.2020).

tamamlanmazsa ilgili merci tarafından temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına karar verilir ve karar ilgili kişiye tebliğ edilir³⁹⁷.

Konuya ilişkin olarak Danıştay 11. Dairesi'nin bir kararında da *“Dosyanın incelenmesinden, davalı idare tarafından temyiz dilekçesi verilirken, temyiz başvurma ve karar harcının ödenmediğinin anlaşılması üzerine, Danıştay Beşinci Daire Başkanlığınca usulüne uygun olarak yapılan bildirime karşın, söz konusu eksikliğin giderilmediği anlaşılmıştır. Bu durumda, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 48. maddesi uyarınca davalı idare yönünden, temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına karar verilmesi”* ifadeleri kullanılarak davalı idarenin temyiz isteminde bulunmamış sayılmasına karar verilmiştir.

Temyiz isteminin, kanunen öngörülen sürenin geçmesinden sonra ya da kesin olarak verilen bir karara karşı yapılması durumunda ilgili kararı veren merci veya Danıştay, İYUK m. 48/6'ya göre temyiz isteminin reddine karar verir. Danıştay 12. Dairesi'nin vermiş olduğu bir kararda konuyla ilgili olarak *“Dosyanın incelenmesinden, temyize konu mahkeme kararının davalı idareye 21.05.2015 tarihinde tebliğ edilmesine karşın 30 günlük temyiz süresi geçirildikten sonra 01.09.2015 tarihinde kayda giren dilekçe ile temyiz edildiği anlaşıldığından, davalı idarenin temyiz isteminin süre aşımı nedeniyle esastan incelenmesine olanak bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle, davalı idarenin temyiz isteminin süre aşımı nedeniyle reddine...”* ifadeleri kullanılarak temyiz istemi esas incelemeye tabi tutulmaksızın reddedilmiştir³⁹⁸.

İlk derece yargı yerlerince verilen temyiz reddi ve temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına yönelik kararlar ilgili taraflara tebliğ edilir ve bu kararlara

³⁹⁷ Danıştay 11. Dairesi'nin 06.06.2017 tarihli 2016/6848 E. ve 2017/4709 K. sayılı kararında *“Dosyanın incelenmesinden, davalı idare tarafından temyiz dilekçesi verilirken, temyiz başvurma ve karar harcının ödenmediğinin anlaşılması üzerine, Danıştay Beşinci Daire Başkanlığınca usulüne uygun olarak yapılan bildirime karşın, söz konusu eksikliğin giderilmediği anlaşılmıştır. Bu durumda, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 48. maddesi uyarınca davalı idare yönünden, temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına karar verilmesi gerekmektedir. Açıklanan nedenlerle, davalı idarenin temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına..”* ifadeleri kullanılmıştır. Karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 24.02.2020).

³⁹⁸ Danıştay 12. Dairesi'nin 17.12.2015 tarihli 2015/5596 E. ve 2015/6989 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 24.02.2020).

karşı yedi gün içerisinde temyiz kanun yoluna başvurulabilir. Ancak İYUK m. 48/7'ye göre, temyiz dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin yatırılmaması, temyiz dilekçesinin İYUK m. 3'te belirtilen hususlara uyulmadan düzenlenmesi, temyiz isteminin süresi içinde yapılmaması veya kesin nitelikteki bir karara karşı yapılan temyiz istemi üzerine verilen temyiz isteminde bulunulmamış sayılması ve temyiz talebinin reddi kararları Danıştay ilgili dairesince veya kurulunca kesin olarak verilir.

D. Temyiz İncelemesinde Dosyanın Tekemmülü

Yargı yerlerinin uyuşmazlığın esası ile ilgili karar verebilmesi için, uyuşmazlıkla ilgili olarak tarafların savunmasının alınması, uyuşmazlıkla ilgili bilgi ve belgelerin toplanması, uyuşmazlıkla ilgili gerekli usul işlemlerinin tamamlanması yani kısaca dosyanın tekemmül etmiş olması gerekir³⁹⁹. Temyiz incelemesinin yapılabilmesi ve temyiz istemi ile ilgili karar verilebilmesi için de dosyanın tekemmül etmesi gerekir.

İYUK m. 48/3'e göre taraflarından birinin temyiz kanun yoluna süresi içerisinde başvurması ile dilekçenin bir örneği karşı tarafa tebliğ edilir. Ancak temyiz dilekçesinde yürütmenin durdurulması istemi varsa İYUK m. 48/5'e göre dilekçe karşı tarafa tebliğ ettirilmeden dosya ile beraber istem ile ilgili karar verilmek üzere kararı veren bölge idare mahkemesi aracılığıyla Danıştay Başkanlığı'na gönderilir. Danıştay ilgili dairesi tarafından verilecek karar ile beraber tebligat işlemleri ilgili dairece yapılarak dosya tekemmül ettirilir. İYUK m. 48/5'e göre Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davalarda yürütmenin durdurulması istemli temyiz dilekçelerinde ise istem ile ilgili karar verilmek üzere dosya konusuna göre İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurulu'na gönderilir. Gereken tebligat işlemleri ve dosyanın tekemmülü ilgili kurulca yapılır.

Temyiz dilekçesi kendisine tebliğ edilen taraf İYUK m. 48/3'e göre otuz gün içerisinde dilekçeye cevap verebilir. Temyiz dilekçesine süresi içerisinde cevap

³⁹⁹ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 357.

verilmezse dosya tekemmül etmiş sayılır⁴⁰⁰. Süresi içerisinde kararı temyiz etmeyen taraf, vereceği cevap dilekçesi ile de kararı temyiz edebilir. Bu durumda kararı temyiz etmiş sayılan taraf, dayandığı delilleri dilekçesine ekler, gerekli harç ve posta giderini öder. Mahkeme bu dilekçeyi de karşı tarafa tebliğ eder ve karşı taraf da bu dilekçeye otuz gün içerisinde cevap verebilir.

Temyiz ve cevap dilekçelerinin karşı tarafa tebligat işlemlerinin yapılamaması durumlarında İYUK m. 26'da belirtilen *“Davacının gösterdiği adrese tebligat yapılamaması halinde, yeni adresin bildirilmesine kadar dava dosyası işlemde kaldırılır ve varsa yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten başlayarak bir yıl içinde yeni adres bildirilmek suretiyle yeniden işleme konulması istenmediği takdirde, davanın açılmamış sayılmasına”* kararları kıyasen uygulanır ya da 7201 Sayılı Tebligat Kanunu uyarınca ilan tebligat isteminde bulunuluncaya kadar dosya işlemde kaldırılır⁴⁰¹. Bu karar karşı tarafa tebliğ edilir.

İYUK m. 48/4'e göre kararı veren Danıştay veya mahkeme, dosya tekemmül ettirildikten sonra başka bir ifadeyle gerekli posta ve harç giderleri tamamlandıktan, taraflara tebligat yapıp cevap dilekçeleri verildikten veya cevap dilekçesini verme süresi geçtikten sonra, dosyayı dizi listesine göre temyiz istemini inceleyecek olan mercie göndermek durumundadır.

E. Temyiz Talebinin Esas İncelemeye Tabi Tutulması

Temyiz makamına gelen dava dosyası ilk inceleme yapılabilmesi için bir tetkik hakimine verilir. Bu incelemede bir aksaklık tespit edilemezse, ilgili daire ya da kurulca temyiz isteminin yerinde olup olmadığı incelenir ve temyiz talebi karara bağlanır⁴⁰². İlgili daire ya da kurulda ön inceleme yapıldıktan sonra ilgili karar bozma

⁴⁰⁰ Odyakmaz, s. 80.

⁴⁰¹ Odyakmaz, s. 81.

⁴⁰² Gözübüyük/Tan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 1065.

sebeplerini içeriyorsa karar bozulur. Kararda bozma nedenlerinin bulunmaması durumunda temyiz istemi reddedilir. Başka bir ifadeyle karar onanır.

İYUK m. 49/3'e göre temyiz makamı tarafından yapılan inceleme sonunda kararın kısmen onanması veya kısmen bozulması durumları da söz konusudur. Ancak bu durumda temyiz edilen kararın onanıp kesinleşen kısmının açıkça belirtilmesi gerekir.

1. Temyiz İncelemesinin Dosya Üzerinden Yapılması

Danıştay ve idari yargı yerlerinde uyuşmazlıklar kural olarak dosya üzerinden incelenir⁴⁰³. İYUK' ta konu ile ilgili yer alan düzenlemeler şunlardır:

İYUK m.1/2'e göre, Danıştay, bölge idare mahkemesi ve ilk derece mahkemelerinde yazılı yargılama usulü uygulanır. Uyuşmazlık üzerine inceleme evrak üzerinden yapılır. Danıştay İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurulları da bu kurala dayanarak temyiz talebi üzerine kararı veren mahkeme veya ilk derece mahkemesi olarak Danıştay dava dairelerinden kendisine gönderilen dosyanın incelemesini evrak üzerinden yapar⁴⁰⁴.

Danıştay Kanunu m. 49/1'e göre yargı yeri dosya ile ilgili olmak üzere her türlü bilgi ve belgenin toplatılmasını isteyebilir. İYUK m. 20/1'de de benzer bir düzenleme bulunmaktadır. Maddeye göre Danıştay, bölge idare mahkemeleri ile idare ve vergi mahkemeleri, bakmakta oldukları davalarda re'sen inceleme yetkisine sahiptir. İdari yargı yerleri İYUK m. 20/1'e göre belirledikleri süre içinde uyuşmazlıkla ilgili gördükleri evrakın gönderilmesini ve uyuşmazlıkla ilgili her türlü bilgilerin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilirler. Bu konudaki kararların, İYUK m. 20/1'e göre ilgililerce, yargı yeri tarafından belirlenen süre içerisinde yerine getirilmesi mecburidir. Aynı madde gereğince idari yargı yeri tarafından belirlenen süre, haklı sebeplerinin varlığı halinde bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir.

⁴⁰³ Odyakmaz, s. 82.

⁴⁰⁴ Odyakmaz, s. 82.

2. Temyiz İncelemesinin Duruşmalı Olarak Yapılması

Temyiz incelemesinin duruşmalı olarak yapılabilmesi İYUK m. 17/2' ye göre tarafların talepte bulunmasına ve Danıştay'ın bu talebi kabul etmesine bağlıdır. Ancak İYUK m. 17/4'e göre talebe bağlı olmaksızın Danıştay re'sen temyiz incelemesinin duruşmalı olarak yapılmasına karar verebilir.

İYUK m. 17/3'e göre duruşma talebi temyiz dilekçesinde olabileceği gibi temyize cevap dilekçesinde de olabilir. Duruşma talebinin reddine yönelik kararın, yargılamanın esası ile ilgili verilen kararda bulunması gerekir⁴⁰⁵.

İYUK 17/5'e göre Danıştay tarafından yargılamanın duruşmalı yapılmasına karar verilmesi halinde duruşma davetiyeleri taraflara duruşma gününden en az otuz gün önce tebliğ edilir. Taraflar dava dilekçesinde ya da cevap dilekçesinde belirtmediği hususları duruşmada öne süremezler⁴⁰⁶.

İYUK m. 18'e göre duruşmalar üçüncü kişilere de açık olarak yapılır. Ancak genel ahlakı veya kamu güvenliğini tehdit eden konularda yargı yerinin vereceği karar ile duruşmanın bir kısmı ya da tamamı üçüncü kişilere kapalı olarak yapılır. Duruşmalar başkan tarafından yönetilir ve taraflara duruşmada başkan tarafından ikişer defa söz hakkı verilir. Taraflardan sadece biri duruşmaya gelirse onun açıklamaları dinlenir. Taraflar duruşmaya gelmezse duruşma açılmaz ve uyuşmazlık dosya üzerinden çözülür.

İYUK m. 19'a göre duruşmalı olarak incelenen uyuşmazlıklarda yargı yerleri duruşmanın yapıldığı tarihten itibaren en geç on beş gün içerisinde karar vermelidir.

F. İvedi Yargılama Usulüne Göre Verilen Kararların Temyiz İncelemesi

18.06.2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanunla İYUK' a eklenen ve m. 20/A başlığı ile hukuk sistemimize giren ivedi yargılama usulü, hızlı ya da hızlandırılmış

⁴⁰⁵ Coşkun/Karyağdı, s. 534.

⁴⁰⁶ Gözübüyük/Tan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 764.

yargılama usulü ile diğer yargılama usullerinden farklılıklar arz etmektedir⁴⁰⁷. Bu farklılıklar, dava açma süresi, dava dilekçesine verilen cevap dilekçesi ile dosyanın tekemmülü, yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilen kararlara karşı itiraz edilememesi ve istinaf kanun yoluna başvurulamaması olarak sayılabilir⁴⁰⁸.

İvedi yargılama usulü ile uyuşmazlıklar hızlı bir şekilde sonuçlandırılarak hukuki belirsizliklerin ortadan kaldırılması ve kararların uygulanmasına imkan sağlaması amaçlanmıştır⁴⁰⁹. İvedi yargılamada idari yargılamadaki genel yargılama usulünden farklı olarak, süreler kısa tutulmuştur ve yargılama basitleştirilerek daha da hızlandırılmıştır⁴¹⁰. Bu yargılama usulünde amaç, yargılama sürelerinin kısa tutularak bu yargılamaya tabi uyuşmazlıkların mümkün olan en kısa süre içinde sonuçlandırılmasıdır⁴¹¹.

18.06.2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanunla İdari Yargılama Usulü Kanunu ile ilgili yapılan değişikliğin gerekçesinde “*gecikerek karar verilmesinde hem idare hem de davacılar bakımından katlanılması zor ya da imkansız sonuçlar doğuracak sınırlı sayıdaki dava türü*” nden bahsedilmiştir⁴¹².

İYUK m. 20/A’da iptal ya da tam yargı davası ayrımı ve ilk derece yargı yerinin neresi olduğu ayrımı yapılmaksızın sayılan uyuşmazlıklar için ivedi yargılama usulünün uygulanacağı belirtilmiştir⁴¹³.

İYUK m.20/A’ ya göre ivedi yargılama usulünün uygulanacağı uyuşmazlıklar şunlardır:

⁴⁰⁷ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 523.

⁴⁰⁸ Karavelioğlu, s. 1023.

⁴⁰⁹ Ramazan Çağlayan, Fransız ve Türk İdari Yargılama Hukuklarında İvedi Yargılama Usulü, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 18, S. 3-4, Y. 2014, s. 2; Karavelioğlu, s. 1023.

⁴¹⁰ Mine Kasapoğlu Turhan, İdari Yargıda İvedi Yargılama Usulü, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 3, Y. 2015, s. 187.

⁴¹¹ Kasapoğlu Turhan, s. 187.

⁴¹² Karahanoğulları, s. 219.

⁴¹³ Karahanoğulları, s. 219.

“a) İhalede yasaklama kararları hariç ihale işlemleri. b) Acele kamulaştırma işlemleri. c) Özelleştirme Yüksek Kurulu kararları. d) 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemleri. e) 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idari yaptırım kararları hariç çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlar. f) 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Cumhurbaşkanlığı kararları.”.

İvedi yargılama usulüne tabi uyuşmazlıklar için İYUK m. 20/A-2’ ye göre dava açma süresi otuz gündür. Bu uyuşmazlıklar için aynı kanunun 11. maddesinde öngörülen idari başvuru usulü uygulanmaz. İvedi yargılama usulüne tabi uyuşmazlıklarda istinaf kanun yoluna başvurulamaz. Ancak İYUK m. 20/A’ ya göre ilk derece yargı yerlerinin verdiği nihai kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içerisinde temyiz kanun yoluna başvurulabilir. Temyiz dilekçeleri üç gün içerisinde incelenir ve tebliğe çıkarılır. Aynı maddeye göre temyiz dilekçesine cevap verme süresi de on beş gündür. Temyiz talebi de en geç iki ay içerisinde sonuçlandırılır ve İYUK m. 20/A/2-i’ ye göre temyiz incelemesi sonucunda verilen kararlar kesindir.

İvedi yargılamaya tabi uyuşmazlıkların temyiz incelemesinde ilk derece yargı yerinin kararı hukuku uygun bulunursa temyiz talebi reddedilir⁴¹⁴. İYUK m. 20/A/2-i’ e göre temyiz makamı yaptığı dosya incelemesinde maddi vakıalar üzerinde edinilen bilgileri yeterli görürse, temyiz talebi sadece hukuki noktalara ilişkinse ya da temyize konu uyuşmazlıkla ilgili maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkünse işin esası hakkında kendisi dosyadaki bilgilere göre karar verir. Bu durumlar mümkün değilse temyiz makamı İYUK m. 20/A/2-i’ e göre uyuşmazlığın esası hakkında kendisi yeni bir inceleme yaparak karar verir. Aynı madde gereğince Danıştay’ ın temyiz incelemesi üzerine verdiği kararlar kesindir.

⁴¹⁴ Karahanoğulları, s. 222.

İvedi yargılama usulünün uygulandığı uyuşmazlıkların temyiz incelemesinde, İYUK m. 20/A'ya göre kararın bozularak ilk derece yargı yerine gönderilmesi usulü benimsenmemiştir. Ancak temyiz makamının ilk inceleme sonucu verdiği ret kararının temyizi halinde Danıştay İYUK m. 20/A/2-i' ye göre temyiz talebini yerinde görürse kararı bozarak dosyayı yargı yerine gönderir. Yargı yerinin ilk inceleme sonucu ret kararı vermesi gereken konu, dosya tekemmül ettikten sonra ve nihai karar ile beraber açıklanmış olabilir. Bu durum temyiz incelemesine konu olursa Danıştay kararı bozup ilk derece mahkemesine göndermez⁴¹⁵.

G. Milli Eğitim Bakanlığı ile ÖSYM Tarafından Yapılan Merkezi ve Ortak Sınavlara İlişkin Uyuşmazlıklarda Verilen Kararların Temyiz İncelemesi

10.09.2014 tarih ve 6552 sayılı Kanunla İYUK' a eklenen m. 20/B'de düzenlenen merkezi ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usulü, ivedi yargılama usulüne göre biraz daha hızlandırılmış bir yargılama sistemidir⁴¹⁶.

İYUK m. 20/B'ye göre bu yargılama usulü *“Millî Eğitim Bakanlığı ile Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılan merkezî ve ortak sınavlar, bu sınavlara ilişkin iş ve işlemler ile sınav sonuçları hakkında açılan davalar”* için uygulanmaktadır.

İvedi yargılama usulüne tabi davalar için otuz gün olarak belirlenen dava açma süresi bu yargılama usulünde İYUK m. 20/B'ye göre on gün olarak belirlenmiştir. Aynı maddeye göre idari başvuru imkanı kaldırılmıştır. İstinaf kanun yoluna başvuru imkanı yoktur. İlk derece yargı yerinin uyuşmazlığı çözmek için verdiği kararın tebliğinden itibaren beş gün içerisinde temyiz kanun yoluna başvurulabilir. Temyiz dilekçeleri üç gün içerisinde incelenir ve tebliğe çıkarılır. Temyiz dilekçesine beş gün içerisinde cevap verilebilir. Temyiz istemi en geç on beş gün içerisinde karara bağlanır.

⁴¹⁵ Karahanoğulları, s. 222.

⁴¹⁶ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 523.

İvedi yargılama usulünde olduğu gibi bu yargılama usulünde de İYUK m. 20/B'ye göre Danıştay'a uyuşmazlığın esası hakkında karar verme yetkisi tanınmıştır. Ancak Danıştay, ilk inceleme üzerine verilen kararın temyiz talebini haklı bulursa İYUK m. 20/B/1-h'ye göre kararı geri gönderebilir. İYUK m. 20/B/1-h'ye göre temyiz incelemesi üzerine verilen kararlar kesindir.

H. Danıştay'ın İlk Derece Mahkemesi Sıfatıyla Baktığı Davaların Temyiz İncelemesi

Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla bakacağı davalar Danıştay Kanunu m. 24'te sayılmıştır. Buna göre *“1. Danıştay ilk derece mahkemesi olarak: a) Cumhurbaşkanının kararlarına, b) Cumhurbaşkanınca çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri dışındaki düzenleyici işlemlere, c) Bakanlıklar ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere, d) Danıştay İdari Dairesince veya İdari İşler Kurulunca verilen kararlar üzerine uygulanan eylem ve işlemlere, e) Birden çok idare veya vergi mahkemesinin yetki alanına giren işlere, f) Danıştay Yüksek Disiplin Kurulu kararları ile bu Kurulun görev alanı ile ilgili Danıştay Başkanlığı işlemlerine, Karşı açılacak iptal ve tam yargı davaları ile tahkim yolu öngörülmemeyen kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan idari davaları karara bağlar. 2. Danıştay, belediyeler ile il özel idarelerinin seçimle gelen organlarının organlık sıfatlarını kaybetmeleri hakkındaki istemleri inceler ve karara bağlar.”*

Danıştay Kanunu'nda belirtilen ve Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla görevli olduğu uyuşmazlıkların temyiz incelemesi konusuna göre Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu ya da Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu tarafından incelenir. Bu Kurullar tarafından dairenin kararı onanır ya da bozulur. Onama kararı ile dava dairesinin kararı kesinleşir. Bozma kararına karşı İYUK m. 49/4'e göre dava dairesinin ısrar etme şansı yoktur.

III. TEMYİZ İNCELEMESİ SONUCUNDA VERİLEN KARARLAR

Danıştay temyiz incelemesi sonunda yargı yerinin verdiği karar üzerinde İYUK m. 49' a göre onama, gerekçesini değiştirerek onama, düzelterek onama ve bozma kararlarını verebilir.

A. Onama Kararı

Danıştay yaptığı temyiz incelemesi sonucunda idari yargı yerinin kararını İYUK m. 49' a göre hukuka uygun bulup onaylayabilir. Başka bir ifadeyle temyiz incelemesinde İYUK m. 49' da belirtilen sebepler yönünden hukuka aykırılık görülmezse karar onanır. Bu kararla birlikte ilk derece yargı yerinin kararı kesinleşmiş olur ve bu karara karşı başvurulacak bir yol kalmaz.

Temyiz incelemesi sonucu verilen onamaya ilişkin kararlar İYUK m. 50' ye göre dosyayla birlikte kararı veren ilk derece yargı yerine gönderilir. Temyiz incelemesi sonucu verilen kararın bir nüshası da bölge idare mahkemesine gönderilir. Bu kararlar da dosyanın yargı yerine geldiği tarihten itibaren yedi gün içerisinde taraflara tebliğ edilir.

Temyiz incelemesi sonucu verilen onama kararı, iptal ve tam yargı davaları açısından farklılıklar arz etmektedir.

1. İptal Davası Açısından Onama Kararının Sonuçları

İptal davasının temyiz incelemesinde Danıştay yargı yerinin kararını, ön inceleme aşamasında ya da temyiz sebeplerine göre yaptığı incelemede hukuka uygun bularak temyiz talebini reddedebilir⁴¹⁷. Bu durum uyuşmazlığa konu olan idari işlem üzerinde ve taraflar üzerinde bir takım etkiler doğurur.

a) İdari İşleme Etkisi

İptal davasının temyiz incelemesi sonucunda Danıştay'ın yargı yeri kararını onanması yani temyiz talebini reddetmesi durumu dava konusu işlem üzerinde bir etki

⁴¹⁷ Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 538.

doğurmamaktadır⁴¹⁸. Başka bir ifadeyle yargı yerine açılan dava reddedildiğinden işlemin hukuka aykırı olduğunu öne süren bir yargı kararı da bulunmamaktadır ve işlemin uygulanmaması için de herhangi bir sebep yoktur.

b) Taraflara Etkisi

İptal davasının temyiz incelemesinde verilen onama kararı yalnızca davanın taraflarını ilgilendirir⁴¹⁹. Ancak bu kararın ön inceleme aşamasında ya da temyiz incelemesi sonucunda verilmesi bazı farklılıklara yol açar.

(1) Temyiz Talebinin Önincelemede Reddedilmesi

Temyiz incelemesi öninceleme sonucu reddedilirse, kural olarak ön koşullar yerine getirilerek kanunun öngördüğü süre içerisinde karar yeniden temyiz edilebilir⁴²⁰.

İYUK m. 48/7’de yer alan “*Temyiz dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin ödenmemiş olduğu, dilekçenin 3 üncü madde esaslarına göre düzenlenmediği, temyiz kanuni süre içinde yapılmadığı veya kesin bir karar hakkında olduğunun anlaşıldığı hâllerde, 2 ve 6 ncı fıkralarda sözü edilen kararlar, dosyanın gönderildiği Danıştay’ın ilgili dairesi ve kurulunca, kesin olarak verilir.*” biçimindeki düzenlemede sayılan durumların varlığı halinde Danıştay uyuşmazlıkla ilgili kesin olarak karar vermekte ve bu karara karşı taraflar artık temyiz kanun yoluna başvuramamaktadır.

İptal ve tam yargı davaları sonucunda yargı yeri tarafından davanın reddedilmesi ve bu kararın temyizi durumunda kararı veren yargı yerine verilen temyiz dilekçesinin İYUK m. 3’ te düzenlenen hususlara uyulmaması ve verilen sürede bu eksikliğin tamamlanmaması üzerine verilen temyiz isteminde bulunulmamış sayılması kararına karşı İYUK m. 48/6’ya göre kararın tebliğinden itibaren yedi gün içerisinde temyiz kanun yoluna başvurulabilir.

⁴¹⁸ Gözübüyük/Tan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 571.

⁴¹⁹ Gözübüyük/Tan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 571.

⁴²⁰ Gözübüyük/Tan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 572.

Temyiz dilekçesi verilirken gereken harç ve giderlerin tamamlanmamış olması durumunda, kararı veren yargı yerinin verdiği ek süreye rağmen bu eksiklik tamamlanmazsa kararın temyiz edilmemiş sayılmasına karar verilir. Bu durumda da taraflar İYUK m. 48/6'ya göre kararın tebliğinden itibaren yedi gün içerisinde temyiz kanun yoluna başvurabilir.

İYUK m. 48/6'ya göre “*Temyizin kanuni süre geçtikten sonra yapılması veya kesin bir karar hakkında olması halinde de kararı veren merci, temyiz isteminin reddine karar verir.*”. Aynı maddeye göre taraflar kararın tebliğinden itibaren yedi gün içerisinde temyiz kanun yoluna başvurabilir.

(2) Temyiz Talebinin Esas İnceleme Sonucu Reddedilmesi

İYUK m. 49'da temyiz sebepleri düzenlenmiştir. Danıştay yaptığı temyiz incelemesi sonucu maddede belirtilen sebepler yönünden yargı yerinin kararını hukuka uygun bulursa karar kesinleşecek ve artık taraflar kanun yoluna başvuramayacaktır⁴²¹.

2. Tam Yargı Davası Açısından Onama Kararının Sonuçları

Tam yargı davasının temyiz incelemesinde verilen temyiz talebinin reddi kararı, ön incelemede gerçekleşmişse kanunda belirtilen süreler içerisinde bu eksiklikler tamamlanarak yeniden temyiz isteminde bulunulabilir. Çünkü bu durum şekli anlamda kesin hüküm oluşturup maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmez⁴²². Bu açıdan tam yargı davası ile iptal davası arasında bir fark bulunmamaktadır⁴²³.

Tam yargı davasının temyiz incelemesi sonucunda temyiz talebinin reddi durumunda yani bir hakkın ihlal edilmediği yönünde verilen karar kesin niteliktedir.

⁴²¹ Gözübüyük/Tan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 1065.

⁴²² Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 323.

⁴²³ Gözübüyük/Tan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 794; Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 708; Sancaktar, *İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar*, s. 229.

Bu durum maddi anlamda kesin hüküm oluşturur⁴²⁴. Temyiz talebinde bulunan taraf bu karar aleyhine başka bir kanun yoluna başvuramaz⁴²⁵.

B. Gerekçesini Değiştirerek Onama Kararı

Temyiz makamı İYUK m. 49/1'a ya göre kararın sonucunu hukuka uygun bulmakla beraber kararın gerekçesini doğru bulmaz ya da eksik bulursa kararın gerekçesini değiştirerek onaylar.

Temyiz makamı bu durumda kararı hukuka uygun bulup, kararın gerekçesini kendisi yazarak onaylar. Bu kararla beraber bölge idare mahkemesinin kararı ya da Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak baktığı davaların temyiz incelemesi sonucu verdiği kararı kesinleşmiş olur ve karara karşı başvurulacak bir kanun yolu kalmaz⁴²⁶.

Danıştay 12. Dairesi'nin bir kararında⁴²⁷ davacının 2004 yılı Komiser Yardımcılığı Kursu Mülakat Sınavında başarısız kabul edildiğine ilişkin kararın yargı önüne taşınarak iptal edilmesi sonucu 2005 yılı Komiser Yardımcılığı Kursuna kabul edilen ve 2006 yılında ilgili kurstan mezun olarak komiser yardımcılığı rütbesine kavuşan davacının bu rütbeye erişim tarihinin 2004 yılı Komiser Yardımcılığı Kursundan mezun olanlar gibi 2005 yılı olması gerektiği iddiasıyla açılan dava ile ilgilidir. Davada ilk derece yargı yerinin Emniyet Teşkilatı Kanunu m. 55/13'e göre polis amirlerinin bir üst rütbeye terfiinde bu rütbedeki fiili çalışma süresinin dikkate alınacağı bahsiyle davanın reddedilmesi şeklindeki kararını Danıştay kararın gerekçesini değiştirerek onaylamıştır. Danıştay, davacının 2004 yılı Komiser Yardımcılığı Kursu Mülakat Sınavından başarısız sayılmasına ilişkin kararın yargıya taşıyarak iptal ettirmesi işleminin davacının doğrudan komiser yardımcılığı rütbesine atanması sonucunu doğurmayacağını, kursa ilişkin diğer şartlar ve kursu başarı ile

⁴²⁴ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 323.

⁴²⁵ Gözübüyük/Tan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 794; Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 708; Sancaktar, *İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar*, s. 229.

⁴²⁶ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 410; Ahmet Nohutçu, *İdari Yargı*, 20. bs., Ankara 2020, s. 391.

⁴²⁷ Danıştay 12. Dairesi'nin 12.12.2012 tarihli ve 2011/2808 E. sayılı ve 2012/10808 K. sayılı kararı için bkz. Karavelioğlu, s. 1535.

tamamlaması ile davacının bu rütbeyi kazanacağını belirtip yargı yerinin kararını hukuka uygun bulmuş ve kararın gerekçesini belirtilen sebeple değiştirerek kararı onaylamıştır.

C. Düzelterek Onama Kararı

İYUK m. 49/1-b’de yer alan “*Kararda yeniden yargılama yapılmasına ihtiyaç duyulmayan maddi hatalar ile düzeltilmesi mümkün eksiklik veya yanlışlıklar varsa kararı düzelterek onar.*” biçimindeki düzenlemeye göre kararda tespit edilen hukuka aykırılık yalnızca maddi hatalara ilişkinse ve bu durum yeniden yargılamayı gerektirmeyecek türdence Danıştay kararı düzelterek onaylayabilir.

Düzelterek onama kararı yargılamanın yenilenmesini gerektirmeyecek her türlü maddi hata ve düzeltilmesi mümkün eksiklik ve yanlışlıkları da kapsamaktadır⁴²⁸. Danıştay tarafından verilen düzelterek onama kararı ile beraber karar kesinleşmiş olur.

Danıştay 4. Dairesi’nin verdiği bir kararında⁴²⁹ uyuşmazlık konusu ödemeyi yapan şirketin yargı yeri kararında şirket müdürü olarak gösterilmesi temyiz incelemesinde düzeltilmiştir. Temyiz incelemesinde yargı yerinin kararında başka bir yanlışlık ya da hukuka aykırılık tespit edilemediğinden kararın onanmasına karar verilmiştir.

D. Bozma Kararı

Temyiz incelemesi sonucunda Danıştay İYUK m. 49/2’de yer alan “*görev veya yetki dışında bir işe bakılmış olması, hukuka aykırı karar verilmesi ve usul hükümlerinin uygulanmasında kararı etkileyebilecek nitelikte hata veya eksikliklerin bulunması*” biçimindeki sebeplerinin varlığı halinde incelenen kararı bozar.

⁴²⁸ Karavelioğlu, s. 1538.

⁴²⁹ Danıştay 4. Dairesi’nin 31.01.2006 tarihli ve 2006/1296 E. sayılı ve 2006/86 K. sayılı kararı için bkz. Karavelioğlu, s. 1538.

İYUK m. 49/3' e göre temyiz incelemesi sonucu Danıştay, kararın kısmen onaylanan ya da kısmen bozulan kısımlarını kararında gösterir. Bu durumda Danıştay kararında kesinleşen kısımlar için yeniden yargılama yapılamaz.

İYUK m. 50/1' e göre Danıştay'ın temyiz incelemesi sonucunda bozmaya ilişkin olarak verdiği karar, kararı veren yargı yerine gönderilir. Yargı yeri de kararı dosyanın geldiği tarihten itibaren bir hafta içerisinde taraflara tebliğ eder.

İptal ya da tam yargı davasının reddi kararının temyiz incelemesinde bozulması durumunda yargı yeri kararının kaldırılmasının işlem ya da idarenin malvarlığı üzerinde bir etkisi olmaz⁴³⁰. Çünkü bu durumda istinaf makamı yeni bir karar verecektir.

E. Esastan Karar Verme

2014 yılında İYUK' a 6545 Sayılı Kanun'la eklenen ivedi yargılama (İYUK m. 20/A) ve 6552 Sayılı Kanunla getirilen merkezi ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usulü (İYUK m. 20/B) ile Danıştay'a temyiz incelemesinde uyuşmazlığın esası hakkında karar verme yetkisi verilmiştir.

Konuyla alakalı İYUK m. 20/A/2'yi ve m. 20/B/1-h şu şekilde düzenlenmiştir: *“Danıştay evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddi vakıalar hakkında edinilen bilgiyi yeterli görürse veya temyiz sadece hukuki noktalara ilişkin ise yahut temyiz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verir. Aksi hâlde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir.”*. Maddede belirtildiği üzere Danıştay, ivedi yargılamaya tabi uyuşmazlıklar ile merkezi ve ortak sınavlara ilişkin yargılamaya tabi uyuşmazlıklarda evrak üzerinden yaptığı inceleme sonunda maddi vakıalar hakkında edinilen bilgiyi yeterli görürse, temyiz sadece hukuki noktalara ilişkin olduğunu görürse ve temyiz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesinin mümkün olduğuna karar verirse işin esası hakkında karar verir.

⁴³⁰ Karahanoğulları, s. 743.

İvedi yargılama ile merkezi ve ortak sınavlara ilişkin uyuşmazlıklarda istinaf yolu kabul edilmediğinden Danıştay'a bir nevi istinaf makamı yerine geçip, esas hakkında karar verme yetkisi verilmiştir⁴³¹. Bu durum temyiz kanun yolunun mantığına ters düşmesine rağmen Danıştay'a verilen bu yetki, yargılamanın daha hızlı sonuçlandırılması amacıyla getirilmiştir⁴³².

İYUK m. 20/A-2' i ve m. 20/B-1' h 'e göre Danıştay ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan temyiz başvurularını haklı bulursa dosyayı ilk derece yargı yerine gönderir. Temyiz üzerine Danıştay tarafından verilen kararlar kesindir.

IV. BOZMA KARARI ÜZERİNE YAPILACAK İŞLEMLER

A. Genel Olarak

Bozma kararı ile tarafların davadan beklentileri ve talepleri hakkında karar verilmez. Başka bir ifadeyle bozma kararı davanın reddine ilişkinse, davaya konu idari işlemin iptali ya da tazminat konusu davanın kabul edildiği sonucunu doğurmayacaktır⁴³³.

Danıştay tarafından temyiz incelemesi sonucu verilen bozma kararı İYUK m. 50/1'e göre dosyanın geldiği tarihten itibaren yedi gün içerisinde taraflara tebliğe çıkarılır.

Temyiz incelemesi sonucundan Danıştay tarafından verilen bozma kararı üzerine dosyanın gönderildiği yargı yeri İYUK m. 50/2'ye göre dosyayı öncelikle inceler, varsa gereken tahkik işlemlerini tamamlayarak yeni bir karar verir.

İYUK m. 50/3'e göre kararı bozulan bölge idare mahkemesi, bozma kararına uyabileceği gibi kendi verdiği kararında da ısrar edebilir. Ancak, kararı bozulan yargı yeri Danıştay dava dairesi ise, bozma kararına uyulması ve bozulan hususların aynen

⁴³¹ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 412.

⁴³² Çağlayan, *Franstız ve Türk İdari Yargılama Hukuklarında İvedi Yargılama Usulü*, s. 17.

⁴³³ Candan, s. 1076.

yerine getirilmesi zorunludur. Başka bir ifadeyle Danıştay dava dairesi temyiz incelemesi sonucu bozulan karara karşı direnme kararı veremez⁴³⁴.

B. Uyma Kararı

1. Uyma Kararının Niteliği

Uyma kararı, bölge idare mahkemesinin istinaf incelemesi sonucunda verdiği kararın temyiz incelemesinde bozulması durumunda ya da Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davaların temyiz incelemesi sonucunda dava daireleri kurulunda verilen bozma kararı ile ortaya çıkabilir⁴³⁵.

Bölge idare mahkemesinin bozma kararına uyması, bozma kararında belirtilen sebeplere dayanılarak gereken inceleme yapma ve yine belirtilen sebeplere dayanılarak karar verme sonucunu doğurur⁴³⁶.

Yargı yeri kararı usul hükümlerine uyulmadığı için bozulmuşsa, bu hükümlere uyularak ve yeniden yargılama yapılarak karar verilir. Eğer yargı yeri kararı kısmen bozulmuşsa, sadece bozulan kısım için yargılama yapılır ve yeni bir karar verilir. Yargı yeri uyma kararı verdikten sonra bu kararından dönmeyeceği gibi bozma kararı dışında kalan ve kararın kesinleşen kısımları ile ilgili de yeni bir karar veremez⁴³⁷.

Bozma kararından sonra idari yargı yeri iradesini ayrı bir ara kararı ile ortaya koymadığından, Danıştay'ın verdiği istisnai kararlar dışında uyma kararından dönüp dönmeyeceği hususunda yerleşik bir içtihat oluşmamıştır⁴³⁸. Ancak uyma kararının temyiz incelemesinde, kararın, bozma kararının gereklerinin yerine getirilmesi ile sınırlı olacağı yönünde yer alan daire kararlarının gerekçesi, uyma kararından

⁴³⁴ Candan, s. 1076.

⁴³⁵ Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 810.

⁴³⁶ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 520; Sancaktar, *İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar*, s. 337.

⁴³⁷ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 413.

⁴³⁸ Danıştay 7. Dairesi'nin 26.12.2001 tarihli 2000/5970 E. sayılı ve 2001/4158 K. sayılı kararı "*Uyma kararıyla oluşan hukuki duruma aykırı karar verilemeyeceğinden bozma kararına uyulmasından sonra davanın ilk kararda olduğu gibi karara bağlanmasının hukuka aykırı olduğu*" yönündedir. Karar için bkz. Candan, s. 1079.

dönülemeyeceği sonucunu doğurmaktadır⁴³⁹. Kanaatimiz de uyma kararı veren yargı yerinin bu karardan dönemeyeceği ve bozma kararının gereklerine göre karar vermesi yönündedir.

Kararı bozulan yargı yeri bazı durumlarda karara uyduğunu ya da kararında ısrar ettiğini belirtmeksizin ilk kararına benzer karar verebilir. Bu kararlar uyma kararı olarak değil eylemli ısrar kararı olarak kabul edilir⁴⁴⁰. Başka bir ifadeyle böyle durumlarda yargı yeri eylemli olarak kararında direnmiştir. Eylemli ısrar kararları, ısrar kararı gibi değerlendirilir ve dosya konusuna göre İdari Dava Daireleri Kurulu ya da Vergi Dava Daireleri Kurulu'na gönderilir⁴⁴¹.

2. Usuli Müktesep Hak

Usuli müktesep hak, hukukumuzda içtihatlarla giren bir kavramdır⁴⁴². Bozma kararı üzerine yargı yerlerinin vereceği kararda usuli müktesep hak oluşur⁴⁴³. Usuli müktesep hak ilk önce Yargıtay hukuk daireleri, hukuk genel kurulu ve içtihatları birleştirme kurulu kararlarıyla kabul edilmiştir. Daha sonra Danıştay daireleri, idari ve vergi dava daireleri genel kurulu kararlarıyla desteklenerek usul hukukun temel ilkelerinden birisi olmuştur⁴⁴⁴.

Usuli müktesep hak, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararında “*bir davada mahkemenin ya da tarafların yapmış olduğu bir usulü işlem ile taraflardan biri lehine doğmuş ve kendisine uyulması zorunlu olan bir hakkı ifade eder*” şeklinde

⁴³⁹ Candan, s. 1079.

⁴⁴⁰ Candan, s. 1082; Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 522.

⁴⁴¹ Danıştay 3. Dairesi'nin 04.11.1987 tarihli 1987/2494 E. sayılı ve 1987/2480 K. sayılı kararında şu ifadeler kullanılmıştır: “... bu karar uyularak tayin edilen bilirkişinin ortada imalat olmadığı ve ihracat kredisi faizinin genel gider olduğu yolundaki raporuna karşın verilen davanın kabulüne dair kararın açıkça söylenmese bile eylemli ısrar niteliğinde olduğu, Vergi Dava Daireleri Kurulu'na gönderilmesi gerektiği...”. Karar için bkz. Candan, s. 1082.

⁴⁴² Metin Tuluay, “Usule İlişkin Kazanılmış Hak”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 2, s. 61.

⁴⁴³ Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 520; Karavelioğlu, s. 1589.

⁴⁴⁴ Karavelioğlu, s. 1589.

açıklanmıştır⁴⁴⁵. Bu hakka hem bozma kararına uyan bölge idare mahkemesi hem de bu yeni kararın temyiz incelemesini yapan Danıştay uymak zorundadır⁴⁴⁶.

İdari yargıda Danıştay kararları ile varlığı kabul edilen usuli müktesep hak ile ilgili Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun bir kararında şu ifadeler kullanılmıştır: *“İdari Yargılama Usulü Kanununda, usuli kazanılmış hak ile ilgili açık bir hüküm olmamakla beraber idare mahkemesince, Danıştay'ın ilgili dairesinin temyiz incelemesi sonucunda vermiş olduğu bozma kararına uyulmak suretiyle verilen kararın, dairesince yeniden temyizen incelenmesi aşamasında yapılacak inceleme, mahkeme kararının bozma kararına uygun olup olmadığı, bir başka anlatımla, bozma kararının gereklerinin yerine getirilip getirilmediği, kararın bozma doğrultusunda olup olmadığı konusuyla sınırlı olmak durumundadır⁴⁴⁷. ”.*

Danıştay kararlarında usuli müktesep hakkın bazı durumlarda uygulanmayacağı kabul edilmiştir. Danıştay 7. Dairesi'nin bir kararında *“kararda, maddi bir hatanın bulunması, yasada geçmişe etkili bir değişiklik yapılması, o konuda sonradan bir içtihatı birleştirme kararı alınması ve kamu düzenini ilgilendiren bir usul kuralı dikkate alınmadan karar verilmiş olması gibi”* durumlarda usuli müktesep hakkın uygulanmayacağı açıklanmıştır⁴⁴⁸.

İdari yargılama hukukunda varlığı tartışılan usuli müktesep hak, 18.06.2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun ile İYUK m. 50/4'e getirilen *“Danıştay'ın bozma kararına*

⁴⁴⁵ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 12.07.2006 tarih ve 2006/519 E. ve 2006/527 K. sayılı kararı için bkz. Karavelioğlu, s. 1589; Akyılmaz/Sezginer/Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 704; Murat Atalı, “Usuli Müktesep Hak Kavramı ve Bozma Kararının Bağlayıcılığı”, *Yargıtay Dergisi*, C. 44, S. 3, 2018, s. 457-497.

⁴⁴⁶ Karavelioğlu, s. 1589.

⁴⁴⁷ Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 03.03.2000 tarihli 1999/1126 E. ve 2000/394 K. sayılı kararı için bkz. Coşkun/Karyağdı, s. 549-552; Gürsel Kaplan, *“İdari Yargılama Hukukunda Usulü Kazanılmış Hak”*, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 76, 2008, s. 231-287.

⁴⁴⁸ İlhami Öztürk, “İdari Yargıda Temyiz İncelemesinin Usuli Kazanılmış Haklar Açısından Sınırlandırılması”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 12, S. 1-2, Y. 2008, s. 1039; Danıştay 7. Dairesinin 03.04.2008 tarih 2007/1003 E. sayılı ve 2008/2087 K. sayılı kararı için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E.T. 12.04.2020); Aslan (edt.); *Açıklamalı ve İctihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu Vergi Yargılaması ile Birlikte*, s. 404.

uyulduğu takdirde, bu kararın temyiz incelemesi, bozma kararına uygunlukla sınırlı olarak yapılır.” düzenlemesi ile kendisine yasal dayanak bulmuştur⁴⁴⁹.

3. Uyma Kararının Temyizi

Bölge idare mahkemesinin uyma kararı yeni bir karardır. Hukuksal bir yararın olması şartıyla taraflarca bu karar yeniden temyiz edilebilir. Bu durumda da temyiz yeri yine Danıştay’dır⁴⁵⁰.

Bölge idare mahkemesinin kararının usulden ya da esastan bozulması sonucunda verilen uyma kararının temyiz incelemesinde, bozma kararının gerekleri tam olarak yerine getirilip getirilmediği ve bozma kararına gerçekten uyulup uyulmadığına bakılır. Başka bir ifadeyle burada temyiz incelemesi İYUK m. 50/4’e göre bozma kararına uygunlukla sınırlı olarak yapılır ve sonucunda karar yeniden bozulabilir⁴⁵¹. Verilen bozma kararı da yeni bir karar olduğundan taraflar hukuki menfaatleri doğrultusunda kararı yeniden temyiz edebilir⁴⁵².

Temyiz mercii, bozma kararında hata yapmış olsa dahi usuli müktesep hak çerçevesinde ve yukarıda belirtilen istisnalar dışında kararı, bozma kararına aykırı gerekçelerle yeniden bozamaz⁴⁵³.

İYUK m. 20/A/2-i’ye göre ivedi yargılamaya tabi uyuşmazlıkların ve İYUK m. 20/B/1-h’ye göre merkezi ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usulünün uygulandığı

⁴⁴⁹ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’nun 07.04.2011 tarihli 2007/1221 E. sayılı ve 2011/215 K. sayılı kararında “*Danıştay kararlarında, usuli kazanılmış hak ilkesinin uygulandığı ve temyiz incelemesi sonucunda verilmiş olan bozma kararına uyulmak suretiyle verilen kararın, Dairesince yeniden temyizen incelenmesinin, bozma kararına uygunluk yönünden yapılacağı belirtilmektedir.*” ifadeleri ile usuli müktesep hakkın idari yargıda kabul edildiği, Danıştay Vergi Davaları Genel Kurulu’nun 05.06.1998 tarihli 1996/297 E. sayılı ve 1998/116 K. sayılı kararında ise “*...resen araştırma kuralı esasları hakim olan idari yargılama usulünde, özel hukuk hükümlerine göre, Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununa dayanılarak yargı içtihadıyla ortaya koyulan “usulü müktesep” kuralının özellikle vergilendirmeye ilgili uyuşmazlıklarda uygulama alanı bulamaz.*” açıklamasıyla beraber usuli müktesep hakkın uygulanamayacağından bahsedilmiştir. İlgili kararlar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 12.04.2020); Aslan(edt.), *Açıklamalı ve İctihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu Vergi Yargılaması ile Birlikte*, s. 403.

⁴⁵⁰ Karahanoğulları, s. 741; Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 413.

⁴⁵¹ Candan, s. 1083.

⁴⁵² Karahanoğulları, s. 741.

⁴⁵³ Candan, s. 1084.

uyuşmazlıkların temyiz incelemesi sonucu verilen kararlar kesindir. Bu durumun sonucu olarak ilk derece yargı yerlerinin temyiz incelemesi sonrası verilen bozma kararına uyma zorunlulukları vardır. Hukuksal yarar olma şartıyla bu uyma kararların da temyizi mümkündür⁴⁵⁴.

C. Israr (Direnme) Kararı

1. Israr Kararının Niteliği

Bölge idare mahkemesi, temyiz incelemesi sonucunda kararının bozulması üzerine İYUK m. 50/3'e göre kararında ısrar edebilir. Bu durumda yargı yeri kendi kararının hukuki olarak daha isabetli olduğu görüşündedir. Ancak yargı yeri ısrar kararı verirse hukuksal nedenlerini kararında açıklamak durumundadır⁴⁵⁵.

Israr kararı, temyiz incelemesi sonucu bozulan kararın usul veya hukuka uygun görülmeyle yeniden aynı kararın verilmesi ile olur⁴⁵⁶. Başka bir ifadeyle ısrar kararı, yargı yerinin kararında gereken araştırma ve incelemenin yapıldığı, maddi uyuşmazlığın ve hukuki nitelendirmenin doğru yapıldığı, usul kurallarının doğru uygulandığı, tazminat miktarının doğru hesaplandığı gibi noktalarda olabilir⁴⁵⁷.

Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu bir kararında “...*Israr kararından söz edebilmek için mahkemenin ilk kararında dayandığı gerekçe ile ısrar kararında dayandığı gerekçenin aynı olması gerekmektedir...*” ifadelerini kullanarak ısrar kararının gerekçesinin yargı yerinin ilk kararındaki gerekçe ile aynı olması gerektiğini açıklamıştır⁴⁵⁸. Ancak Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’nun bir kararında ise ilk derece mahkemesince uyuşmazlığın esası hakkında verilen kararın temyiz incelemesinde süre aşımı nedeniyle bozulması üzerine verilen ısrar kararında süre

⁴⁵⁴ Karahanoğulları, s. 741.

⁴⁵⁵ Candan, s. 1085.

⁴⁵⁶ Karavelioğlu, s. 1596.

⁴⁵⁷ Candan, s. 1087.

⁴⁵⁸ Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu’nun 30.01.1987 tarih ve 1986/23 E. ve 1987/1 K. sayılı kararı için bkz. Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 415.

aşımıyla ilgili bir hususa değinilmemesi hukuka aykırı bulunmuştur⁴⁵⁹. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'na göre, yargı yeri ısrar kararını önceki kararından farklı gerekçelerle verebilir. Yargı yeri ısrar kararını Danıştay dava dairesinin kararının hatalı olduğunu ve bozma kararındaki hususları çürütecek derecede ilave hususlarla destekleyebilir⁴⁶⁰. Kanaatimiz, yargı yerinin ısrar kararına kararın sonucunu değiştirmeyecek ölçüde ilk kararını destekler nitelikte yeni gerekçelere yer verebilmesi yönündedir.

Yargı yeri kararının temyiz incelemesinde bozulması üzerine vereceği ısrar kararını açıkça hükme bağlamak zorunda değildir. Yargı yerinin ilk kararını yineleyen, kısmen yineleyen ya da gerekçesini değiştirerek yineleyen kararları ısrar niteliğinde kabul edilir⁴⁶¹. Yargı yerinin bozma sonrası verdiği bu karar farklı bir hukuki gerekçeye dayanmadığı sürece ısrar niteliğindedir⁴⁶². Bozma kararı sonrasında verilen kararın ısrar niteliğinde olup olmadığına Danıştay Daire ya da Kurulunca yapılacak inceleme ile karar verilir⁴⁶³.

Bölge idare mahkemelerine tanınan ısrar yetkisi İYUK m. 49/4'te de belirtildiği üzere Danıştay'ın ilk derece mahkemesi ile baktığı davaların temyiz incelemesinde Danıştay dava dairelerine tanınmamıştır. Başka bir ifadeyle Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davalarda Danıştay dava dairesinin, Danıştay dava ve vergi dava daireleri kurullarının temyiz incelemesi sonucu verdikleri bozma kararına karşı ısrar etme imkanı yoktur.

Temyiz incelemesi sonucu Danıştay'ın, yargı yerinin kararını usulü eksiklik ya da yanlışlıktan dolayı bozması üzerine, yargı yerinin usulü eksiklik ya da yanlışlığı düzelterek verdiği karar ısrar kararı değildir⁴⁶⁴. Yargı yerinin bozma kararının

⁴⁵⁹ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 21.06.2018 tarihli 2016/1893 E. sayılı ve 2018/3402 K. sayılı kararı için bkz. Hüseyin Bilgin, "Son Yasal Değişiklikler Bağlamında İdari Yargıda İsrar Kararı", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 28, S. 1, Y. 2020, s. 84.

⁴⁶⁰ Bilgin, s. 85.

⁴⁶¹ Karahanoğulları, s. 742.

⁴⁶² Odyakmaz, s. 87; Candan, s. 1085.

⁴⁶³ Karahanoğulları, s. 743; Odyakmaz, s. 87.

⁴⁶⁴ Karavelioğlu, s. 1597.

gerektirdiği araştırma ve incelemeleri yaptıktan sonra verdiği aynı nitelikteki kararı da ısrar kararı olarak kabul edilmez⁴⁶⁵. Ancak kararın ısrar kararı olup olmadığına karar verecek merci ilgili Dava Daireleri Kurulu'dur. Eğer kurul, kararın ısrar kararı değil, uyma kararı olduğuna karar verirse, temyiz istemi hakkında karar verecek merci Danıştay'ın ilgili dava dairesidir⁴⁶⁶.

İYUK m. 20/A/2-i'ye göre ivedi yargılamaya tabi uyuşmazlıkların ve İYUK m. 20/B/1-h'ye göre merkezi ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usulünün uygulandığı uyuşmazlıkların temyiz incelemesi sonucu verilen kararlar kesindir. Bu kararların kesin olması dolayısıyla idari yargı yeri bozma kararı sonrasında ısrar kararı veremez.

2. İsrar Kararının Temyizi

Kararı bozulan yargı yerinin ısrar kararı yeni bir karar olduğu için taraflarca temyiz edilebilir. İsrar kararının temyiz süresi İYUK m.46/1'e göre başka kanunlarda aksine düzenleme bulunsa dahi otuz gündür.

İsrar kararın temyiz incelemesi İYUK m. 50/5'e göre idari uyuşmazlıklarda İdari Dava Daireleri Kurulu, vergi uyuşmazlıklarında ise Vergi Dava Daireleri

⁴⁶⁵ Danıştay 13. Dairesi'nin 19.02.2013 tarihli ve 2011/3606 E. ve 2013/394 K. sayılı kararında "Dosyanın incelenmesinden, davacı yayın kuruluşunun İzmir il merkezine yönelik yaptığı izinsiz yayının durdurulması ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'na bilgi verilmesine ilişkin Radyo Televizyon Üst Kurulu İzinler ve Tahsisler Dairesi Başkanlığı'nın ... sayılı işleminin iptali istemiyle açılan davada, Ankara 9. İdare Mahkemesi tarafından, "davacı yayın kuruluşunun ulusal televizyon yayını yapma istemiyle Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'na yaptığı başvurunun zımnen reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davada Mahkemeleri'nin ... kararı ile işlemin iptaline karar verildiği, anılan iptal kararı nedeniyle, dava konusu yayın durdurma işleminin de hukukî dayanaktan yoksun kaldığı" gerekçesiyle ... kararla dava konusu işlemin iptaline karar verildiği bu kararın temyizi üzerine Dairemiz tarafından ...sayılı kararla, "dava konusu işlemin iptaline dayanak alınan, Ankara 9. idare Mahkemesi'nin ... sayılı kararının, Dairemizin 21.05.2009 tarih ve ... sayılı kararı ile bozulduğu, belirtilen bozma kararı üzerine verilecek Mahkeme kararı dikkate alınarak yeni hukukî duruma göre karar verilmesi gerektiği" gerekçesiyle bozulduğu Dairemizin bu kararı üzerine Ankara 9. İdare Mahkemesi tarafından, Dairemizin bozma kararına uyulduğu belirtilmek suretiyle, "dava konusu işlemin iptaline gerekçe olan ve Dairemizin ... sayılı kararıyla bozulan Ankara 9. İdare Mahkemesi'nin ... sayılı kararının akıbeti dikkate alınarak yeniden değerlendirme yapıldığı ve Mahkemeleri'nin ... sayılı kararında ısrar edildiği" gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar verildiği görüldüğünden temyize konu mahkeme kararının ısrar kararı olmadığı..." şeklinde karar verilmiştir. Kararda, bozma kararında belirtilen gereken araştırma ve inceleme yapılarak verilen aynı kararın ısrar kararı olmadığı belirtilmiştir. Karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/> (E. T. 29.04.2020).

⁴⁶⁶ Candan, s. 1087.

Kurulu'dur. Aynı maddeye göre Danıştay İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurullarının verdiği karara uymak zorunludur.

Yargı yerinin ısrar kararı sonrası Kurul, ilgili Danıştay Dairesinin kararını uygun görürse, ısrar kararını gerekçeli olarak bozar; uygun görmezse yargı yeri kararını onar⁴⁶⁷. İsrar kararı sonrası Danıştay Dava Daireleri Kurulu'nda yapılan inceleme sonucunda kurulun, bölge idare mahkemesinin ya da Danıştay Dava Dairesi'nin kararından birisini uygun bulma zorunluluğu yoktur. Kurul, temyiz incelemesi sonucu farklı bir karar da verebilir⁴⁶⁸.

İsrar kararı kısmen de olabilir. Ancak bu durum, bozulan kararın hüküm fıkrasının birden fazla olması ve bu hüküm fıkralarından en az ikisinin bozulması ile mümkün hale gelir⁴⁶⁹. Bu durumda ısrar kararına konu edilen temyiz başvurusu Dava Daireleri Kurulu tarafından, uyma kararına konu edilen temyiz başvurusu ise ilgili dava dairesi tarafından incelenerek karara bağlanır.

Bölge idare mahkemesinin İYUK m. 14 ve 15 'te düzenlenen ve ilk inceleme konusu olan görev, yetki, süre gibi temyize konu durumların temyiz incelemesinde bozulması üzerine verilen ısrar kararlarının temyiz incelemesinde, ilgili genel kurul, işin esası incelenmek üzere dosyayı mahkemesine gönderir⁴⁷⁰.

İsrar kararının onanması ile ilgili bir durum da Danıştay Dava Daireleri Kurulu temyiz incelemesi için dosyayı ilgili dava dairesine göndermesidir. Bu durum alt derece yargı yerinin esasa ilişkin olarak verdiği kararın temyiz incelemesinde usule ilişkin konularda hukuka aykırılık olduğu bahsiyle bozulması durumunda verilen ısrar

⁴⁶⁷ Çağlayan, *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, s. 415.

⁴⁶⁸ Candan, s. 1088.

⁴⁶⁹ Candan, s. 1085.

⁴⁷⁰ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 08.12.2011 tarihli ve 2010/795 E. sayılı ve 2011/1488 K. sayılı kararında "506 sayılı Yasa'nın 140.maddesine dayanılarak tesis edilen idari para cezasının tahsili amacıyla düzenlenen ödeme emrinin iptali istemiyle açılan davada idari yargının görevli olduğu anlaşıldığından, davanın görev yönünden reddi yolunda verilen kararda usul ve hukuka uyarlık bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle, davacının temyiz isteminin kabulü ile İzmir 3. İdare Mahkemesinin 16.10.2009 günlü, E:2009/1439, K:2009/1703 sayılı ısrar kararının bozulmasına, dosyanın adı geçen idare mahkemesine gönderilmesine, 8.12.2011 gününde oyçokluğu ile karar verildi." Konu ile ilgili ifadeleri kullanılmıştır. Karavelioğlu, s. 1597.

kararının onanması ile gerçekleşir⁴⁷¹. Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu'nun konuyla ilgili bir kararında *“Davanın esasını karara bağlayan vergi mahkemesinin bu kararının görev yönünden bozulması üzerine bozma kararına ısrar kararının Genel Kurulca uygun görülmesi durumunda esasa ilişkin kararın temyizinin bozma kararını veren dava dairesinde inceleneceği dosyanın bu daireye gönderilmesi gerektiği...”* ifadeleri kullanılmıştır⁴⁷².

Israr kararının bozulması durumunda İYUK m. 50/5'e göre bölge idare mahkemesi bu karara uymak zorundadır. Bölge idare mahkemesinin vereceği yeni karara karşı da temyiz kanun yoluna başvurulabilir. Ancak bu durumda temyiz incelemesinin ilgili Danıştay Dava Dairesinde mi yoksa Danıştay Dava Daireleri Kurulunda mı yapılacağı tartışmalıdır. Bir görüşe göre, temyiz incelemesinin ilk bozma kararını veren Danıştay Dava Dairesi tarafından yapılması gerektiği şeklindedir⁴⁷³. Bu durumun birinci nedeni, Dava Daireleri Kurulunun yargılama işlevinin ısrar kararlarına karşı yapılan temyiz başvurusu ile sınırlı olması ve bölge idare mahkemesinin de bozma kararı sonrası vereceği kararın uyma kararı olacağı sebebiyle uyma kararlarının temyiz incelemesinin Dava Daireleri Kurulunda yapılamayacağıdır. İkinci nedense Danıştay Dava Daireleri Kurulu'nun bozma kararı ile Dava Dairesinin kararını hukuku uygun bulduğu ve bu durumda bölge idare mahkemesinin artık uyma kararı vermesi gerekeceği ve bunun sonucunda da temyiz incelemesi ilk başta bozma kararı veren Danıştay Dava Dairesi haklı bulunduğundan, yeni kararın temyiz incelemesi de Dava Dairesinin yapması gerekeceğidir⁴⁷⁴. Uygulamada temyiz incelemesinin Danıştay Dava Daireleri Kurulunda yapılacağı kabul edilmektedir⁴⁷⁵. Bizim görüşümüz de ısrar kararının bozulması sonrası verilen kararın temyiz incelemesinin Danıştay ilgili Dava Dairesi tarafından yapılması

⁴⁷¹ Candan, s. 1088.

⁴⁷² Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 07.05.2004 tarihli ve 2003/362 E. ve 2004/49 K. sayılı kararı için bkz. Candan, s. 1088.

⁴⁷³ Candan, s. 1089

⁴⁷⁴ Candan, s. 1089.

⁴⁷⁵ Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 26.10.2001 tarihli ve 2001/238 E. ve 2001/350 K. sayılı kararı için bkz. Candan, s. 1089.

yönündedir. Çünkü İYUK ile Danıştay Dava Daireleri Kurulu'na ısrar kararlarını inceleme yetkisi verilmiştir. Oysaki bahsedilen durum, bölge idare mahkemesinin Danıştay Dava Daireleri Kurulu tarafından verilen bozma kararı sonrası vermek zorunda olduğu uyma kararıdır. Uyma kararlarının temyiz incelemesi ise ilgili Danıştay Dava Dairesi tarafından yapılmaktadır.

SONUÇ

Yargı yerlerinin vermiş oldukları hatalı kararlar, uyuşmazlığın tarafları açısından hukuka aykırı sonuçlar doğurur. Bu durum taraflar arasındaki hukuki ilişkinin adaletli bir şekilde sonuçlanmasına engel olur. Bu hukuka aykırı sonuçları ortadan kaldırmak için hukuk sistemimizde yer alan kanun yolu, yargı yerlerinin verdikleri nihai kararların bir üst yargı merci tarafından yeniden incelenmesiyle daha adil sonuçlar doğurarak hukuk devleti ilkesine hizmet eder.

Kanun yolu, mahkemeler tarafından verilen kararların hukuki ve maddi açıdan yapılacak inceleme ile tarafların hukuki açıdan tatmin olmalarına imkân sağlar. Ayrıca, kanun yolu ile yargı yerlerinin verdikleri kararlar arasında içtihat birliğinin sağlanması amaçlanır. Böylece yargı yerlerinin aynı konuda verdikleri farklı nitelikteki kararların uygulamada ortaya çıkardığı zorlukların önüne geçilir.

18 Haziran 2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun ile beraber İYUK ‘da “*kararlara karşı başvuru yolları*” başlığında önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu Kanunla beraber iki dereceli olan idari yargı sistemi istinaf kanun yolunun kabulü ile üç dereceli sisteme geçiş yapmıştır. Buna göre idare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı başvurulabilen genel kanun yolu istinaftır. İstinaf kanun yolunda hem maddi hem de hukuki açıdan denetim yapılmaktadır. İYUK m. 45/4’e göre istinaf mercii, ilk derece mahkemesinin kararını hukuka aykırı bulması durumunda işin esası hakkında kendisi karar verir ya da İYUK m. 45/5’ deki durumların varlığı halinde yeni bir karar verilmesi için dosyayı ilk derece yargı yerine geri gönderir.

Temyiz, yargı sistemi içerisinde bulunan en üst ve nihai derecedeki mahkemeye başvuru ile ortaya çıkan kanun yoludur. Temyiz kanun yolu ile yargı yerlerinin verdiği nihai kararların usul ve kanuna uygun olup olmadığı incelenir. Temyiz incelemesinde yargı yeri kararında yer alan maddi olgular yeniden incelenmez. Kararın hukuk kurallarına uygunluğu incelenir.

Yargı yerleri tarafından verilen her karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulamaz. Bu durum aslında yargı kararları arasında içtihat birliğinin oluşturulmasının amaçlanması düşünüldüğünde eleştirilebilir. Çünkü temyiz kanun

yoluna başvurulanan kararların sınırlı tutulması bu duruma engel niteliktedir. Bundan dolayı temyiz kanun yoluna başvurulabilecek kararların sayısı artırılmalıdır.

Temyiz kanun yoluna başvurulabilecek kişiler ile ilgili İYUK’ ta bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak yerleşmiş içtihatlar göre, temyiz kanun yoluna davanın tarafları başvurulabilir. Kanun yoluna taraflardan biri başvurulabileceği gibi iki taraf da temyiz kanun yoluna başvurarak kararın bozulmasını isteyebilir. Ancak uyuşmazlıkta üçüncü kişi hakkında da hüküm verilmişse, bu durumda, hakkında hüküm kurulan kişi de kendisi ile ilgili kısma ilişkin olarak temyiz kanun yoluna başvurulabilir.

Bir uyuşmazlığı birden fazla kişi yargıya taşıdığında dava arkadaşlığı durumu söz konusudur. Bu durumda temyiz kanun yoluna kimlerin başvurulabileceği konusu farklılık arz etmektedir. İhtiyari dava arkadaşlığının söz konusu olduğu uyuşmazlıklarda davacılarından her biri kararı ayrı ayrı temyiz edebilir. Zorunlu dava arkadaşlığının söz konusu olduğu uyuşmazlıklarda ise karara karşı, dava arkadaşları beraber temyiz isteminde bulunmalıdır. Davaya katılma durumunda, katılma isteğinde bulunan kişi ancak yanında davaya katıldığı kişi ile beraber kanun yoluna başvuru hakkını kullanabilir. Ancak Danıştay’ın aksi yönde verdiği kararlar da mevcuttur. Danıştay’ın konuya ilişkin vermiş olduğu kararı, katılma talebi mahkemece kabul edilen kişinin, ancak kararın menfaatinin ilgilendirdiği gerekçesiyle temyiz kanun yoluna başvurma imkânına sahip olduğu ile ilgilidir. Kanaatimiz, davaya katılan kişinin menfaatinin ilgilendirdiği durumlarda kararı temyiz edebileceği yönündedir.

Temyiz kanun yoluna başvuruda bulunan kişinin kararın kendi lehinde bozulmasında ya da değiştirilmesinde hukuki menfaatinin olması gerekir. Temyiz kanun yoluna başvuruda bulunan kişinin hukuki menfaatin olup olmadığı ise doktrinde iki görüş ile açıklanmaktadır. Birinci yaklaşıma göre hukuki menfaatin varlığı, dava dilekçesindeki talep ile hüküm fıkrasının örtüşmemesi sonucu ortaya çıkar. İkinci yaklaşım türünde ise hükmün ilgililer açısından zarar doğurup doğurmadığına bakılır. Bu yaklaşıma göre hüküm sonucu zarar gören tarafın kanun yoluna başvuru da menfaatinin olduğu kabul edilir. Kanaatimiz hukuki menfaatin varlığının tespitinde iki yaklaşımın da beraber değerlendirilmesi yönündedir. Çünkü hem yargı yerine verilen

dilekçedeki talep kısmı hem de kanun yoluna başvuruda bulunacak kişinin karar sonucunda zarar görmesi hukuki menfaatin tespiti açısından önem arz etmektedir.

Danıştay'ın temyiz mercii olarak görevi, Danıştay Kanunu m. 23/a'da düzenlenmiştir. Düzenlemeyle Danıştay'ın temyiz incelemesinin sınırı çizilmiştir. Temyiz kanun yolunda temyize tabi olayın hukuka uygunluğu incelenir. Temyize konu olan olayın dayanağını oluşturan maddi vakıaların doğru nitelendirilip nitelendirilmediği incelenmez. Bu durum, istinaf kanun yolu ile temyiz kanun yolunun en önemli farkını oluşturur.

İdari yargı yerlerinin kararlarının hukuka uygun olarak nitelendirilebilmesi idarenin uyuşmazlığa yol açacak idari işlem ya da eyleminin maddi tasnifinin doğru yapılmasına bağlıdır. Ancak Danıştay, idari yargı yerlerince yapılan somut olayın saptanması ve belirlenmesinin hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle yapılan başvuruları kural olarak incelemez. Çünkü Danıştay istinaf kanun yolunun yürürlüğe girmesiyle beraber daha önce bir yargı yerinin uyuşmazlığı inceleyerek yapmış olduğu saptamanın doğru olduğunu varsayar. Danıştay Kanunu m. 23/a da bu duruma engel niteliktedir. Bu madde de temyiz incelemesinin bir hukuk kuralının uygulanmaması ve yanlış uygulanması ile sınırlı olacağı belirtilmiştir. Danıştay'ın davaya ilişkin olayın nitelendirilmesinde yapılan hatayı denetlemesi ise Danıştay kararlarına göre ancak açık ve bariz bir hata yapmışsa mümkündür.

Yargı yeri uyuşmazlığa konu olan idarenin eylemi ya da işleminin, uyuşmazlığa konu idari işlemin unsurlarının, uyuşmazlığa konu idari işlemin sebep unsurunu oluşturan maddi olay ya da hukuki durumun tespitinde, tarafların uyuşmazlıkla ilgili iddia ve savunmaların ortaya konulmasında ya da uyuşmazlıkla ilgili veri toplanması ve değerlendirmesinde hata yapmış olabilir. Belirtilen durumlarda yargı yeri maddi uyuşmazlığın ve bu uyuşmazlıkla ilgili olayın belirlenmesinde yanlışlık yapmışsa bu durumda Danıştay'ın temyiz incelemesinde bozma kararı vermesi gerekir.

İYUK m. 49/2-c'de düzenlenen usul hükümlerinin uygulanmasında kararı etkileyecek nitelikte hata veya eksiklerin bulunması bir bozma sebebidir. Usul kuralları uyuşmazlığı çözüme kavuşturmak için yargı yerlerinin takip etmesi gereken kurallardır. Usul kuralları, mahkemeler açısından yol gösterici nitelikteyken taraflar

açısından da bir güvence niteliğindedir. Usul kuralları kamu düzeni ile ilgili olduğu için taraflarca her aşamada öne sürülebilir ve mahkemece de re'sen dikkate alınır.

İdari yargıda uyuşmazlığı çözmek için mahkemelerin uymak zorunda olduğu usul kurallarının tam listesini yapmak mümkün değildir. Ancak Danıştay kararları ve İYUK incelendiğinde bu temyiz sebebi ile ilgili aşağıda belirtilen hallerde bozma kararı verilmektedir.

İdari yargı yerlerinin, dosyanın tekemmül ettirilmeden verdikleri kararlar, duruşma kurullarına uymaması sebebiyle verdiği kararlar ve idari yargı yerlerini oluşturan kurulların, kanunen gösterilen sayıya uyulmadan toplanıp aldıkları kararlar usul hükümlerine uyulmamış olması sebebiyle bozulmuştur. Aynı şekilde idari yargı yerlerinin verdikleri kararlarda bulunması gereken unsurlarda eksiklik olması, tebligat işlemlerinde ve yargılamanın taraflarında yer alan usulsüzlük halleri ile idari yargı yerlerinin kararlarında yer alan duruşma tutanağında bulunması gereken unsurlarda eksiklikler olması da usul hükümlerine aykırı bulunmuştur. İYUK m. 29' daki "açıklama" başlığında ve İYUK m. 30' da yer alan "yanlışlıkların düzeltilmesi" başlığında yer alan düzenlemelere uyulmadan verilen kararlar ile İYUK m. 31'de HMK 'ya yapılan atıf kurallarına uyulmadan verilen kararlar da usul hükümlerine uyulmaması sebebiyle bozma kararını gerektirmiştir. Görevsizlik ve yetkisizlik hallerinde ve merci tayininde yapılacak işlemlerde yer alan usulsüzlükler ve Vergi Usul Kanunu'na uyulmaması sebebiyle oluşan usulsüzlük halleri de bu kapsamda değerlendirilmektedir.

İYUK m. 52'de ilk derece yargı yerlerince verilen iptal, davanın reddi ve tazminat kabul kararlarına karşı istenilen yürütmenin durdurulması taleplerinde hangi şartların aranacağı düzenlenmemiştir. Ancak ilgili maddede sadece davanın reddine yönelik karara karşı yapılan temyiz başvurusunda idari işlemin yürütmesinin durdurulmasıyla ilgili İYUK m. 27'de belirtilen şartlar aranmaktadır. Ancak davanın reddi kararları yargı yerleri tarafından hem esasa ilişkin konularda hem de ilk incelemeye ilişkin konularda verilebilmektedir. İlk derece yargı yerince uyuşmazlığın ilk incelemede yer alan eksiklik nedeniyle reddedilmesi ve bu durumun temyize konu olması durumunda istenen yürütmenin durdurulması talebi sonucu verilecek karar

temyiz incelemesinin mantığına ters düşmektedir. Çünkü, bu durumda ilk derece yargı yerince daha ilk incelemede verilen red kararına karşı yapılan temyiz başvurusunda temyiz yeri işin esası hakkında karar verme durumunda kalacaktır. Kanaatimizce de daha ilk incelemede, yani uyuşmazlığın esasına girilmeden verilen davanın reddi kararının temyiz incelemesinde işin esasına girilerek yürütmenin durdurulması hakkında verilecek karar hukuken doğru değildir. İlgili düzenlemede “*davanın reddi*” kavramı yerine “*davanın esastan reddi*” kavramının kullanılması ile uygulamada yaşanacak sorunların önüne geçilebilir.

Kararı bozulan yargı yeri, bozma kararına karşı iradesini ayrı bir ara kararı ile açıklamadığından, Danıştay’ın verdiği bazı kararlar dışında uyma kararından dönüp dönemeyeceği hususunda yerleşik bir içtihat oluşmamıştır. Ancak uyma kararının temyiz incelemesinde kararın, bozma kararının gereklerinin yerine getirildiği ile sınırlı olacağı yönünde yer alan daire kararlarının gerekçesi, uyma kararından dönülemeyeceği sonucunu doğurmaktadır. Kanaatimiz de uyma kararı veren yargı yerinin bu karardan dönemeyeceği ve bozma kararının gereklerine göre karar vermesi gerektiğidir.

İdari yargı yeri bazı durumlarda bozulan karara uyduğunu ya da kararında ısrar ettiğini belirtmeksizin ilk kararına benzer karar verebilir. Bu kararlar uyma kararı olmamasına rağmen uygulamada eylemli ısrar kararıdır. Eylemli ısrar kararları ısrar kararı gibi değerlendirilir ve dosya konusuna göre İdari Dava Daireleri Kurulu ya da Vergi Dava Daireleri Kurulu’na gönderilir. Kanaatimiz, yargı yerinin uyma ya da direnme kararını bir ara kararla açıklaması ve bu karara yönelik yargılama yapması şeklindedir. Bu konu ile ilgili İYUK’ ta yapılacak düzenleme de uygulamadaki sorunları ortadan kaldıracaktır.

Yargı yerlerinin vereceği ısrar kararlarının gerekçesinin ilk karar ile aynı olma zorunluluğu yoktur. Ancak Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu’nun bir kararında ısrar karardan bahsedilmek için ilgili mahkemenin ilk kararının gerekçesi ile ısrar kararının gerekçesinin aynı olması gerektiğini açıklarken; Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun bir kararında, ilgili mahkemenin ısrar kararının ilk kararın gerekçesi değiştirilerek aynı kararın verilebileceği ortaya konmuştur. Kanaatimize

göre de ısrar kararı ilk kararın gerekçesi değiştirilerek verilebilir. Çünkü bu durumu engelleyecek bir düzenleme yoktur. İdari yargı yeri ısrar kararı verirken ilk kararının gerekçesini değiştirerek veya kuvvetlendirerek Danıştay dairesinin bozma kararındaki gerekçelerini tek tek çürütebilir.

Israr kararının Danıştay İdari ya da Vergi Dava Daireleri Kurulu tarafından bozulması durumunda İYUK m. 50/5'e göre bölge idare mahkemesi bu karara uymak zorundadır. Bölge idare mahkemesinin vereceği karar yeni bir karar olduğu için bu karara karşı da temyiz kanun yoluna başvurulabilir. Ancak bu durumda temyiz incelemesinin ilgili Danıştay Dava Dairesinde mi yoksa Danıştay Dava Daireleri Kurulunda mı yapılacağı tartışmalıdır. Bizim görüşümüz ısrar kararının bozulması sonrası verilen kararın temyiz incelemesinin Danıştay ilgili dava dairesi tarafından yapılması yönündedir. Çünkü İYUK ile Danıştay Dava Daireleri Kurulu'na ısrar kararlarını inceleme yetkisi verilmiştir. Oysa ki bahsedilen durum, bölge idare mahkemesinin Danıştay Dava Daireleri Kurulu tarafından verilen bozma kararı sonrası vermek zorunda olduğu uyma kararıdır. Uyma kararlarının temyiz incelemesi ise ilgili Danıştay Dava Dairesi tarafından yapılmaktadır.

Sonuç olarak İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda kararlara karşı başvuru yolları konusunda yapılacak değişikliklerle kanun yolları konusu daha kapsamlı bir şekilde ele alınabilir. Özellikle temyiz kanun yoluna başvurulabilen kararların sınırının kaldırılması ile adil yargılanma ve hak arama hürriyetlerine hizmet edilerek bölge idare mahkemeleri ve Danıştay Daireleri'nin birbirine aykırı verdiği kararların önüne geçilebilir. Bu durum Danıştay'ın içtihat mahkemesi olma özelliğine daha çok hizmet eder.

KAYNAKÇA

- ACUN, Barış; “İdari Yargılama Usulünde Yargılanmanın Yenilenmesi Başvurusu”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 11, S. 1, Y. 2020, ss. 338-352.
- AKCAN, Recep; *Usul Kurallarına Aykırılığa Dayanan Temyiz Sebepleri*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü(Danışman: Ramazan Arslan),Yayınlanmış Doktora Tezi, 1998.
- AKGÜN, Mehmet Emin; *İdari Yargılama Usul Hukukunda Temyiz*, , Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü(Danışman: Ender Ethem Atay), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2004.
- AKINCI, Müslüm; “İdari Yargıda Duruşma”, *Terazi Hukuk Dergisi*, S. 49, Y. 2010, ss. 127-143.
- AKİL, Cenk; *İstinaf Kavramı*, Ankara 2010.
- AKKAYA, Tolga; *Medeni Usul Hukukunda İstinaf*, Ankara 2019, s. 62.
- AKTAŞ, Sururi; "Hukukta Yorum Çabaları", *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: XV, Sayı: 3-4, 2011, ss-1-33.
- AKYILMAZ, Bahtiyar/ SEZGİNER, Murat/ KAYA, Cemil; *Türk İdare Hukuku*, 9. Bs., Ankara 2018.
- AKYILMAZ, Bahtiyar/ SEZGİNER, Murat/ KAYA, Cemil; *Türk İdari Yargılama Hukuku*, 2. Bs., Ankara 2019.
- ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder/ AYVAZ TAŞPINAR, Sema; *Medeni Usul Hukuku*, 3. Bs., Ankara 2017.
- ASLAN, Zehreddin(edt.); *Açıklamalı ve İçtihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu Vergi Yargılaması ile Birlikte*, 1. Bs., Ankara 2019.
- ASLAN, Zehreddin; *İdari Yargıda Yürütmenin Durdurulması*, 3. Bs., Ankara 2017.
- ATALI, Murat; “Usulü Müktesep Hak ve Bozma Kararının Bağlayıcılığı”, *Yargıtay Dergisi*, C. 45, S. 3, Temmuz 2018, ss. 457- 502.
- ATALI, Murat; *Medeni Usul Hukukunda Aleyhe Bozma Yasağı*, Ankara 2014.

- ATAY, Ender Ethem; *İdari Yargılama Hukuku*, 2. Bs., Ankara 2020.
- AYDINOĞLU, Zeynep Nihal; “İstinaf Kanun Yolunun İdari Yargılama Usulüne Başlıca Etkileri”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, S. 34, Y. 2018, ss. 387-423.
- BEKRİ, M. Nedim; “Gerekçeli Karar Hakkı”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 3, 2014, ss. 205-228.
- BİLGİN, Hüseyin/ ERASLAN, Yunus; “İdari Yargıda Görev Uyuşmazlığı”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, S. 8, 2016, ss. 151- 187.
- BİLGİN, Hüseyin; “Son Yasal Değişiklikler Bağlamında İdari Yargıda Israr Kararı”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 28, S. 1, Y. 2020, ss. 75-125.
- CANDAN, Turgut; *Açıklamalı İdari Yargılama Usul Kanunu*, 6. Bs., İstanbul 2015.
- CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide; *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 16. Bs., İstanbul 2019.
- COŞKUN, Sabri/ KARYAĞDI, Müjgan; *İdari Yargılama Usulü*, Ankara 2001.
- ÇAĞBAYIR, Yaşar; *Ötüken Türkçe Sözlük*, C. 5, İstanbul 2017.
- ÇAĞLAYAN, Ramazan; “İdari Yargıda Kesin Hüküm”, *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 3, S. 1, ss. 123-141.
- ÇAĞLAYAN, Ramazan; “İdari Yargıda Yargılanmanın Yenilenmesi ve Sebepleri ve Sınırlılığı”, *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 1-4, Y. 2002, ss. 61-76.
- ÇAĞLAYAN, Ramazan; Fransız ve Türk İdari Yargılama Hukuklarında İvedi Yargılama Usulü, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 18, S. 3-4, Y. 2014, ss. 1-41.
- ÇAĞLAYAN, Ramazan; *İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları*, 1. Bs., Ankara 2017.
- ÇAĞLAYAN, Ramazan; *İdari Yargılama Hukuku*, 11. Bs., Ankara 2019.
- ÇINARLI, Serkan; *İdari Yargılamada İstinaf ve Bölge İdare Mahkemeleri*, 2. Bs., Ankara 2018.

- DAĞLI, Neslihan; *Usul Hukukuna İlişkin Temyiz Nedenleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Danışman: Ejder Yılmaz), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- DEMİRKOL, Selami; “İdari Yargılama Usulü Yenilenirken İstinaf Kanun Yolu Öngörüsü, Danıştay’ın İçtihat Mahkemesi Rolü ’nün Güçlendirilmesi”, *Danıştay ve İdari Yargı Sempozyumu: 148. Yıl*, Ankara 2016.
- DERDİMAN, Cengiz; *İdari Yargının Genel Esasları*, İstanbul 2004.
- DEVELİOĞLU, Ferit; *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 6. Bs., Ankara 1984.
- DÖNER, Ayhan; *Seçim Sistemleri ve Türk Hukukunda Seçimler*, 1. Bs., Erzincan 2016.
- DÖNMEZ, İbrahim Kafi; *İslam Ansiklopedisi*, C. 40, 2011.
- DURAN, Lütfi; *İdare Hukuku Ders Notları*, İstanbul 1982.
- EROĞLU, Orhan; “Usulü Kazanılmış Hakkın Sınırlarının Belirlenmesinde Yaşanan Sorunlar Üzerine Bir Değerlendirme”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, C. 5, S. 6, 2018, ss. 163-184.
- ERSÖZ, Ahmet Kürşat/GÜZEL, Oğuzhan(edt.); *İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun Kabul Edilişinin 35. Yıl Dönümü Sempozyumu*, 1. Bs., Ankara, 2017.
- GÖKCEN, Ahmet/BALCI, Murat/ALŞAHİN, M. Emin/ÇAKIR, Kerim; *Ceza Muhakemesi Hukuku II*, 2 Bs., Ankara 2018.
- GÖKCEN, Ahmet/BALCI, Murat/ALŞAHİN, M. Emin/ÇAKIR, Kerim; *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 3. Bs., Ankara 2018.
- GÖZLER, Kemal/ KAPLAN, Gürsel; *İdare Hukuku Dersleri*, 20. Bs., Bursa 2018.
- GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref/ Tan, TURGUT; *İdari Yargılama Hukuku*, 12. Bs., C. 1, Ankara 2018.
- GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref/ Tan, TURGUT; *İdari Yargılama Hukuku*, 9. Bs., C. 2, Ankara 2017.
- GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref; *Yönetmelik Yargı*, 35. Bs., Ankara 2016.

- GÜÇLÜ, Yaşar; *Danıştay ve Yargıtay İçtihatları Işığında İdari Yargı Kararlarının Uygulanması*, 1. Bs., Ankara 2010.
- GÜLAN, Aydın; “Ülkemizdeki Kanuni Düzenlemeleri Sonrasında İstinaf Kanun Yolu Hakkında Yeniden ve Farklı Düşünmek”, *Danıştay ve İdari Yargı Sempozyumu: 148. Yıl*, Ankara 2016.
- GÜNDAY, Metin; *İdare Hukuku*, 10. Bs., Ankara 2015.
- IŞIKLAR, Celal; “İdari Yargıda Duruşma”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C.2, S.4, Ocak 2011, ss. 45-100.
- KALABALIK, Halil; *İdare Hukuku Dersleri*, C. 2, 4. Bs., Ankara 2019.
- KALABALIK, Halil; *İdare Hukuku Dersleri*, C. 1, 5. Bs., Ankara 2019.
- KALABALIK, Halil; *İdari Yargılama Usul Hukuku*, 14. Bs., Ankara 2020.
- KALAFAT, Ahmet; “İdari Yargılama Usulü Kanunu’na Göre Üçüncü Şahısların Davaya Katılması”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 14, Y. 2008, ss. 157- 173.
- KAPLAN, Gürsel; “İdari Yargılama Hukukunda Usulü Kazanılmış Hak”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 76, 2008, ss. 231-287.
- KAPLAN, Gürsel; *İdari Yargılama Hukuku*, 4. Bs., Bursa 2019.
- KARA, Burcak Can; “İdari Yargılama Usulünde Kanun Yararına Temyiz”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 11, S. 1, Y. 2020, ss. 353-371.
- KARAHANOGULLARI, Onur; *İdari Yargı, İdarenin Hukuka Zorlanması*, 1. Bs., Ankara 2019.
- KARAVELİOĞLU, Celal; *Açıklamalı, İçtihatlı İstinaf Kurumuyla İdari Yargılama Usul Kanunu*, 9. Bs., Ankara 2016.
- KARSLI, Abdürrahim; *Medeni Muhakeme Usulü*, 3. Bs., İstanbul 2012.
- KASAPOĞLU TURHAN, Mine; “İdari Yargıda İvedi Yargılama Usulü”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 3, 2015, ss. 185-219.
- KAYAR, Nihat; *İdari Yargı Kuruluş ve İşleyişi*, 4. Bs., Bursa 2019.

- KESKİN, Züleyha; “İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 126, Y. 2016, ss. 235- 262.
- KODAKOĞLU, Mehmet; “Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerinin İdari Yargılama Hukukuna Uygulanması Bağlamında Asli Müdahale Sorunu”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 28, Y. 2017, ss. 1- 32.
- KÖKSAL, Mustafa; “İdari Yargıda Duruşma ve Duruşmaya İlişkin Uygulamadaki Sorunlar”, *Terazi Hukuk Dergisi*, S. 38, Y. 2009, ss. 139-150.
- KÖKÜSARI, İsmail; “Hak Arama Özgürlüğü ve 2010 Anayasa Değişiklikleri”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 15, S.1, 2011 ss. 163-208.
- KURU, Baki/ ARSLAN, Ramazan/ YILMAZ, Ejder; *Medeni Usul Hukuku*, 23. Bs., Ankara 2012.
- NACİ, Muallim; *Lügat-i Naci*, (Haz. Ahmet KARTAL), Ankara 2009.
- NOHUTÇU, Ahmet; *İdari Yargı*, 20. Bs., Ankara 2020.
- OCAK, Memduh; “İdari Yargıda Duruşmanın Adil Yargılanma Hakkı Açısından İncelenmesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 145, ss. 349-367.
- ODYAKMAZ, Zehra; *Türk İdari Yargılama Usulünde Kararlara Karşı Başvuru Yolları*, İstanbul 1993.
- ONAR, Sıddık Sami; *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, 3. Bs., C.3, İstanbul 1966.
- ORTAÇ, Fevzi Rifat/ÜNSAL, Hilmi; “Vergi Yargısında İstinaf Sistemi ve Muhtemel Sorunlar”, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 3, S. 1, Y. 2016, ss. 1- 22.
- ÖZAY, İl Han; *Günüşiğinde Yönetim*, 3. Bs., İstanbul 2017.
- ÖZBAY, İbrahim; *Hakem Kararlarının Temyizi*, 1. Bs., Ankara 2004.
- ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar/TEPE, İlker; *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 11. Bs., Ankara 2018.

- ÖZTEK, Selçuk; “Temyiz Kanun Yolunun Tarihçesine İlişkin Bazı Tespitler”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 21, S. 2, Y. 2015, ss. 135-144.
- ÖZTÜRK, İlhami; “İdari Yargıda Temyiz İncelemesinin Usuli Kazanılmış Haklar Açısından Sınırlanması”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 12, S. 1, Y. 2008, ss. 1027-1044.
- PEKCANITEZ, Hakan/ ÖZEKES, Muhammet/AKKAN, Mine/KORKMAZ, Hülya TAŞ; *Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku*, C. 3, 15. Bs., İstanbul 2017.
- SANCAKTAR, Oğuz; “İdari Yargıda İstinaf Sistemi Üzerine Düşünceler”, *Danıştay ve İdari Yargı Günü 148. Yıl Sempozyumu*, Ankara 2016, ss. 29-35.
- SANCAKTAR, Oğuz; *İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar*, 3. Bs., İzmir 2019.
- SELÇUK, Sami; “Temyiz Denetiminin Sınırları ve Bu Sınırla Uymamanın Kaçınılamaz Sancılı Sonuçları/Açmazları/Tehlikeleri”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 19, S. 2, Y. 2013, ss. 319-361.
- SEVİNÇ, Ekin; *Türk İdari Yargılama Hukukunda İstinaf Kanun Yolu*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü(Danışman: Recep Narter),Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- SEZGİNER, Murat; “İdari Yargıda İstinaf İncelemesinin Esasları ile İstinaf Uygulamasında İçtihat Ayrılıkları Sorunu ve Çözüm Yolları”, *Danıştay ve İdari Yargı Günü 150. Yıl Sempozyumu*, Ankara 2018, ss. 111-135.
- TEKİNSOY, M. Ayhan; “Danıştay’ın Temyiz İncelemesi Üzerine Verdiği Kararların Uygulaması”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 5, S. 2, Y. 2014, ss. 23-50.
- TEOMETE YALABIK, Fulya; “Fransız Hukukunda Temyizin Tarihi Gelişimi ve Temyiz Sebepleri”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü(Danışman Nevhis Deren Yıldırım), Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- TOSUN, Mehmet/TAN, Emre; “İdari Yargıda Davaya Müdahale”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, S. 5, Y. 2015, ss. 827-877.

- TULUAY, Metin; “Usule İlişkin Kazanılmış Hak”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 2, ss. 61-67.
- TÜĞEN, Kamil/ AKKAŞ, Fatma; “6545 Sayılı Kanun Sonrası Vergi Yargısında İstinaf İle Temyiz Kanun Yolu ve İdari Muvafakat”, *İzmir Yeminli Mali Müşavirler Odası Dergisi*, C. 2, Y. 2020, ss. 23-34.
- TÜRKOĞLU, Kamile; *İdari Yargılama Usulünde Kesin Hüküm*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü(Danışman: Bahtiyar Akyılmaz),Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- ULUSOY, Ali D.; *Yeni Türk İdare Hukuku*, Ankara 2019.
- ÜSTÜN, Gül; “İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 22, S. 2, Y. 2016 ss. 13-38.
- ÜSTÜNDAĞ, Saim; *Medeni Yargılama Hukuku*, C. I-II, 6. Bs., İstanbul 1997.
- YASİN, Melikşah, “İdari Yargılama Usulünde Davaya Müdahale”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. LXIX, S.1-2, 2011, ss. 439-452.
- YAVAŞ, Murat; *Medeni Usul Hukukunda Temyiz*, 1. Bs., Ankara 2015.
- YENİCE, Kazım/ ESİN, Yüksel; *Açıklamalı-İçtihadlı-Notlu İdari Yargılama Usulü*, Ankara 1983.
- YILDIRIM ÖLMEZ, Başak; *İdari Yargıda Kanun Yolları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü(Danışman: Zehreddin Aslan),Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- YILDIRIM, Turan/YASİN, Melikşah/KARAN, Nur/ÖZDEMİR, H. Eyüp/ÜSTÜN, Gül/TEKİNSOY, Okay; *İdare Hukuku*, 4. Bs., İstanbul 2012.
- YILDIRIM, Turan; *İdari Yargı*,1. Bs., İstanbul 2008.
- YILMAZ, Ejder; *İstinaf*, 2. Bs., Ankara 2005.
- ZABUNOĞLU, Yahya Kazım; *İdare Hukuku*, C. 2, Ankara 2012.